

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВА І КІБЕРБЕЗПЕКИ
КАФЕДРА ТРУДОВОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО
ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА**

**Антоненко О.А., Григорецька І.І., Журавель А.В.,
Дришлюк В.І., Кострицький І.Л., Пашенко О.М.**

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

**Навчально-методичний посібник
для студентів**

Галузь 081 Право
Спеціальність 081 Право
Освітній рівень бакалавр

м. Одеса
2022

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА І КІБЕРБЕЗПЕКИ
КАФЕДРА ТРУДОВОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО
ПРАВА

Антоненко О.А., Григорєвська І.І., Журавель А.В.,
Дришлюк В.І., Кострицький І.Л., Пащенко О.М.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник для студентів
Галузь 081 Право
Спеціальність 081 Право
Освітній рівень бакалавр

Одеса - 2022

УДК 346.9(477)(075.8)
ББК 67.9(4УКР)74я73
Г72

*Схвалено та рекомендовано до друку науково-методичною радою
Одеського державного університету внутрішніх справ.
(Протокол № 4 від 24 листопада 2022 р.)*

Рецензенти:

Петруненко Я.В. – доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного та господарського права ОНУ ім. І.І. Мечнікова.

Грабован Л.І. – кандидат юридичних наук, суддя Господарського суду Одеської області.

Г72 Господарське процесуальне право : навч.-метод. посіб. /

О.А. Антоненко, І.І. Григорецька, А. В. Журавель, В. І. Дришлюк,
І. Л. Кострицький, О. М. Пашенко. Одеса: ОДУВС, 2022. 172 с.

У навчально-методичному посібнику розглядаються основні поняття господарського процесуального права, а також положення діючого господарського процесуального законодавства щодо розгляду господарських спорів, порядку перегляду судових рішень та їх виконання, провадження у справах про банкрутство. Висвітлюються специфіка інститутів господарського процесуального права.

Розраховано на викладачів, аспірантів, студентів закладів вищої освіти.

УДК 346.9(477)(075.8)
ББК 67.9(4УКР)74я73
Г72

© О.А. Антоненко, І.І. Григорецька, В. І. Дришлюк,
А. В. Журавель, І. Л. Кострицький, О. М. Пашенко ©
Видавництво ОДУВС, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА. ГОСПОДАРСЬКІ СУДИ, ЇХ СКЛАД ТА ПОВНОВАЖЕННЯ.....	7
ТЕМА 2. УЧАСНИКИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ	16
ТЕМА 3. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ .28	
ТЕМА 4. ЮРИСДИКЦІЯ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ. СУДОВІ ВИТРАТИ. СУДОВІ ВИКЛИКИ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ. ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ	38
ТЕМА 5. НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ	52
ТЕМА 6. ПОЗОВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ	59
ТЕМА 7. ВИРІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ	75
В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ	75
ТЕМА 8. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ І УХВАЛ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ	94
ТЕМА 9. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ АКТИВ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ В КАСАЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ	110
ТЕМА 10. ПЕРЕГЛЯД ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВ	124
ЗА НОВОВИЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ.	124
ТЕМА 11. ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ, УХВАЛ, ПОСТАНОВ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ.....	132
ТЕМА 12. РОЗГЛЯД СПРАВ ПРО БАНКРУТСТВО	142
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО».....	160
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	165

ПЕРЕДМОВА

Більше ніж тридцятирічний шлях незалежності України пов'язаний із реформами усіх сфер існування української держави та суспільства. Важливою частиною таких змін є правові реформи, які включають не тільки перебудову структури державного управління, оновлення законодавства, але також відшукування нових підходів та запровадження нових концепцій, що відповідають ідеям правової держави та превалювання демократичних цінностей та прав людини в діяльності та житті кожного суб'єкта права в Україні.

Забезпечення та ефективний захист прав людини, суб'єктів господарювання, кожної особи в Україні неможливий без ефективної системи судочинства. Питанням вдосконалення судової системи присвячено багато робіт на теоретичному рівні, а також здійснено чимало практичних заходів, серед яких і проведення малої судової реформи, прийняття низки нових процесуальних кодексів, реформування Верховного Суду та ін. Важливою частиною таких змін стало реформування господарського судочинства, що є необхідним процесом на шляху побудови єдиної правозастосовчої системи в Україні.

Господарський процесуальний кодекс опинився останнім, який отримав «сучасну» редакцію і став дієвим інструментом у вирішенні спорів між суб'єктами господарювання. На сьогодні це не єдиний законодавчий акт, що безпосередньо регулює вирішення спірних питань між суб'єктами господарювання. В 2018 році був прийнятий Кодекс України з процедур банкрутства, який містить основні процедури та правила при вирішенні питань відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

Господарське процесуальне право України є самостійною галуззю права, виникнення та розвиток якої є історично обумовленим. Господарське процесуальне право як навчальна дисципліна тісно пов'язана з конституційним, цивільним, господарським, земельним, цивільно-процесуальним правом України.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система господарсько-процесуального законодавства, його інститути та правові норми, що регулюють порядок здійснення судочинства у господарських справах, доктрина господарського процесуального права та судова практика у господарських спорах.

Вивчення даної навчальної дисципліни є необхідним етапом формування кваліфікованого правника, який здатен вирішувати завдання із захисту прав, свобод та інтересів учасників господарських відносин із застосуванням судових процедур господарського судочинства. Вивчення господарського процесуального права з урахуванням професійної

направленості юристів підвищує як загальний, так і професійний рівень підготовки студентів, що забезпечує максимальну ефективність навчання.

Метою дисципліни є засвоєння студентами основних понять, категорій господарського процесуального права, процедур розгляду та вирішення господарських справ в судах всіх інстанцій, правил здійснення господарського судочинства у порядку позовного, наказного провадження та у справах про банкрутство, ознайомлення з основним комплексом нормативно-правових актів, що містять норми господарського процесу та категорій спорів, які розглядаються безпосередньо господарськими судами.

Задачами навчальної дисципліни є: викладення основних принципів та понять господарського процесу, системи господарського законодавства; особливостей статусу учасників господарського процесу; вивчення стадій господарського судочинства; ознайомлення з процесуальними документами та характерними справами, що розглядаються в господарських судах; набуття здобувачами вищої освіти навичок роботи з процесуальними документами в ході розгляду та перегляду справ в господарському суді.

Після вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: теоретичні положення господарського процесуального права України: поняття, предмет, метод, принципи та джерела, науку господарського процесуального права, структуру; склад та повноваження господарських судів, їх специфіку; поняття, склад та особливості правового статусу учасників господарського процесу; склад судових витрат, порядок сплати судового збору, розподілу судових витрат, поняття та порядок обчислення строків в господарському процесі, поняття та види юрисдикції, поняття та види заходів процесуального примусу; теорію доказування в господарському процесі, поняття, ознаки та види доказів, їх сутність, порядок витребування, забезпечення; форму, частини, елементи і зміст позовної заяви, правила об'єднання позовних вимог, порядок подання позовної заяви та заяв по суті справи; підстави та заходи забезпечення позову; процедуру відкриття провадження у справі; поняття та завдання підготовчого провадження, процедури врегулювання спору за участю судді, поняття та етапи судового розгляду господарської справи по суті, порядок ведення засідання, його фіксування, зупинення та припинення провадження, залишення позову без розгляду, форма, складові частини, елементи та реквізити судового рішення, порядок спрощеного позовного провадження, підстави перегляду судових постанов в апеляційному порядку, форму, зміст та порядок подання апеляційної скарги, повноваження суду апеляційної інстанції, порядок оскарження судових постанов в касаційній інстанції, форму, зміст та порядок подання касаційної скарги, повноваження суду касаційної інстанції, порядок перегляду рішень і ухвал судів першої, апеляційної та касаційної інстанції у зв'язку з нововиявленими обставинами; порядок виконання судових рішень у господарських справах, особливості провадження у справах про банкрутство.

Після вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти: відрізнити господарсько-процесуальні норми права від інших процесуальних галузей права, користуватися ГПК України, відрізнити повноваження місцевих господарських судів від апеляційних судів, встановити строки та підстави звернення до господарського суду, правильно застосувати норми ГПК України з питань врегулювання спорів в господарському судочинстві, визначати учасників господарського процесу, сторони та їх інтереси в розгляді спору, встановити можливі варіанти реалізації прав та обов'язків із захисту матеріальних та процесуальних інтересів сторін, обчислити суми судового збору по окремим категоріям спорів та встановити яким чином розподіляються судові витрати в господарському судочинстві, обчислити процесуальні строки, порядок поновлення процесуальних строків, визначати підсудність господарських справ, визначати сутність доказів, порядок подання клопотань про витребування доказів, складати позовну заяву, обчислити ціну позову, визначити порядок забезпечення позову, складати апеляційну скаргу на рішення, ухвалу суду, складати касаційну скаргу, заяву про перегляд справи за нововиявленими обставинами, заяви по суті справи, інші заяви та клопотання, правильно та якісно використовувати теоретичний матеріал для вирішення конкретних практичних завдань.

Викладений матеріал – це завершений навчально-методичний комплекс, який є основою для вивчення навчальної дисципліни студентами навчально-наукового інституту права і кібербезпеки ОДУВС. Зміст навчального-методичного посібника максимально наближений до навчальної програми та враховує останні зміни в законодавстві.

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА. ГОСПОДАРСЬКІ СУДИ, ЇХ СКЛАД ТА ПОВНОВАЖЕННЯ.

План заняття:

1. Поняття господарського процесуального права як галузі права. Господарське процесуальне право як наука та навчальна дисципліна.
2. Предмет і метод господарського процесуального права.
3. Господарсько-процесуальні правовідносини: поняття та елементи
4. Поняття господарського процесу та його стадії.
5. Джерела господарського процесуального права.
6. Поняття принципів господарського процесуального права України.
7. Система господарських судів.

Зміст лекції

1. Поняття господарського процесуального права як галузі права.

Господарське процесуальне право як наука та навчальна дисципліна.

Господарське процесуальне право як галузь права – сукупність правових норм, що регулюють порядок здійснення судочинства у господарських справах, процесуальний порядок діяльності суду та учасників господарського процесу в зв'язку із зверненням до суду з метою захисту прав та інтересів.

Господарське процесуальне право як навчальна дисципліна вивчає норми та основні інститути господарського процесуального права, їх особливості, сутність і структуру господарсько-процесуальних відносин та інші категорії науки господарського процесуального права з метою ефективного правозастосування майбутніми юристами – професіоналами.

Господарське процесуальне право як наука – це сукупність наукових знань та уявлень про господарське процесуальне законодавство, його норми та особливості здійснення судочинства при розгляді та вирішенні господарських справ.

2. Предмет та метод господарського процесуального права.

Предметом господарського процесуального права є правовідносини, що виникають між судом та учасниками господарського процесу з приводу вчинення процесуальних дій в рамках господарської процесуальної форми, з метою захисту прав та інтересів осіб, що звернулися до суду.

Метод господарського процесуального права обумовлений впливом норм господарського права та має змішаний, диспозитивно-імперативний характер, і відповідно, дві складові – метод субординації (імперативний метод) та метод координації (диспозитивний метод).

3. Господарсько-процесуальні правовідносини: поняття та елементи.

Господарські процесуальні правовідносини – це врегульовані нормами господарського процесуального права відносини, що виникають між господарським судом та учасниками господарського процесу при розгляді і вирішенні господарських справ, а також в процесі перевірки рішень, ухвалених за результатами такого розгляду.

Підставами виникнення господарсько-процесуальних правовідносин є юридичні факти (процесуальні дії), які виконуються учасниками процесу в строки, встановлені законом або судом.

Суб'єктами господарсько-процесуальних відносин є господарський суд, сторони і інші учасники справи.

Об'єктом господарсько-процесуальних відносин є господарські справи, в т.ч. господарські спори між суб'єктами господарювання, які розглядаються в судовому порядку.

4. Поняття господарського процесу та його стадії.

Господарський процес – сукупність встановлених у процесуальному законі послідовних дій суду та учасників господарського процесу, які спрямовані на досягнення цілей господарського судочинства.

Стадії господарського процесу – це сукупність процесуальних дій, що вчиняються судом та учасниками господарського процесу, які об'єднані єдиною метою.

Існують кілька класифікацій стадій господарського процесу.

Серед загальноприйнятих:

- 1) розгляд справи в суді першої інстанції
- 2) перегляд судового рішення в апеляційному порядку
- 3) перегляд судового рішення в касаційному порядку
- 4) виконання судового рішення.

Інша класифікація:

- 1) порушення господарської справи;
- 2) стадія підготовчого провадження;
- 3) розгляд справ по суті;
- 4) ухвалення судового рішення;
- 5) перегляд судових постанов в апеляційному порядку;
- 6) перегляд судових постанов в касаційному порядку;
- 7) перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами;
- 8) виконання судових постанов.

Форми господарського судочинства:

- 1) позовне провадження;
- 2) провадження у справах про банкрутство;
- 3) наказне провадження.

5. Джерела господарського процесуального права.

Джерела господарського процесуального права – це нормативно-правові акти, які містять норми, що регулюють порядок здійснення судочинства у господарських справах.

Серед джерел господарського процесуального права можна виділити:

Конституція України;

Господарський процесуальний кодекс України;

Кодекс України з процедур банкрутства;

Закон України «Про судоустрій та статус суддів», «Про захист економічної конкуренції», «Про судовий збір» та ін.;

Постанови уряду України;

Підзаконні нормативні акти органів державного управління та інших органів;

Міжнародні договори, зокрема Європейська конвенція «Про захист прав людини та основоположних свобод» ті ін..

6. Поняття принципів господарського процесуального права України.

Принципи господарського процесуального права – це основні керівні положення господарського процесуального права, які визначають його сутність, специфіку, зміст та спрямованість, закріплені в чинному законодавстві України.

Принципи господарського процесуального права можуть поділятися на загальноправові, міжгалузеві та галузеві.

Загальноправові та міжгалузеві принципи визначаються у ст. 129 Конституції України та Законі України «Про судоустрій та статус суддів», де встановлені основні засади судочинства. Серед них, зокрема:

- 1) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 2) забезпечення доведеності вини;
- 3) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- 4) підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором;
- 5) забезпечення обвинуваченому права на захист;
- 6) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 7) розумні строки розгляду справи судом;
- 8) забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення;
- 9) обов'язковість судового рішення.

Галузеві принципи господарського процесу визначені в ч. 3 ст. 2 ГПК України:

- 1) верховенство права;
- 2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;

- 3) гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 4) змагальність сторін;
- 5) диспозитивність;
- 6) пропорційність;
- 7) обов'язковість судового рішення;
- 8) забезпечення права на апеляційний перегляд справи;
- 9) забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у визначених законом випадках;
- 10) розумність строків розгляду справи судом;
- 11) неприпустимість зловживання процесуальними правами;
- 12) відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення.

Приципи господарського процесу також поділяються на організаційні та функціональні принципи.

7. Система господарських судів.

Стаття 125 Конституції України визначає, що судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом. В свою чергу ст. 17 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» визначає, що судоустрій будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» систему судоустрою складають: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд.

Структура системи господарських судів за інстанційністю не відрізняється від системи адміністративних або судів загальної юрисдикції. Так відповідно до ст. 21 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» місцевими загальними судами є окружні суди, які утворюються в одному або декількох районах чи районах у містах, або у місті, або у районі (районах) і місті (містах). Місцевими господарськими судами є окружні господарські суди. Указом Президента України № 453/2017 від 29 грудня 2017 року в Україні створено систему місцевих окружних господарських судів. Так, в Україні діють: 1) Кримський окружний господарський суд – в Автономній Республіці Крим з місцезнаходженням у місті Сімферополі; 2) Вінницький окружний господарський суд – у Вінницькій області з місцезнаходженням у місті Вінниці; 3) Волинський окружний господарський суд – у Волинській області з місцезнаходженням у місті Луцьку; 4) Дніпропетровський окружний господарський суд – у Дніпропетровській області з місцезнаходженням у місті Дніпрі; 5) Донецький окружний господарський суд – у Донецькій області з місцезнаходженням у містах Донецьку та Харкові; 6) Житомирський окружний господарський суд – у Житомирській

області з місцезнаходженням у місті Житомирі; 7) Закарпатський окружний господарський суд – у Закарпатській області з місцезнаходженням у місті Ужгороді; 8) Запорізький окружний господарський суд – у Запорізькій області з місцезнаходженням у місті Запоріжжі; 9) Івано-Франківський окружний господарський суд – в Івано-Франківській області з місцезнаходженням у місті Івано-Франківську; 10) Київський окружний господарський суд – у Київській області з місцезнаходженням у місті Києві; 11) Кіровоградський окружний господарський суд – у Кіровоградській області з місцезнаходженням у місті Кропивницькому; 12) Луганський окружний господарський суд – у Луганській області з місцезнаходженням у містах Луганську та Харкові; 13) Львівський окружний господарський суд – у Львівській області з місцезнаходженням у місті Львові; 14) Миколаївський окружний господарський суд – у Миколаївській області з місцезнаходженням у місті Миколаєві; 15) Одеський окружний господарський суд – в Одеській області з місцезнаходженням у місті Одесі; 16) Полтавський окружний господарський суд – у Полтавській області з місцезнаходженням у місті Полтаві; 17) Рівненський окружний господарський суд – у Рівненській області з місцезнаходженням у місті Рівному; 18) Сумський окружний господарський суд – у Сумській області з місцезнаходженням у місті Сумах; 19) Тернопільський окружний господарський суд – у Тернопільській області з місцезнаходженням у місті Тернополі; 20) Харківський окружний господарський суд – у Харківській області з місцезнаходженням у місті Харкові; 21) Херсонський окружний господарський суд – у Херсонській області з місцезнаходженням у місті Херсоні; 22) Хмельницький окружний господарський суд – у Хмельницькій області з місцезнаходженням у місті Хмельницькому; 23) Черкаський окружний господарський суд – у Черкаській області з місцезнаходженням у місті Черкасах; 24) Чернівецький окружний господарський суд – у Чернівецькій області з місцезнаходженням у місті Чернівцях; 25) Чернігівський окружний господарський суд – у Чернігівській області з місцезнаходженням у місті Чернігові; 26) Окружний господарський суд міста Києва – у місті Києві з місцезнаходженням у місті Києві; 27) Окружний господарський суд міста Севастополя – у місті Севастополі з місцезнаходженням у місті Севастополі.

Суди апеляційної інстанції мають своїм завданням здійснення правосуддя з метою перевірки правильності, законності, об'єктивності ухвалених судами першої інстанції, судових рішень. Суди апеляційної інстанції, переглядаючи судові рішення, мають перевірити як фактичні обставини справи, так і юридичні, і таким чином, не тільки знову дослідити докази (а можливо й прийняти нові докази у випадках передбачених законом), але й перевірити правильність застосування норм матеріального та процесуального права судами нижчої інстанції.

Відповідно до Указу Президента № 454/2017 від 29 грудня 2017 року в Україні створено: 1) Східний апеляційний господарський суд в

апеляційному окрузі, що включає Донецьку, Луганську, Полтавську та Харківську області, з місцезнаходженням у місті Харкові; 2) Центральний апеляційний господарський суд в апеляційному окрузі, що включає Дніпропетровську, Запорізьку та Кіровоградську області, з місцезнаходженням у місті Дніпрі; 3) Південний апеляційний господарський суд в апеляційному окрузі, що включає Автономну Республіку Крим і місто Севастополь, з місцезнаходженням у місті Севастополі; 4) Південно-західний апеляційний господарський суд в апеляційному окрузі, що включає Миколаївську, Одеську та Херсонську області, з місцезнаходженням у місті Одесі; 5) Північний апеляційний господарський суд в апеляційному окрузі, що включає Київську, Сумську, Черкаську, Чернігівську області та місто Київ, з місцезнаходженням у місті Києві; 6) Північно-західний апеляційний господарський суд в апеляційному окрузі, що включає Вінницьку, Волинську, Житомирську, Рівненську та Хмельницьку області, з місцезнаходженням у місті Рівному; 7) Західний апеляційний господарський суд в апеляційному окрузі, що включає Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Тернопільську та Чернівецьку області, з місцезнаходженням у місті Львові. Юрисдикція апеляційних господарських судів розповсюджується на кілька областей. Відповідно до ст. 25 Господарського процесуального кодексу України апеляційні господарські суди переглядають в апеляційному порядку судові рішення місцевих господарських судів, які знаходяться у межах відповідного апеляційного округу (території, на яку поширюються повноваження відповідного апеляційного господарського суду).

Верховний Суд діє як суд касаційної інстанції. В його складі функціонує Касаційний господарський суд до функцій якого входить перегляд судових постанов у господарських справах в касаційному порядку.

Семінарське заняття з теми №1
«Поняття та принципи господарського процесуального права.
Господарські суди, їх склад та повноваження».

Мета заняття: закріпити знання про місце господарського процесуального права у системі правових галузей, визначити поняття господарського процесу та його стадій, поняття та зміст принципів господарського судочинства, структуру та особливості господарського законодавства, визначити структуру, склад та повноваження господарських судів, підстави та порядок судового врегулювання спорів господарськими судами, виявити специфіку господарських судів, закріпити знання загальних положень щодо повноважень суду в процесі врегулювання господарських спорів, мету і завдання судового вирішення господарських спорів, набути навичок роботи з нормативними матеріалами.

Опорні поняття теми: господарське процесуальне право; предмет господарського процесуального права; метод господарського процесуального права; господарський процес; господарські процесуальні правовідносини; принципи господарського процесуального права; джерела господарського процесуального законодавства, поняття господарського суду, місцеві господарські суди, апеляційні суди, Верховний Суд.

Питання семінарського заняття:

1. Історія формування та розвитку господарського процесу.
2. Поняття, предмет і метод господарського процесуального права України.
3. Поняття та система принципів господарсько-процесуального права України.
4. Організаційні та функціональні принципи господарського судочинства.
5. Джерела господарсько-процесуального права та їх класифікація.
6. Господарсько-процесуальні правовідносини: поняття та елементи.
7. Поняття господарського процесу та його стадії.
8. Специфіка господарських судів.
9. Повноваження та склад господарських судів. Місцеві суди. Апеляційні суди. Верховний Суд.
10. Правовий статус суддів господарських судів. Порядок обрання на посаду та звільнення з посади суддів господарських судів.

Теми рефератів:

1. Класифікації принципів господарського судочинства та особливості їх застосування.
2. Господарське процесуальне право як наука та навчальна дисципліна.
3. Історія становлення господарських судів в Україні.

4. Місце господарських судів у судовій системі України.
5. Триланкова система господарських судів України.
6. Практика застосування господарським судом принципів господарського судочинства.

Питання і завдання для самостійного вивчення:

1. Дайте визначення поняття «господарське процесуальне право».
2. Надайте визначення поняття «господарський процес».
3. Які методи господарського процесуального права ви знаєте?
4. Які відносини є предметом регулювання господарського процесуального законодавства?
5. Які відносини становлять сферу господарських процесуальних відносин?
6. В чому полягають особливості господарського процесуального законодавства?
7. Назвіть види нормативних актів господарського процесуального законодавства?
8. Визначте роль принципу законності в господарському процесуальному праві.
9. В чому завдання господарсько-процесуального права як науки та навчальної дисципліни.
10. Дайте визначення специфіки господарських судів.
11. Назвіть основні принципи судової системи.
12. Визначте завдання господарських судів.
13. Назвіть загальні права та обов'язки судді при розгляді господарських спорів.

Література:

Нормативні акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. №6. Ст.56.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. №18–22. Ст. 144.
4. Кодекс України з процеур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 р. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 19. Ст. 74.
5. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. Відомості Верховної Ради України. 2016. №31. Ст. 545.
6. Про ліквідацію апеляційних господарських судів та утворення апеляційних господарських судів в апеляційних округах : Указ Президента України № 454/2017 від 29.12.2017 р. Офіційний Вісник України. 2018. № 5 від 16.01.2018. Ст. 206.

7. Про ліквідацію місцевих господарських судів та утворення окружних господарських судів : Указ Президента України № 453/2017 від 29.12.2017 р. Офіційний Вісник України 2018. № 5 від 16.01.2018. Ст. 205.

8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 54 народних депутатів України та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України (справа щодо принципу інстанційності в системі судів загальної юрисдикції): Рішення від 11 липня 2011 р. Офіційний вісник України. 2011. № 60. Ст. 2418.

9. Беяневич В. Е. Господарський процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар. К.: Юстініан, 2011. С. 204.

10. Беяневич О. Верховенство права і законність як принципи господарського процесуального права. Право України. 2011. № 6. С. 13-20.

11. Беяневич О. А. Про уніфікацію і спеціалізацію процесуального права. Університетські наукові записки. 2012. № 1 (41). С. 95–105.

12. Господарсько-процесуальне право: підручник / За ред. д.ю.н., проф. Подцерковного О. П. Харків, 2011. 400 с.

13. Господарсько-процесуальне право: практикум / А. П. Гаврилішин, В. П. Козирева; Нац. акад. держ. податк. служби України. Ірпінь, 2006. 170 с.

14. Господарське процесальне право: навчальний посібник. Чернігів, 2019. 439 с.

15. Господарський процес: навчальний посібник. /За ред В.А. Кройтора. Харків, 2020. 327 с.

16. Роїна О.М. Господарський процес: навчальний посібник. Київ, 2012. 192 с.

17. Руденко М.В., Васильєв С.В., Рибалко Г.С. Господарський процес: підручник. Київ, 2014. 368 с.

18. Самсін І. Л. Освіта суддів: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії // Вісник ВККС України. №1. 2012. С. 15.

19. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та інш. Господарське процесуальне право України: підручник / За заг. ред. В. Д. Чернадчука. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 331 с.

20. Дришлюк В. І. Принципи здійснення господарського судочинства в світлі судової реформи 2017 року. *Приватне право і підприємництво*. 2018. Вип. 18. С. 178-185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppip_2018_18_42.

21. Івасин О. Застосування принципу «Jura novit curia» у судовій практиці Верховного Суду під час розгляду господарських спорів *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №1. С. 58-63. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/11.pdf>.

ТЕМА 2. УЧАСНИКИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ

План лекції:

1. Поняття, склад учасників судового процесу. Їх права та обов'язки.
2. Правовий статус судді в господарському процесі. Відвід та самовідвід.
3. Сторони у господарському процесі. Їх права та обов'язки.
4. Процесуальна співучасть та правонаступництво.
5. Треті особи у господарському процесі.
6. Участь представників у процесі. Адвокат у господарському процесі.
7. Участь у процесі прокурора та інших осіб, яким за законом надано право захищати права інших осіб.
8. Інші учасники судового процесу та їх правовий статус.

Зміст лекції

1. Поняття, склад учасників судового процесу. Їх права та обов'язки.

Учасник господарського процесу – це фізична або юридична особа, яка приймає участь у господарському процесі з метою захисту власних прав та інтересів або інтересів іншої особи, має процесуальні права та несе процесуальні обов'язки.

Склад учасників господарського процесу різниться залежно від форми господарського судочинства. Відповідно до ст. 41 ГПК України у справах позовного провадження учасниками справи є сторони та треті особи. При розгляді вимог у наказному провадженні учасниками справи є заявник та боржник. У справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

У справах про оскарження рішення третейського суду та про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду учасниками справи є учасники третейського розгляду, а також особи, які не брали участі у третейському розгляді, якщо третейський суд вирішив питання про їхні права та (або) обов'язки.

У справах про банкрутство склад учасників справи визначається Кодексом України з процедур банкрутства. Так відповідно до ст. 1 зазначеного кодексу учасниками справи є : сторони (боржник і кредитори); арбітражний керуючий (який має процесуальний статус розпорядника майна, керуючого санацією або ліквідатора); власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника; Фонд державного майна України; державний орган із питань банкрутства, а саме Державний департамент з питань банкрутства Міністерства економіки України; представник органу місцевого

самоврядування; представник працівників боржника; уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника, а також у випадках, передбачених цим Кодексом, інші учасники справи про банкрутство, щодо прав або обов'язків яких існує спір.

Відповідно до ст. 42 ГПК України учасники справи мають право:

1) ознайомлюватися з матеріалами справи, робити з них витяги, копії, одержувати копії судових рішень; 2) подавати докази; брати участь у судових засіданнях, якщо інше не визначено законом; брати участь у дослідженні доказів; ставити питання іншим учасникам справи, а також свідкам, експертам, спеціалістам; 3) подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб; 4) ознайомлюватися з протоколом судового засідання, записом фіксування судового засідання технічними засобами, робити з них копії, подавати письмові зауваження з приводу їх неправильності чи неповноти; 5) оскаржувати судові рішення у визначених законом випадках; 6) користуватися іншими визначеними законом процесуальними правами.

Учасники справи зобов'язані:

1) виявляти повагу до суду та до інших учасників судового процесу; 2) сприяти своєчасному, всебічному, повному та об'єктивному встановленню всіх обставин справи; 3) з'являтися в судові засідання за викликом суду, якщо їх явка визнана судом обов'язковою; 4) подавати усі наявні у них докази в порядку та строки, встановлені законом або судом, не приховувати докази; 5) надавати суду повні і достовірні пояснення з питань, які ставляться судом, а також учасниками справи в судовому засіданні; 6) виконувати процесуальні дії у встановлені законом або судом строки; 7) виконувати інші процесуальні обов'язки, визначені законом або судом.

2. Правовий статус судді в господарському процесі. Відвід та самовідвід.

Згідно зі ст. 52 Закону «Про судоустрій та статус суддів» суддею є громадянин України, який відповідно до Конституції України та цього Закону призначений чи обраний суддею, займає штатну суддівську посаду в одному з судів України і здійснює правосуддя на професійній основі. Всі судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судів загальної юрисдикції чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді.

Справи у судах першої інстанції розглядаються суддею одноособово, крім випадків, визначених ГПК України.

Будь-яку справу, що відноситься до підсудності суду першої інстанції, залежно від категорії і складності справи, може бути розглянуто колегіально

у складі трьох суддів, крім справ, які розглядаються в порядку наказного і спрощеного позовного провадження.

Справи у Вищому суді з питань інтелектуальної власності розглядаються колегією суддів у складі трьох суддів.

Перегляд в апеляційному порядку судових рішень судів першої інстанції здійснюється колегією суддів суду апеляційної інстанції у складі трьох суддів.

Перегляд судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій здійснюється колегією суддів суду касаційної інстанції у складі трьох або більшої непарної кількості суддів.

У визначених ГПК України випадках перегляд судових рішень судом касаційної інстанції здійснюється судовою палатою Касаційного господарського суду (палатою), об'єднаною палатою Касаційного господарського суду (об'єднаною палатою) або Великою Палатою Верховного Суду (Великою Палатою). Засідання палати в суді касаційної інстанції вважається правомочним за умови присутності на ньому більше половини її складу. Засідання об'єднаної палати, Великої Палати вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше ніж дві третини її складу.

Суддя не може розглядати справу і підлягає відводу (самовідводу), якщо: 1) він є членом сім'ї або близьким родичем (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім'ї або близький родич цих осіб) сторони або інших учасників судового процесу, або осіб, які надавали стороні або іншим учасникам справи правничу допомогу у цій справі, або іншого судді, який входить до складу суду, що розглядає чи розглядав справу; 2) він брав участь у справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, представник, адвокат, секретар судового засідання, або надавав стороні чи іншим учасникам справи правничу допомогу в цій чи іншій справі; 3) він прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи; 4) було порушено порядок визначення судді для розгляду справи; 5) є інші обставини, які викликають сумнів у неупередженості або об'єктивності судді.

Суддя підлягає відводу (самовідводу) також за наявності обставин, встановлених статтею 36 ГПК України.

3. Сторони у господарському процесі. Їх права та обов'язки.

Сторони у господарському процесі називаються позивач і відповідач. У справах наказного провадження це заявник та боржник. У справах про банкрутство – конкурсні кредитори (представник комітету кредиторів), забезпечені кредитори, боржник (банкрут).

Сторонами в судовому процесі (позивачем і відповідачем) можуть бути особи, визначені ст. 4 ГПК України (юридичні та фізичні особи-підприємці,

а також фізичні особи, у випадках, встановлених законом), які звертаються до господарського суду з метою захисту порушених, оспорених або невизнаних прав та інтересів.

Позивачем є особа, що звернулася до господарського суду з позовом до іншого учасника господарських відносин.

Відповідачем є особа, якій пред'явлено позовну вимогу про захист порушеного, оспорюваного чи невизнаного права або охоронюваного законом інтересу.

Сторони користуються рівними процесуальними правами та несуть процесуальні права та обов'язки.

Окрім загальних прав та обов'язків, які мають всі учасники судового процесу відповідно до ст. 42 ГПК України, сторони мають право

1) позивач вправі відмовитися від позову (всіх або частини позовних вимог), відповідач має право визнати позов (всі або частину позовних вимог) - на будь-якій стадії судового процесу;

2) позивач вправі збільшити або зменшити розмір позовних вимог - до закінчення підготовчого засідання або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження;

3) відповідач має право подати зустрічний позов у строки, встановлені ГПК України.

До закінчення підготовчого засідання позивач має право змінити предмет або підстави позову шляхом подання письмової заяви. У справі, що розглядається за правилами спрощеного позовного провадження, зміна предмета або підстав позову допускається не пізніше ніж за п'ять днів до початку першого судового засідання у справі.

4. Процесуальна співучасть та правонаступництво.

Процесуальна співучасть – це процесуальне явище при якому в господарському процесі приймають участь кілька осіб. Позов може бути подано кількома позивачами чи до кількох відповідачів. Кожний з позивачів або відповідачів щодо іншої сторони виступає в судовому процесі самостійно.

Участь у справі кількох позивачів і (або) відповідачів (процесуальна співучасть) допускається, якщо:

1) предметом спору є спільні права чи обов'язки кількох позивачів або відповідачів;

2) права або обов'язки кількох позивачів чи відповідачів виникли з однієї підстави;

3) предметом спору є однорідні права і обов'язки.

Процесуальне правонаступництво – це заміна особи, що здійснювала функції позивача чи відповідача у разі виникнення обставин, передбачених законом, які унеможливають її подальшу участь у судовому процесі. У разі смерті або оголошення фізичної особи померлою, припинення юридичної

особи шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення), заміни кредитора чи боржника в зобов'язанні, а також в інших випадках заміни особи у відносинах, щодо яких виник спір, суд залучає до участі у справі правонаступника відповідного учасника справи на будь-якій стадії судового процесу.

Усі дії, вчинені в судовому процесі до вступу у справу правонаступника, обов'язкові для нього так само, як вони були обов'язкові для особи, яку правонаступник замінив.

Про заміну або про відмову в заміні учасника справи його правонаступником суд постановляє ухвалу.

5. Треті особи у господарському процесі.

Треті особи у господарському процесі – це учасники справи, що виступають в судовому процесі самостійно або на боці однієї із сторін з метою захисту власних прав та інтересів або з метою сприяння здійснення завдань господарського судочинства.

Відповідно до ст. 49 ГПК України треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, можуть вступити у справу до закінчення підготовчого провадження або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, подавши позов до однієї або декількох сторін. Про прийняття позовної заяви та вступ третьої особи у справу суд постановляє ухвалу.

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, користуються усіма правами і несуть усі обов'язки позивача.

Після вступу в справу третьої особи, яка заявила самостійні вимоги щодо предмета спору, справа за клопотанням учасника справи розглядається спочатку.

Відповідно до ст. 50 ГПК України треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача до закінчення підготовчого провадження у справі або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, у разі коли рішення у справі може вплинути на їхні права або обов'язки щодо однієї із сторін. Їх може бути залучено до участі у справі також за заявою учасників справи.

Якщо суд при вирішенні питання про відкриття провадження у справі або при підготовці справи до розгляду встановить, що рішення господарського суду може вплинути на права та обов'язки осіб, які не є стороною у справі, суд залучає таких осіб до участі у справі як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.

У заявах про залучення третіх осіб і у заявах третіх осіб про вступ у справу на стороні позивача або відповідача зазначається, на яких підставах третіх осіб належить залучити до участі у справі.

Про залучення третіх осіб до участі у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначає, на які права чи обов'язки такої особи та яким чином може вплинути рішення суду у справі.

6. Участь представників у господарському процесі.

Представник у господарському процесі – це особа, яка виступає в господарському процесі в інтересах іншої особи, вчиняє від її імені і в її інтересах процесуальні дії в межах повноважень, наданих такою особою.

Юридична особа незалежно від порядку її створення бере участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи), або через представника.

Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада беруть участь у справі через відповідний орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування відповідно до його компетенції, від імені якого діє його керівник, інша уповноважена особа відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування), або через представника.

В господарському процесі, відповідно до ст. 57 ГПК України, можуть приймати участь законні представники. Представником у суді може бути адвокат або законний представник.

При розгляді справ у малозначних спорах (малозначні справи) представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність, за винятком осіб, визначених статтею 59 цього Кодексу.

Органи та інших осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах малолітніх чи неповнолітніх осіб або осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, представляють у суді їх посадові особи, крім випадків, коли такі органи та особи є стороною чи третьою особою у справі.

Одна й та сама особа може бути одночасно представником декількох позивачів або декількох відповідачів або декількох третіх осіб на одній стороні, за умови відсутності конфлікту інтересів між ними.

Повноваження представників сторін та інших учасників справи мають бути підтверджені такими документами:

- 1) довіреністю фізичної або юридичної особи;
- 2) свідоцтвом про народження дитини або рішенням про призначення опікуном, піклувальником чи охоронцем спадкового майна.

Довіреність фізичної особи повинна бути посвідчена нотаріально або у визначених законом випадках іншою особою.

Довіреність від імені юридичної особи видається за підписом (електронним підписом) посадової особи, уповноваженої на це законом, установчими документами.

Повноваження адвоката як представника підтверджуються довіреністю або ордером, виданим відповідно до Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність".

Довіреність фізичної особи, за зверненням якої прийнято рішення про надання їй безоплатної вторинної правничої допомоги, може бути посвідчена посадовою особою органу (установи), який прийняв таке рішення.

Обмеження щодо представництва визначені ст. 59 ГПК України.

7. Участь у процесі прокурора, посадових осіб та інших працівників підприємств, установ та організацій, органів державної влади та управління.

У випадках, встановлених законом, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи можуть звертатися до суду в інтересах інших осіб, державних чи суспільних інтересах та брати участь у цих справах.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які звертаються до суду за захистом прав і інтересів інших осіб, повинні надати суду документи, які підтверджують наявність передбачених законом підстав для звернення до суду в інтересах таких осіб.

У визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Прокурор, який звертається до суду в інтересах держави, в позовній чи іншій заяві, скарзі обґрунтовує, в чому полягає порушення інтересів держави, необхідність їх захисту, визначені законом підстави для звернення до суду прокурора, а також зазначає орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах. Невиконання цих вимог має наслідком застосування положень, передбачених статтею 174 ГПК України (повернення відповідної заяви).

У разі відкриття провадження за позовною заявою особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб (крім прокурора), особа, в чий інтерес подано позов, набуває статусу позивача.

У разі відкриття провадження за позовною заявою, поданою прокурором в інтересах держави в особі органу, уповноваженого здійснювати функції держави у спірних правовідносинах, зазначений орган набуває статусу позивача. У разі відсутності такого органу або відсутності у

нього повноважень щодо звернення до суду прокурор зазначає про це в позовній заяві і в такому разі набуває статусу позивача.

8. Інші учасники господарського процесу та їх правовий статус.

Інші учасники господарського процесу – це особи, які в силу, покладених на них законом обов'язків сприяють здійсненню правосуддя у господарських справах.

Учасниками судового процесу, крім учасників справи та їх представників, є помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст.

В судовому процесі може брати участь судовий експерт.

Права, обов'язки та відповідальність судового експерта визначаються ГПК України та Законом України «Про судову експертизу».

Відповідно до ст. 69 ГПК України експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи.

Експерт може призначатися судом або залучатися учасником справи.

Експерт зобов'язаний надати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені йому питання.

Експерт зобов'язаний з'явитися до суду за його викликом та роз'яснити свій висновок і відповісти на питання суду та учасників справи. За відсутності заперечень учасників справи експерт може брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

Експерт не має права передоручати проведення експертизи іншій особі.

Експерт має право: 1) ознайомлюватися з матеріалами справи; 2) заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів і зразків, якщо експертиза призначена судом; 3) викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення факти, які мають значення для справи і з приводу яких йому не були поставлені питання; 4) бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предмета і об'єктів дослідження; 5) для цілей проведення експертизи заявляти клопотання про опитування учасників справи та свідків; 6) користуватися іншими правами, що надані Законом України «Про судову експертизу».

Експерт має право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних з проведенням експертизи і викликом до суду.

Призначений судом експерт може відмовитися від надання висновку, якщо надані на його запит матеріали недостатні для виконання покладених на нього обов'язків. Заява про відмову повинна бути вмотивованою.

Відповідно до ст. 70 ГПК України, як експерт з питань права може залучатися особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права. Рішення про допуск до участі в справі експерта з питань права та долучення його висновку до матеріалів справи ухвалюється судом.

Експерт з питань права зобов'язаний з'явитися до суду за його викликом, відповідати на поставлені судом питання, надавати роз'яснення. За відсутності заперечень учасників справи експерт з питань права може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

Експерт з питань права має право знати мету свого виклику до суду, відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє відповідними знаннями, а також право на оплату послуг та компенсацію витрат, пов'язаних з викликом до суду.

Перекладачем є особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного чи письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими.

Перекладач допускається ухвалою суду за заявою учасника справи або призначається з ініціативи суду.

Участь перекладача, який володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими є обов'язковою при розгляді справи, одним із учасників якої є особа з порушенням слуху. Кваліфікація такого перекладача підтверджується відповідним документом, виданим у порядку, встановленому законодавством.

Особливості правового статусу перекладача визначаються ст. 72 ГПК України.

Спеціалістом є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками, необхідними для застосування технічних засобів, і призначена судом для надання консультацій та технічної допомоги під час вчинення процесуальних дій, пов'язаних із застосуванням таких технічних засобів (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо). Допомога та консультації спеціаліста не замінюють висновок експерта.

Спеціаліст зобов'язаний з'явитися до суду за його викликом, відповідати на поставлені судом питання, надавати консультації та роз'яснення, у разі потреби надавати суду іншу технічну допомогу. За відсутності заперечень учасників справи спеціаліст може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції.

Спеціаліст має право знати мету свого виклику до суду, відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє відповідними знаннями та навичками, звертати увагу суду на характерні обставини чи особливості доказів, а також право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних з викликом до суду.

Помічник судді забезпечує підготовку та організаційне забезпечення судового процесу. Особливості його правового статусу визначаються ст. 63 ГПК України. Правовий статус секретаря судового засідання визначається ст. 64 ГПК України, судового розпорядника – ст. 65 ГПК України.

Свідком може бути будь-яка дієздатна фізична особа, якій відомі будь-які обставини, що стосуються справи. Свідок зобов'язаний з'явитися до суду

за його викликом у визначений час і дати правдиві показання про відомі йому обставини. За відсутності заперечень учасників справи свідок може брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції. Суд може дозволити свідку брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції незалежно від заперечень учасників справи, якщо свідок не може з'явитися до суду через хворобу, похилий вік, інвалідність або з інших поважних причин (ст. 66 ГПК України).

Семінарське заняття з теми №2 **«Учасники господарського процесу»**

Мета заняття: розкрити поняття та групи учасників господарського процесу, виходячи із їх правового статусу; звернути увагу на їх правовий статус, реалізацію прав та обов'язків в процесі розгляду та вирішення господарського спору, забезпечення виконання та припинення господарських процесуальних правовідносин, а також вивчити норми господарського процесуального права, які визначають правовий статус та правове становище кожного із учасників господарського процесу.

Опорні поняття теми: учасник господарського процесу, сторони, треті особи, представники, особи, які виступають на захист інтересів інших осіб, прокурор, експерт у господарському процесі; перекладач; процесуальна співучасть; процесуальне правонаступництво.

Питання семінарського заняття:

1. Поняття та склад учасників судового процесу. Їх права та обов'язки.
2. Суддя як учасник господарського процесу. Відвід судді в процесі розгляду господарських спорів.
3. Сторони в судовому процесі. Особливості правового статусу сторін в господарському процесі.
4. Процесуальна співучасть у господарському процесі.
5. Залучення співвідповідача. Заміна неналежного відповідача.
6. Процесуальне правонаступництво.
7. Треті особи у господарському процесі, поняття та види.
8. Представники сторін та третіх осіб. Їх повноваження.
9. Адвокат у господарському процесі. Його правовий статус, повноваження.
10. Участь у господарському процесі прокурора
11. Участь у господарському процесі осіб, яким за законом надано право захищати права інших осіб. Їх права та обов'язки.
12. Інші учасники судового процесу.

Теми рефератів:

1. Суб'єктний склад учасників господарських правовідносин.
2. Господарсько - процесуальна правосуб'єктність.
3. Представництво осіб, які беруть участь в справі.

Питання і завдання для самостійного вивчення:

1. Назвіть суб'єктів господарських правовідносин, що можуть бути сторонами в судовому процесі.
2. Загальні та спеціальні права сторін у судовому процесі. Обов'язки сторін.
3. Заміна неналежного відповідача.

Література:

Нормативні акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. №6. Ст.56.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. №18–22. Ст. 144.
4. Кодекс України з процеур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 р. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 19. Ст. 74.
5. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. Відомості Верховної Ради України. 2016. №31. Ст. 545.
6. Про ліквідацію апеляційних господарських судів та утворення апеляційних господарських судів в апеляційних округах : Указ Президента України № 454/2017 від 29.12.2017 р. Офіційний Вісник України. 2018. № 5 від 16.01.2018. Ст. 206.
7. Про ліквідацію місцевих господарських судів та утворення окружних господарських судів : Указ Президента України № 453/2017 від 29.12.2017 р. Офіційний Вісник України 2018. № 5 від 16.01.2018. Ст. 205.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 54 народних депутатів України та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України (справа щодо принципу інстанційності в системі судів загальної юрисдикції): Рішення від 11 липня 2011 р. Офіційний вісник України. 2011. № 60. Ст. 2418.
9. Бесянєвич В. Е. Господарський процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар. К.: Юстініан, 2011. С. 204.

10. Беяневич О. Верховенство права і законність як принципи господарського процесуального права. Право України. 2011. № 6. С. 13-20.
11. Беяневич О. А. Про уніфікацію і спеціалізацію процесуального права. Університетські наукові записки. 2012. № 1 (41). С. 95–105.
12. Господарсько-процесуальне право: підручник / За ред. д.ю.н., проф. Подцерковного О. П. Харків, 2011. 400 с.
13. Господарсько-процесуальне право: практикум / А. П. Гаврилiшин, В. П. Козирева; Нац. акад. держ. податк. служби України. Ірпiнь, 2006. 170 с.
14. Господарське процесальне право: навчальний посiбник. Чернівiв, 2019. 439 с.
15. Господарський процес: навчальний посiбник. /За ред В.А. Кройтора. Харків, 2020. 327 с.
16. Роїна О.М. Господарський процес: навчальний посiбник. Київ, 2012. 192 с.
17. Руденко М.В., Васильєв С.В., Рибалко Г.С. Господарський процес: підручник. Київ, 2014. 368 с.
18. Самсін І. Л. Освіта суддів: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії // Вісник ВККС України. №1. 2012. С. 15.
19. Степанова Т.В. Класифікація учасників господарського процесу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юрипруденція. Випуск 15, том 2. С. 62-64. URL: http://www.vestnikpravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc15/part_2/19.pdf (дата звернення 02.09.2022).
20. Степанова Т.В. Особливості представництва юридичних осіб у господарському процесі адвокатом та іншими особами. Правова держава. 2016. № 22. С. 81-87. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8541/1/8187.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
21. Степанова Т.В. Поняття учасника господарського процесу. Jurnalul juridic național: teorie și practică. 2015. №4/2 (14). С.83-88. URL: http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/4/part_2/19.pdf (дата звернення 02.09.2022).
22. Степанова Т. В. Процесуальний статус учасників позовного провадження у господарському судочинстві: теоретико-правові та праксеологічні аспекти : монографія. Одеса : Фенікс, 2017. 494 с.
23. Степанова Т.В. Статус третьих лиц, не заявляющих самостоятельных исковых требований относительно предмета спора, в хозяйственном судопроизводстве. Legea si Viata. 2015. № 5/4. С. 96-99. URL: <http://legeasiviata.in.ua/archive/2015/5-4/23.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
24. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та інш. Господарське процесуальне право України: підручник / За заг. ред. В. Д. Чернадчука. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 331 с.

ТЕМА 3. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ.

План лекції:

1. Поняття доказування та доказів.
2. Предмет і межі доказування.
3. Види доказів.
4. Ознаки (властивості) доказів.
5. Процесуальні дії, пов'язані із процесом доказування

Зміст лекції

1. Поняття доказування та доказів.

Судове доказування – це логіко-практична діяльність суду та учасників процесу направлена на встановлення, підтвердження наявності або відсутності обставин, що мають значення для ухвалення законного та мотивованого рішення у господарській справі.

Відповідно до ст. 73 ГПК України доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Процес доказування являє послідовні дії суду та учасників процесу з метою встановлення обставин, що мають значення для вирішення господарської справи.

Виділяють такі етапи процесу доказування: 1) збір доказів; 2) надання доказів до суду; 3) дослідження доказів судом; 4) оцінка доказів учасниками процесу та судом. В необхідних випадках також виділяють етап витребування доказів, а також їх повернення учасникам процесу.

2. Предмет і межі доказування.

Предмет доказування – це сукупність фактів, встановлення яких необхідне для ухвалення судом законного і обґрунтованого рішення у справі.

Межі доказування – це необхідна і достатня сукупність доказів, що підлягає збиранню у господарській справі і забезпечує її правильне вирішення.

Факти, що є об'єктами пізнання господарського суду, умовно поділяють на три групи:

- 1) юридичні факти матеріально-правового характеру;
- 2) доказові факти;

3) факти, що мають виключно процесуальне значення.

Відповідно до ст. 75 ГПК України обставини, які визнаються учасниками справи, не підлягають доказуванню, якщо суд не має обґрунтованих підстав вважати їх недостовірними або визнаними у зв'язку з примусом. Обставини, які визнаються учасниками справи, можуть бути зазначені в заявах по суті справи, поясненнях учасників справи, їх представників.

Обставини, визнані судом загальновідомими, не потребують доказування:

1. Обставини, встановлені рішенням суду в господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом.

2. Обставини, встановлені стосовно певної особи рішенням суду в господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, можуть бути у загальному порядку спростовані особою, яка не брала участі у справі, в якій такі обставини були встановлені.

3. Обвинувальний вирок суду в кримінальному провадженні або постанова суду, якою особу притягнуто до адміністративної відповідальності у справі про адміністративне правопорушення, які набрали законної сили, є обов'язковими для господарського суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, стосовно якої ухвалений вирок або постанова суду, лише в питанні, чи мали місце ці дії (бездіяльність) та чи вчинені вони цією особою.

3. Види доказів.

Відповідно до ч. 2 ст. 73 ГПК України фактичні дані й інші обставини, які мають значення для правильного вирішення господарського спору, встановлюються такими засобами:

- письмовими доказами;
- речовими доказами;
- електронними доказами;
- висновками експертів;
- показаннями свідків.

Характер зв'язку доказу з обставинами, які підлягають встановленню, зумовлює наявність прямих і непрямих доказів.

За джерелом докази можуть бути: особисті і речовинні, предметні.

За процесом формування відомостей про факти докази поділяють на первинні і похідні.

Письмовими доказами є документи (крім електронних документів), які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору.

Письмові докази подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії, якщо інше не передбачено цим Кодексом. Якщо для

вирішення спору має значення лише частина документа, подається засвідчений витяг з нього.

Учасники справи мають право подавати письмові докази в електронних копіях, посвідчених електронним підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до закону. Електронна копія письмового доказу не вважається електронним доказом.

Копії документів вважаються засвідченими належним чином, якщо їх засвідчено в порядку, встановленому чинним законодавством.

Речовими доказами є предмети матеріального світу, які своїм існуванням, своїми якостями, властивостями, місцезнаходженням, іншими ознаками дозволяють встановити обставини, що мають значення для справи.

Електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, яка містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних й інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет).

Електронні докази подаються в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги». Законом може бути передбачено інший порядок засвідчення електронної копії електронного доказу.

Учасники справи мають право подавати електронні докази в паперових копіях, посвідчених в порядку, передбаченому законом. Паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом.

Висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені експертові, складений у порядку, визначеному законодавством.

Предметом висновку експерта може бути дослідження обставин, які входять до предмета доказування та встановлення яких потребує наявних у експерта спеціальних знань.

Предметом висновку експерта не можуть бути питання права.

Висновок експерта може бути наданий на замовлення учасника справи або на підставі ухвали суду про призначення експертизи. Висновок експерта викладається у письмовій формі і приєднується до справи.

Висновок експерта для суду не має задалегідь встановленої сили і оцінюється судом разом із іншими доказами за правилами, встановленими статтею 86 ГПК України. Відхилення судом висновку експерта повинно бути мотивоване в судовому рішенні.

Показання свідка - це повідомлення про відомі йому обставини, які мають значення для справи. Не є доказом показання свідка, який не може назвати джерела своєї обізнаності щодо певної обставини, або які ґрунтуються на повідомленнях інших осіб.

На підставі показань свідків не можуть встановлюватися обставини (факти), які відповідно до законодавства або звичаїв ділового обороту відображаються (обліковуються) у відповідних документах. Законом можуть бути визначені інші обставини, які не можуть встановлюватися на підставі показань свідків.

Сторони, треті особи та їх представники за їхньою згодою, в тому числі за власною ініціативою, якщо інше не встановлено цим Кодексом, можуть бути допитані як свідки про відомі їм обставини, що мають значення для справи.

Показання свідка, що ґрунтуються на повідомленнях інших осіб, не беруться судом до уваги.

Показання свідка викладаються ним письмово у заяві свідка.

4. Ознаки (властивості) доказів.

Серед ознак доказів виділяють:

1. Належність (ст. 76 ГПК України);
2. Допустимість (ст. 77 ГПК України);
3. Достовірність (ст. 78 ГПК України);
4. Вірогідність (ст. 79 ГПК України).

Належними є докази, на підставі яких можна встановити обставини, які входять в предмет доказування. Суд не бере до розгляду докази, які не стосуються предмета доказування.

Обставини, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування.

Докази, одержані з порушенням закону, судом не приймаються.

Достовірними є докази, створені (отримані) за відсутності впливу, спрямованого на формування хибного уявлення про обставини справи, які мають значення для справи. Наявність обставини, на яку сторона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, вважається доведеною, якщо докази, надані на підтвердження такої обставини, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування.

Питання про вірогідність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання.

Оцінка господарським судом доказів здійснюється протягом всього розгляду справи в ході прийняття, збирання, дослідження доказів і винесення правильного рішення.

Відповідно до ст. 86 ГПК України суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів.

Жодні докази не мають для суду заздалегідь встановленої сили. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також вірогідність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності.

Суд надає оцінку як зібраним у справі доказам в цілому, так і кожному доказу (групі однотипних доказів), який міститься у справі, мотивує відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів).

5. Процесуальні дії, пов'язані із процесом доказування.

Учасник справи у разі неможливості самостійно надати докази вправі подати клопотання про витребування доказів судом. Таке клопотання повинно бути подане в строк, зазначений в частинах другій та третьій статті 80 ГПК України (разом із поданням заяви). Якщо таке клопотання заявлено з пропуском встановленого строку, суд залишає його без задоволення, крім випадку, коли особа, яка його подає, обґрунтує неможливість його подання у встановлений строк з причин, що не залежали від неї. Форма та зміст заяви встановлені ч.2 ст. 81 ГПК України.

Суд може уповноважити на одержання витребуваних ним доказів заінтересовану сторону. Будь-яка особа, в якій знаходиться доказ, повинна видати його на вимогу суду. Особи, які не мають можливості подати доказ, який витребує суд, або не мають можливості подати такий доказ у встановлені строки, зобов'язані повідомити про це суд із зазначенням причин протягом п'яти днів з дня вручення ухвали.

Відповідно до ст. 82 ГПК України письмові, речові та електронні докази, які не можна доставити до суду, оглядаються за їх місцезнаходженням.

Про дату, час і місце огляду доказів за їх місцезнаходженням повідомляються учасники справи. Неявка цих осіб не є перешкодою для проведення огляду.

У разі необхідності, в тому числі за клопотанням учасника справи, для участі в огляді доказів за їх місцезнаходженням можуть бути залучені свідки, перекладачі, експерти, спеціалісти, а також здійснено фотографування, звуко- і відеозапис.

Про огляд доказів за їх місцезнаходженням складається протокол, що підписується всіма особами, які беруть участь в огляді. До протоколу додаються разом з описом усі складені або звірені під час огляду на місці плани, креслення, копії документів, а також зроблені під час огляду фотознімки, електронні копії доказів, відеозаписи тощо.

Речові докази, що швидко псуються, негайно оглядаються судом з повідомленням про призначений огляд учасників справи. Неявка цих осіб не перешкоджає огляду речових доказів (ст. 83 ГПК України).

Суд, який розглядає справу або заяву про забезпечення доказів, в разі виникнення потреби в збиранні доказів за межами його територіальної юрисдикції може доручити відповідному суду вчинити певні процесуальні дії.

Суд за заявою учасника справи або особи, яка може набути статусу позивача, має забезпечити докази, якщо є підстави припускати, що засіб доказування може бути втрачений, або збирання чи подання відповідних доказів стане згодом неможливим або утрудненим.

Способами забезпечення судом доказів є допит свідків, призначення експертизи, витребування та (або) огляд доказів, у тому числі за їх місцезнаходженням, заборона вчиняти певні дії щодо доказів та зобов'язання вчинити певні дії щодо доказів. У необхідних випадках судом можуть бути застосовані інші способи забезпечення доказів, визначені судом.

Заява про забезпечення доказів може бути подана до суду як до, так і після подання позовної заяви.

Забезпечення доказів до подання позовної заяви здійснюється судом першої інстанції за місцезнаходженням засобу доказування або за місцем, де повинна бути вчинена відповідна процесуальна дія. Забезпечення доказів після подання позовної заяви здійснюється судом, який розглядає справу.

У разі подання заяви про забезпечення доказів до подання позовної заяви заявник повинен подати позовну заяву протягом десяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення доказів. У разі неподання позовної заяви у зазначений строк, повернення позовної заяви або відмови у відкритті провадження суд скасовує ухвалу про вжиття заходів забезпечення доказів не пізніше наступного дня після закінчення такого строку або постановлення судом ухвали про повернення позовної заяви чи відмови у відкритті провадження.

Форма та зміст заяви про витребування доказів встановлюється ст. 111 ГПК України. Порядок розгляду заяви врегульований ст. 112 ГПК України. Заява розглядається не пізніше п'яти днів з дня її надходження до суду.

Заявник та інші особи, які можуть отримати статус учасників справи, повідомляються про дату, час і місце судового засідання, проте їх неявка не перешкоджає розгляду поданої заяви.

Семінарське заняття з теми №3 «Докази і доказування в господарському процесі».

Мета заняття: визначити місце та роль доказів у господарському процесі; розкрити поняття судового доказування та класифікацію судових доказів; визначити факти, які не підлягають доказуванню; розкрити поняття та значення забезпечення доказів у господарському процесі.

Опорні поняття теми: судове доказування; письмові та речові докази; електронні докази, показання свідків; висновок експерта; належність і допустимість доказів; оцінка доказів; забезпечення доказів.

Питання семінарського заняття:

1. Поняття та стадії процесу доказування.
2. Предмет і межі доказування. Суб'єкти доказування.
3. Поняття і види доказів у господарському процесі. Класифікація доказів. Необхідні докази.
4. Ознаки (властивості) доказів – належність і допустимість. Інші властивості доказів.
5. Звільнення від доказування в господарському процесі. Обставини, що не підлягають доказуванню.
6. Письмові докази. Порядок їх представлення та особливості дослідження.
7. Речові докази. Порядок їх представлення та особливості дослідження.
8. Електронні докази та їх особливості.
9. Судова експертиза. Висновок експерта.
10. Показання свідків.
11. Витребування доказів.
12. Огляд та дослідження доказів у місці їх знаходження. Повернення письмових та речових доказів.
13. Процесуальний порядок забезпечення доказів.

Теми рефератів:

1. Процедура призначення та проведення експертизи.
2. Порядок застосування письмових та речових доказів.
3. Місце судових доказів у процесі розгляду господарських спорів.
4. Поняття, сутність та предмет доказування в господарському процесі.
5. Накладення арешту на майно, що належить особі відносно якої застосовані запобіжні заходи.

Питання і завдання для амотсйного вивчення:

1. Сутність і мета процесу доказування.
2. Стадії доказування.
3. Витребування доказів в господарському судочинстві.

Практичне заняття з теми № 3 «Докази і доказування в господарському процесі».

План проведення заняття:

Вступ 5 хв.

Рішення практичних завдань 35 хв.

Складання процесуальних документів 35 хв.

Підведення підсумків заняття.

Оцінка роботи студентів.

Відповіді на запитання 5 хв.

Завдання:

Ознайомити студентів з основними теоретичними питаннями заняття.

Навчитися визначати види доказів, сутність правових відносин, що виникають в процесі доказування в суді та складати відповідні процесуальні документи, що стосуються процесу доказування.

Методика проведення заняття:

У вступному слові викладач повідомляє план проведення практичного заняття. Потім студенти згадують поняття та процес доказування, види доказів, та види процесуальних документів, що опосередковують надання та витребування доказів в господарському процесі.

Завдання

1. Вирішити задачу і виконати практичне завдання:

1.1. До господарського суду Одеської області був поданий позов ТОВ «Господарник» та ТОВ «Мармур» щодо повернення сплачених грошових коштів та відшкодування збитків. Разом із позовом представник позивача надав копію договору, розрахункових документів і повідомив суд, що всі інші необхідні докази будуть подані на підготовчому судовому засіданні. Проаналізуйте ситуацію і надайте відповідь як має вчинити суд?

1.2. 14 грудня 2019 року між ПП «Замовник» та ТОВ «Підрядник» був укладений договір підряду відповідно до умов якого, ТОВ «Підрядник» зобов'язався виконати будівельні роботи та побудувати підсобне приміщення на земельній ділянці, що належить ПП «Замовник» за адресою: м. Одеса, вул. Господарська 19 згідно умов визначених в договорі. Строк виконання робіт становив 30 днів з моменту укладення договору. Одночасно, ПП «Замовник» зобов'язаний був здійснити авансовий платіж у розмірі 120 000 гривень для закупівлі необхідних для робіт матеріалів, що становить 10% суми Договору. У вказаний строк роботи не були виконані. Після звернення до ТОВ

«Підрядник» з відповідним листом, останній пояснив, що, оскільки авансовий платіж був перерахований із 10-денним простроченням, то строк виконання робіт був змінений відповідно. ПП «Замовник» вирішило звернутися до господарського суду з вимогою про розірвання договору та відшкодування шкоди.

На вибір:

1. Скласти заяву про витребування доказів у справі щодо розірвання договору підряду укладеного між ПП „Будівельник” та ТОВ „Підприємець” та відшкодування шкоди.

2. Скласти заяву про забезпечення доказів у справі про розірвання договору підряду, укладеного між ПП „Будівельник” та ТОВ „Підприємець” та відшкодування шкоди.

Підведення підсумків заняття:

При підведенні підсумків необхідно:

- оцінити міру досягнення мети заняття, з питань ознайомлення з основними поняттями нового матеріалу;
- дати відповіді на запитання студентів;
- оголосити завдання для самостійної підготовки;
- оцінити ступень активності групи взагалі та окремих студентів;
- оголосити оцінки.

Література:

Нормативні акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. №6. Ст.56.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. №18–22. Ст. 144.
4. Кодекс України з процеур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 р. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 19. Ст. 74.
5. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. Відомості Верховної Ради України. 2016. №31. Ст. 545.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 54 народних депутатів України та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України (справа щодо принципу

інстанційності в системі судів загальної юрисдикції): Рішення від 11 липня 2011 р. Офіційний вісник України. 2011. № 60. Ст. 2418.

7. Беяневич В. Е. Господарський процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар. К.: Юстініан, 2011. С. 204.

9. Господарсько-процесуальне право: підручник / За ред. д.ю.н., проф. Подцерковного О. П. Харків, 2011. 400 с.

10. Господарсько-процесуальне право: практикум / А. П. Гаврилішин, В. П. Козирева; Нац. акад. держ. податк. служби України. Ірпінь, 2006. 170 с.

11. Господарське процесуальне право: навчальний посібник. Чернігів, 2019. 439 с.

12. Господарський процес: навчальний посібник. /За ред В.А. Кройтора. Харків, 2020. 327 с.

13. Доказування в господарському судочинстві : навчальний посібник. О.: Фенікс; Суми: Унів. книга, 2007. 415 с.

14. Зейкан Я. П. Захист у господарській справі: науково-практичний коментар. К.: КНТ, 2009. 536 с.

15. Зятіна Д. Докази і доказування в господарському процесі: новітня практика касаційного господарського суду. Підприємництво, господарство і право. №6. 2019. С. 83-88.

16. Ніколенко Л.М. Доказування в господарському судочинстві. Навчальний посібник. Одеса: Фенікс; Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. 415 с.

17. Роїна О.М. Господарський процес: навчальний посібник. Київ, 2012. 192 с.

18. Руденко М.В., Васильєв С.В., Рибалко Г.С. Господарський процес: підручник. Київ, 2014. 368 с.

19. Шелухін М. Л. Господарське процесуальне право. Навчальний посібник. К. : Центр навч. л-ри, 2016. 264 с.

ТЕМА 4. ЮРИСДИКЦІЯ. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ. СУДОВІ ВИТРАТИ. СУДОВІ ВИКЛИКИ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ. ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ.

План лекції:

1. Юрисдикція господарських судів.
2. Підсудність справ господарським судам.
3. Склад судових витрат в господарському процесі.
4. Судовий збір.
5. Витрати, пов'язані із розглядом справи.
7. Розподіл судових витрат
8. Поняття та види строків у господарському процесі
9. Порядок обчислення процесуальних строків.
10. Судові виклики та повідомлення
11. Заходи процесуального примусу

Зміст лекції

1. Юрисдикція господарських судів.

Юрисдикція господарських судів – це визначена господарським процесуальним законом компетенція господарського суду вирішувати ті або інші справи.

У Рішенні Конституційного Суду України від 7 травня 2002 р. № 8-рп/2002 у справі щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб зазначено, що юрисдикція судів – це повноваження судів вирішувати спори про право й інші правові питання.

Правильне визначення юрисдикція господарського суду базується на врахуванні трьох критеріїв: 1) суб'єктний (визначення кола осіб, що мають право звертатися до господарського суду); 2) об'єктний (визначення правовідносин, що відносяться до господарської діяльності); 3) предметний (визначення конкретного кола справ, які відповідно до процесуального закону розглядаються господарським судом).

Господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності, та інші справи у визначених законом випадках, зокрема:

1) справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні правочинів у господарській діяльності, крім правочинів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем, а також у спорах щодо правочинів, укладених для забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи - підприємці;

2) справи у спорах щодо приватизації майна, крім спорів про приватизацію державного житлового фонду;

3) справи у спорах, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі у спорах між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів;

4) справи у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав в юридичній особі, крім правочинів у сімейних та спадкових правовідносинах;

5) справи у спорах щодо фінансових інструментів, зокрема щодо цінних паперів, в тому числі пов'язані з правами на цінні папери та правами, що виникають з них, емісією, розміщенням, обігом та погашенням цінних паперів, обліком прав на цінні папери, зобов'язаннями за цінними паперами, крім боргових цінних паперів, власником яких є фізична особа, яка не є підприємцем, та векселів, що використовуються у податкових та митних правовідносинах;

6) справи у спорах щодо права власності чи іншого речового права на майно (рухоме та нерухоме, в тому числі землю), реєстрації або обліку прав на майно, яке (права на яке) є предметом спору, визнання недійсними актів, що порушують такі права, крім спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем, та спорів щодо вилучення майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, а також справи у спорах щодо майна, що є предметом забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи - підприємці;

7) справи у спорах, що виникають з відносин, пов'язаних із захистом економічної конкуренції, обмеженням монополізму в господарській діяльності, захистом від недобросовісної конкуренції, в тому числі у спорах, пов'язаних з оскарженням рішень Антимонопольного комітету України, а також справи за заявами органів Антимонопольного комітету України з питань, віднесених законом до їх компетенції, крім спорів, які віднесені до юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності;

8) справи про банкрутство та справи у спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство, у тому числі справи у спорах про визнання недійсними будь-яких правочинів (договорів), укладених боржником; стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника, за винятком спорів про визначення та сплату (стягнення) грошових зобов'язань (податкового боргу), визначених відповідно до Податкового кодексу України, а також спорів про визнання недійсними правочинів за позовом контролюючого органу на виконання його повноважень, визначених Податковим кодексом України;

9) справи за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство;

10) справи у спорах щодо оскарження актів (рішень) суб'єктів господарювання та їх органів, посадових та службових осіб у сфері організації та здійснення господарської діяльності, крім актів (рішень) суб'єктів владних повноважень, прийнятих на виконання їхніх владних управлінських функцій, та спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем;

11) справи про оскарження рішень третейських судів та про видачу наказу на примусове виконання рішень третейських судів, утворених відповідно до Закону України "Про третейські суди", якщо такі рішення ухвалені у спорах, зазначених у цій статті;

12) справи у спорах між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи, за позовом власника (учасника, акціонера) такої юридичної особи, поданим в її інтересах;

13) вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, визнання недійсними актів, що порушують права на майно (майнові права), якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав чи спору, що виник з корпоративних відносин, якщо цей спір підлягає розгляду в господарському суді і переданий на його розгляд разом з такими вимогами;

14) справи у спорах про захист ділової репутації, крім спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем або самозайнятою особою;

15) інші справи у спорах між суб'єктами господарювання;

16) справи за заявами про видачу судового наказу, якщо заявником та боржником є юридична особа або фізична особа - підприємець;

17) справи, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства, у тому числі концесійних договорів, крім спорів, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства;

18) справи у спорах щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів власників облігацій, що виникають між адміністратором за випуском облігацій та емітентом облігацій та/або особами, які надають забезпечення за такими облігаціями;

19) справи у спорах щодо оскарження рішення зборів власників облігацій.

3. Інстанційна та територіальна юрисдикція.

Усі справи, що підлягають вирішенню в порядку господарського судочинства, розглядаються місцевими господарськими судами як судами першої інстанції, крім винятків, встановлених процесуальним законом.

2. справи щодо оскарження рішень третейських судів, про видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів розглядаються

апеляційними господарськими судами як судами першої інстанції за місцем розгляду справи третейським судом.

Апеляційні господарські суди переглядають в апеляційному порядку судові рішення місцевих господарських судів, які знаходяться у межах відповідного апеляційного округу (території, на яку поширюються повноваження відповідного апеляційного господарського суду).

Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку судові рішення апеляційних господарських судів, ухвалені ними як судами першої інстанції.

Апеляційна палата Вищого суду з питань інтелектуальної власності переглядає в апеляційному порядку судові рішення, ухвалені Вищим судом з питань інтелектуальної власності.

Верховний Суд переглядає у касаційному порядку судові рішення, ухвалені судами першої та апеляційної інстанцій.

Позов пред'являється до господарського суду за місцезнаходженням чи місцем проживання відповідача, якщо інше не встановлено ГПК України.

Підсудність господарської справи, у якій однією із сторін є господарський суд або суддя господарського суду, до підсудності якого віднесена ця справа за загальними правилами, визначається ухвалою суду вищої інстанції, постановленою без повідомлення сторін.

Підсудність справ, у яких однією із сторін є Верховний Суд, визначається за загальними правилами підсудності.

Альтернативна підсудність – це визначене процесуальним законом повноваження суду розглядати ту або іншу справу за вибором позивача.

Правила альтернативної підсудності визначені ст. 29 ГПК України. Позови у спорах за участю кількох відповідачів можуть пред'являтися до господарського суду за місцезнаходженням чи місцем проживання одного з відповідачів.

Позови у спорах, що виникають з діяльності філії або представництва юридичної особи, а також відокремленого підрозділу органу державної влади без статусу юридичної особи, можуть пред'являтися також за їх місцезнаходженням.

Позови до стягувача про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, або про повернення стягненого за виконавчим написом нотаріуса, можуть пред'являтися також за місцем його виконання.

Позови у спорах, що виникають з договорів, в яких визначено місце виконання або виконувати які через їх особливості можна тільки в певному місці, можуть пред'являтися також за місцем виконання цих договорів.

Позови до відповідача, місце реєстрації проживання або перебування якого невідоме, пред'являються за місцезнаходженням майна відповідача чи за останнім відомим зареєстрованим його місцем проживання або перебування чи постійної його діяльності.

Позови про відшкодування збитків, спричинених заходами забезпечення позову, можуть пред'являтися також за місцем застосування заходів забезпечення позову (до суду, який застосував відповідні заходи).

Позови про відшкодування шкоди, заподіяної майну, можуть пред'являтися також за місцем заподіяння шкоди.

Позови про відшкодування шкоди, заподіяної зіткненням суден, а також про стягнення сум винагороди за рятування на морі, можуть пред'являтися також за місцезнаходженням судна відповідача або порту реєстрації судна.

Позови до відповідача, який не має в Україні місцезнаходження чи місця проживання, можуть пред'являтися за місцезнаходженням його майна.

Виключна підсудність – це визначене процесуальним законом безальтернативне повноваження вирішення справи господарським судом.

Правила виключної підсудності встановлені ст. 30 ГПК України. Спори, що виникають з договору перевезення, у разі, коли одним з відповідачів є перевізник, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням перевізника.

Справи про арешт судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням морського порту України, в якому перебуває або до якого прямує судно, або порту реєстрації судна.

Спори, що виникають з приводу нерухомого майна, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням майна або основної його частини. Якщо пов'язані між собою позовні вимоги пред'явлені одночасно щодо декількох об'єктів нерухомого майна, спір розглядається за місцезнаходженням об'єкта, вартість якого є найвищою.

Спори про права на морські і повітряні судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти вирішуються господарським судом за місцем їх державної реєстрації.

Спори, у яких відповідачем є Кабінет Міністрів України, міністерство чи інший центральний орган виконавчої влади, Національний банк України, Рахункова палата, Верховна Рада Автономної Республіки Крим або Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради або обласні, Київська і Севастопольська міські державні адміністрації, а також справи, матеріали яких містять державну таємницю, розглядаються місцевим господарським судом, юрисдикція якого поширюється на місто Київ, незалежно від наявності інших визначених цією статтею підстав для виключної підсудності такого спору іншому господарському суду.

Спори, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі спори між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю,

управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів, а також спори, що виникають з правочинів щодо корпоративних прав (крім акцій) в юридичній особі, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням юридичної особи.

Спори між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) її посадової особи, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням юридичної особи.

Спори, пов'язані з емісією, обігом, викупом або погашенням емісійних цінних паперів, у тому числі деривативних цінних паперів, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням емітента.

Спори, пов'язані з видачею, обігом, викупом або погашенням неемісійних цінних паперів, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням особи, яка видала неемісійний цінний папір.

Спори, пов'язані з укладенням або виконанням деривативних контрактів або договорів про купівлю-продаж права вимоги чи інших договорів, наслідками яких є заміна сторони деривативного контракту, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням відповідача.

Спори, пов'язані з емісією (видачею), обігом, виконанням (викупом або погашенням) інструментів грошового ринку, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням відповідача.

Спори щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів власників облігацій, що виникають між адміністратором за випуском облігацій та емітентом облігацій та/або особами, які надають забезпечення за такими облігаціями, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням відповідача.

Справи, передбачені пунктами 8 та 9 частини першої статті 20 ГПК України, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням боржника.

Зустрічний позов та позов третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, незалежно від їх підсудності пред'являються в господарський суд за місцем розгляду первісного позову. Це правило не застосовується, коли відповідно до інших, визначених у цій статті, правил виключної підсудності такий позов має розглядатися іншим судом, ніж тим, що розглядає первісний позов.

У випадку об'єднання позовних вимог щодо укладання, зміни, розірвання і виконання правочину з вимогами щодо іншого правочину, укладеного для забезпечення основного зобов'язання, спір розглядається господарським судом за місцезнаходженням відповідача, який є стороною основного зобов'язання.

Вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, якщо розгляд таких вимог віднесений до юрисдикції господарського

суду, розглядаються господарським судом, визначеним за правилами підсудності щодо розгляду спору, похідними від якого є такі вимоги.

4. Судові витрати в господарському процесі.

Судові витрати – це витрати, що несуть учасники господарського процесу в зв'язку із розглядом та вирішенням господарських справ. Вони покладаються на сторони, третіх осіб із самостійними вимогами з метою їх відшкодування державі та застосування альтернативних засобів вирішення спорів без звернення до суду.

Судові витрати складаються з сум судового збору та інших витрат, що підлягають сплаті за проведення судової експертизи, призначеної господарським судом, витрат, пов'язаних з оглядом та дослідженням речових доказів у місці їх знаходження, оплати послуг перекладача, правової допомоги та інших витрат, пов'язаних з розглядом справи.

5. Судовий збір.

Судовий збір – збір, що справляється на всій території України за подання заяв, скарг до суду, за видачу судами документів, а також у разі ухвалення окремих судових рішень, передбачених цим Законом. Судовий збір включається до складу судових витрат.

Розмір судового збору, порядок його сплати, повернення і звільнення від сплати встановлюються Законом України «Про судовий збір».

Стаття 2 Закону «Про судовий збір» визначає об'єкти справляння судового збору при зверненні до господарського суду: за подання до суду позовної заяви та іншої заяви, передбаченої процесуальним законодавством; за подання до суду апеляційної і касаційної скарг на судові рішення, заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, заяви про скасування рішення третейського суду, заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду; за видачу судами документів та ін.

Судовий збір справляється у відповідному розмірі від суми прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановлених законом, - у відсотковому співвідношенні до ціни позову та у фіксованому розмірі.

Судовий збір стягується: у твердих ставках і відсотках від ціни позову – із позовних заяв майнового характеру; в розмірі, кратному прожитковому мінімуму для працездатних осіб – із позовних заяв немайнового характеру, із заяв про забезпечення позову та ін.; у відсотках – із заяв про перегляд рішень і постанов у апеляційному та касаційному порядку, а також за нововиявленими обставинами.

Розмір ставок судового збору встановлено у ч.2 ст. 4 Закону України «Про судовий збір».

6. Витрати, пов'язані із розглядом справи.

До витрат, пов'язаних з розглядом справи, належать витрати:

- 1) на професійну правничу допомогу;
- 2) пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертизи;
- 3) пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів;
- 4) пов'язані з вчиненням інших процесуальних дій, необхідних для розгляду справи або підготовки до її розгляду.

Розмір витрат, пов'язаних із розглядом справи, на відміну від судового збору, не залежить від характеру спору та ціни позову, а визначається окремо по кожній конкретній справі залежно від фактично здійснених витрат.

Разом з першою заявою по суті спору кожна сторона подає до суду попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які вона понесла і які очікує понести у зв'язку із розглядом справи.

У разі неподання стороною попереднього розрахунку суми судових витрат, суд може відмовити їй у відшкодуванні відповідних судових витрат, за винятком суми сплаченого нею судового збору.

Попередній розрахунок розміру судових витрат не обмежує сторону у доведенні іншої фактичної суми судових витрат, які підлягають розподілу між сторонами за результатами розгляду справи.

Забезпечення та попередня оплата судових витрат врегульована ст. 125 ГПК України.

Відповідно до ст. 126 ГПК України витрати на правничу допомогу включають: 1) розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, в тому числі гонорару адвоката за представництво в суді та іншу професійну правничу допомогу, пов'язану зі справою, включаючи підготовку до її розгляду, збір доказів тощо, а також вартість послуг помічника адвоката, визначається згідно з умовами договору про надання правничої допомоги та на підставі відповідних доказів щодо обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості, що сплачена або підлягає сплаті відповідною стороною або третьою особою; 2) розмір суми, що підлягає сплаті в порядку компенсації витрат адвоката, необхідних для надання правничої допомоги, встановлюється згідно з умовами договору про надання правничої допомоги на підставі відповідних доказів, які підтверджують здійснення відповідних витрат.

Для визначення розміру витрат на професійну правничу допомогу з метою розподілу судових витрат учасник справи подає детальний опис робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги.

Розмір витрат на оплату послуг адвоката має бути співмірним із:

- 1) складності справи та виконаних адвокатом робіт (наданих послуг);

2) часом, витраченим адвокатом на виконання відповідних робіт (надання послуг);

3) обсягом наданих адвокатом послуг та виконаних робіт;

4) ціною позову та (або) значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи на репутацію сторони або публічним інтересом до справи.

Правила визначення витрат, пов'язаних із залученням (викликом) свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів, проведенням експертиз врегульовані ст. 127 ГПК України.

Правила визначення витрат, пов'язаних з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи визначені ст. 128 ГПК України.

7. Розподіл судових витрат.

Судовий збір покладається:

1) у спорах, що виникають при укладанні, зміні та розірванні договорів, - на сторону, яка безпідставно ухиляється від прийняття пропозицій іншої сторони, або на обидві сторони, якщо судом відхилено частину пропозицій кожної із сторін;

2) у спорах, що виникають при виконанні договорів та з інших підстав, - на сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог.

Судовий збір, від сплати якого позивач у встановленому порядку звільнений, стягується з відповідача в дохід бюджету пропорційно розміру задоволених вимог, якщо відповідач не звільнений від сплати судового збору.

Якщо інше не передбачено законом, у разі залишення позову без задоволення, закриття провадження у справі або залишення без розгляду позову позивача, звільненого від сплати судового збору, судовий збір, сплачений відповідачем, компенсується за рахунок держави в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Інші судові витрати, пов'язані з розглядом справи, покладаються:

1) у разі задоволення позову - на відповідача;

2) у разі відмови в позові - на позивача;

3) у разі часткового задоволення позову - на обидві сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог.

Під час вирішення питання про розподіл судових витрат суд враховує:

1) чи пов'язані ці витрати з розглядом справи;

2) чи є розмір таких витрат обґрунтованим та пропорційним до предмета спору, з урахуванням ціни позову, значення справи для сторін, у тому числі чи міг результат її вирішення вплинути на репутацію сторони або чи викликала справа публічний інтерес;

3) поведінку сторони під час розгляду справи, що призвела до затягування розгляду справи, зокрема, подання стороною явно

необґрунтованих заяв і клопотань, безпідставне твердження або заперечення стороною певних обставин, які мають значення для справи, безпідставне завищення позивачем позовних вимог тощо;

4) дії сторони щодо досудового вирішення спору та щодо врегулювання спору мирним шляхом під час розгляду справи, стадію розгляду справи, на якій такі дії вчинялись.

Розмір судових витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв'язку з розглядом справи, встановлюється судом на підставі поданих сторонами доказів (договорів, рахунків тощо).

Такі докази подаються до закінчення судових дебатів у справі або протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду, за умови, що до закінчення судових дебатів у справі сторона зробила про це відповідну заяву.

У разі неподання відповідних доказів протягом встановленого строку така заява залишається без розгляду.

У випадку зловживання стороною чи її представником процесуальними правами або якщо спір виник внаслідок неправильних дій сторони, суд має право покласти на таку сторону судові витрати повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору.

8. Поняття та види строків у господарському процесі

Процесуальний строк – це визначений період, протягом якого господарський суд, сторони й інші учасники процесу мають здійснити відповідні процесуальні дії.

Відповідно до ст. 113 ГПК України можна визначити два види процесуальних строків:

- 1) строки, встановлені ГПК України.
- 2) строки, що призначаються господарським судом.

Суд має встановлювати розумні строки для вчинення процесуальних дій.

Строк є розумним, якщо він передбачає час, достатній, з урахуванням обставин справи, для вчинення процесуальної дії, та відповідає завданню господарського судочинства.

Строки, встановлені законом або судом, обчислюються роками, місяцями і днями, а також можуть визначатися вказівкою на подію, яка повинна неминуче настати.

9. Порядок обчислення строків у господарському процесі.

Перебіг процесуального строку, обчислюваного роками, місяцями або днями, починається наступного дня після календарної дати або настання події, якими визначено його початок.

Строк, обчислюваний роками, закінчується у відповідний місяць і число останнього року строку.

Строк, обчислюваний місяцями, закінчується у відповідне число останнього місяця строку. Якщо кінець строку, обчислюваного місяцями, припадає на такий місяць, що не має відповідного числа, строк закінчується в останній день цього місяця.

У випадках, коли останній день строку припадає на неробочий день, днем закінчення строку вважається перший наступний за ним робочий день.

Процесуальна дія, для якої встановлено строк, може бути вчинена до 24-ї години останнього дня строку. Якщо позовну заяву, відзив на позовну заяву, заяву про перегляд рішення та інші документи здано на пошту чи телеграф до 24-ї години останнього дня строку, строк не вважається пропущеним.

Зупинення провадження у справі зупиняє перебіг процесуальних строків.

З дня відновлення провадження перебіг процесуальних строків продовжується.

Право на вчинення процесуальних дій втрачається із закінченням встановленого законом або призначеного судом строку.

Заяви, скарги і документи, подані після закінчення процесуальних строків, залишаються без розгляду, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення.

Встановлений судом процесуальний строк може бути продовжений судом за заявою учасника справи, поданою до закінчення цього строку, чи з ініціативи суду.

Якщо інше не встановлено законом, заява про поновлення процесуального строку, встановленого законом, розглядається судом, у якому належить вчинити процесуальну дію, стосовно якої пропущено строк, а заява про продовження процесуального строку, встановленого судом, - судом, який встановив строк, без повідомлення учасників справи.

Одночасно із поданням заяви про поновлення процесуального строку має бути вчинена процесуальна дія (подані заява, скарга, документи тощо), стосовно якої пропущено строк.

Пропуск строку, встановленого законом або судом учаснику справи для подання доказів, інших матеріалів чи вчинення певних дій, не звільняє такого учасника від обов'язку вчинити відповідну процесуальну дію.

Про поновлення або продовження процесуального строку суд постановляє ухвалу.

Про відмову у поновленні або продовженні процесуального строку суд постановляє ухвалу, яка не пізніше наступного дня з дня її постановлення надсилається особі, яка звернулася із відповідною заявою.

Ухвалу про відмову у поновленні або продовженні процесуального строку може бути оскаржено у порядку, встановленому ГПК України.

10. Заходи процесуального примусу

Заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених цим Кодексом випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених в суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства.

Заходи процесуального примусу застосовуються судом шляхом постановлення ухвали.

Заходами процесуального примусу є:

- 1) попередження;
- 2) видалення із залу судового засідання;
- 3) тимчасове вилучення доказів для дослідження судом;
- 4) штраф.

До учасників судового процесу та інших осіб, присутніх в судовому засіданні, за порушення порядку під час судового засідання або невиконання ними розпоряджень судді (головуючого судді) застосовується попередження, а у разі повторного вчинення зазначених дій - видалення із зали судового засідання.

У разі повторного вчинення дій, зазначених у частині першій цієї статті, перекладачем або спеціалістом суд оголошує перерву і надає час для його заміни.

У разі неподання письмових, речових чи електронних доказів, що витребувані судом, без поважних причин або без повідомлення причин, суд може постановити ухвалу про тимчасове вилучення цих доказів державним виконавцем для дослідження судом.

Суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу у сумі від одного до десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у випадках:

- 1) невиконання процесуальних обов'язків, зокрема ухилення від вчинення дій, покладених судом на учасника судового процесу;
- 2) зловживання процесуальними правами, вчинення дій або допущення бездіяльності з метою перешкоджання судочинству;
- 3) неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин;
- 4) невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів, ненадання копії відзиву на позов, апеляційну чи касаційну скаргу, відповіді на відзив, заперечення іншому учаснику справи у встановлений судом строк;
- 5) порушення заборон, встановлених частиною десятою статті 188 ГПК України.

Семінарське заняття з теми №4 «Юрисдикція. Судові витрати. Процесуальні строки. Заходи процесуального примусу».

Мета заняття: визначити поняття юрисдикції; закріпити знання про місце судових витрат та процесуальних строків у господарському процесі; визначити поняття, мету застосування заходів процесуального примусу.

Опорні поняття теми: юрисдикція; підсудність; територіальна підсудність; альтернативна підсудність; виключна підсудність; судові витрати; судовий збір; ціна позову; процесуальний строк; обчислення строків; припинення строків; поновлення строків; заходи процесуального примусу.

Питання семінарського заняття:

1. Поняття юрисдикції господарських судів.
2. Предметна та суб'єктна юрисдикція господарських судів.
3. Інстанційна юрисдикція.
4. Поняття, значення та види підсудності (територіальної юрисдикції).
5. Передача справ з одного господарського суду до іншого господарського суду.
6. Поняття та види процесуальних строків.
7. Визначення та обчислення процесуальних строків. Закінчення процесуальних строків. Відновлення та продовження процесуальних строків.
8. Поняття та склад судових витрат.
9. Судовий збір та його сплата. Визначення розміру та ставок судового збору. Повернення судового збору із бюджету. Звільнення від сплати судового збору.
10. Загальна характеристика витрат, пов'язаних з розглядом господарської справи та порядок їх визначення.
11. Розподіл господарських витрат.
12. Поняття та види заходів процесуального примусу
13. Застосування окремих заходів процесуального примусу (штраф, попередження та видалення з залу судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом)
13. Судові виклики та повідомлення.
14. Відновлення втраченого судового провадження.

Теми рефератів:

1. Поняття судових витрат та порядок визначення розміру сплати судових витрат в господарському судочинстві.
2. Процесуальні строки та порядок їх обчислення в господарському процесі.

Питання і завдання для амотсійного вивчення

1. Юрисдикція і підвідомчість справ господарським судам.
3. Розмежуйте юрисдикцію між господарськими, цивільними та третейськими судами.

4. Визначте та охарактеризуйте територіальну підсудність.
5. Визначення розміру сум, що підлягають сплаті за проведення судової експертизи та послуги перекладача.
6. Категорії осіб, що звільняються від сплати судового збору та повернення судового збору.
7. Загальна характеристика процесуальних строків.
8. Інститут позовної даності у господарському процесі.

Література:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. Ст.56.
3. Цивільний кодекс України. Закон України від 16 січня 2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №40–44. Ст. 356.
4. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18–22. Ст. 144.
5. Кодекс України з процедур банкрутства. Закон України від 29 грудня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст.74.
6. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 56 від 26.07.2016. Ст. 1935.
7. Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам : Постанова Пленуму Вищого Господарського Суду України № 10 від 24.10.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
8. Абрамов Н. А. Обновленный Хозяйственный процесс Украины. Учебное пособие (курс лекций). 3 изд., обнов. и доп. Х : Бурун книга, 2012. 192 с.
9. Васильченко Т., Причко О. Господарський процес в суді першої інстанції за новими правилами. Київ, 2018. 472 с.
10. Господарське процесуальне право України. Підручник / За заг. ред. О.П. Підцерковного: НУ «Одеська юридична академія». Одеса: Одісей, 2011. 410 с.
11. Господарське процесуальне право. Практикум / І. А. Балюк, О. К. Намясенко, Г. Д. Лисунь ; за заг. ред. І. А. Балюк і О. К. Намясенко. К. : КНЕУ, 2015. 244 с.
12. Господарський процес: підручник. За ред. Світличного О. П. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. 342 с.
13. Господарський процес : навч. посіб. / В. А. Кройтор, О. В. Синегубов, О. Г. Бортнік та ін. ; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора; МВС України, Харків. нац. університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 328 с.

ТЕМА 5. НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Зміст лекції:

1. Поняття наказного провадження.
2. Форма та зміст заяви про видачу наказу. Порядок її подання.
3. Зміст судового наказу.
4. Скасування судового наказу.

1.Поняття наказного провадження

Наказне провадження – це спрощений вид господарського судочинства, метою якого є швидкий та ефективний захист прав та інтересів осіб, що звертаються до суду із безспірними вимогами. В порядку наказного провадження розглядаються справи про стягнення грошової заборгованості за договором, укладеним у письмовій (в тому числі електронній) формі, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Із заявою про видачу судового наказу може звернутися особа, якій належить право вимоги.

Заявником та боржником в наказному провадженні можуть бути юридичні особи та фізичні особи - підприємці.

Судовий наказ підлягає виконанню за правилами, встановленими законом для виконання судових рішень.

Відповідно до ст. 148 ГПК України судовий наказ може бути видано тільки за вимогами про стягнення грошової заборгованості за договором, укладеним у письмовій (в тому числі електронній) формі, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Особа має право звернутися до суду з вимогами, визначеними у частині першій цієї статті, в наказному або спрощеному позовному провадженні на свій вибір.

2. Форма та зміст заяви про видачу наказу. Порядок її подання.

Заява про видачу судового наказу подається до суду першої інстанції за загальними правилами підсудності, встановленими ГПК України для подання позовної заяви.

Відповідно до ст. 150 ГПК України заява про видачу судового наказу подається до суду у письмовій формі та підписується заявником.

У заяві повинно бути зазначено:

- 1) найменування суду, до якого подається заява;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України заявника та боржника, реєстраційний номер облікової картки платника податків заявника та боржника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта заявника та боржника (для фізичних осіб - громадян України), вказівку на статус фізичної особи - підприємця (для фізичних осіб - підприємців), а також офіційні електронні адреси та інші дані, якщо вони відомі заявнику, які ідентифікують боржника;

3) ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) представника заявника, якщо заява подається представником, його місце проживання;

4) вимоги заявника і обставини, на яких вони ґрунтуються;

5) перелік доказів, якими заявник обґрунтовує обставини, на яких ґрунтуються його вимоги.

До заяви про видачу судового наказу додаються:

1) документ, що підтверджує сплату судового збору;

2) документ, що підтверджує повноваження представника, - якщо заява підписана представником заявника;

3) копія договору, укладеного в письмовій (в тому числі електронній) формі, за яким пред'явлено вимоги про стягнення грошової заборгованості;

4) інші документи або їх копії, що підтверджують обставини, якими заявник обґрунтовує свої вимоги.

Якщо заяву подано в електронній формі до боржника, який має зареєстровану офіційну електронну адресу, заявник в подальшому повинен подавати будь-які процесуальні та інші документи, пов'язані з розглядом його заяви, виключно в електронній формі.

Заявник має право відкликати заяву про видачу судового наказу до її розгляду судом.

Суддя відмовляє у видачі судового наказу, якщо:

1) заяву подано з порушеннями вимог статті 150 ГПК України;

2) заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано;

3) заявлено вимогу, яка не відповідає вимогам статті 148 ГПК України;

4) наявні обставини, зазначені у частині першій статті 175 ГПК України;

5) з моменту виникнення права вимоги пройшов строк, який перевищує позовну давність, встановлену законом для такої вимоги, або пройшов строк, встановлений законом для пред'явлення позову в суд за такою вимогою;

6) судом раніше виданий судовий наказ за тими самими вимогами, за якими заявник просить видати судовий наказ;

7) судом раніше відмовлено у видачі судового наказу з підстав, передбачених пунктами 3-6 цієї частини;

8) із поданої заяви не вбачається виникнення або порушення права грошової вимоги, за якою заявником подано заяву про видачу судового наказу.

Про відмову у видачі судового наказу суддя постановляє ухвалу не пізніше десяти днів з дня надходження до суду заяви про видачу судового наказу

3. Зміст судового наказу.

У судовому наказі зазначаються:

- 1) дата видачі наказу;
- 2) найменування суду, прізвище та ініціали судді, який видав судовий наказ;
- 3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) стягувача і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України стягувача та боржника, реєстраційний номер облікової картки платника податків стягувача та боржника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта стягувача та боржника для фізичних осіб - громадян України, а також інші дані, якщо вони відомі суду, які ідентифікують стягувача та боржника;
- 4) посилання на закон, на підставі якого підлягають задоволенню заявлені вимоги;
- 5) сума грошових коштів, які підлягають стягненню;
- 6) сума судових витрат, що сплачена заявником і підлягає стягненню на його користь з боржника;
- 7) повідомлення про те, що під час розгляду вимог в порядку наказного провадження та видачі судового наказу суд не розглядає обґрунтованість заявлених стягувачем вимог по суті;
- 8) відомості про порядок та строки подання заяви про скасування судового наказу;
- 9) дата набрання судовим наказом законної сили;
- 10) строк пред'явлення судового наказу до виконання;
- 11) дата видачі судового наказу стягувачу.

Зазначені у пунктах 9-11 частини першої ст. 155 ГПК України відомості вносяться до судового наказу у день його видачі стягувачу для пред'явлення до виконання.

Судовий наказ складається і підписується суддею у двох примірниках, один з яких залишається у суді, а другий видається під розписку або надсилається стягувачу на його офіційну електронну адресу, або рекомендованим листом із повідомленням про вручення, чи цінним листом з

описом вкладеного після набрання ним законної сили у разі відсутності електронної офіційної адреси.

4. Скасування судового наказу

Боржник має право протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення копії судового наказу та доданих до неї документів подати заяву про його скасування до суду, який його видав. Заява про скасування судового наказу може також бути подана органами та особами, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Заява про скасування судового наказу подається в суд у письмовій формі.

Заява про скасування судового наказу має містити:

- 1) найменування суду, до якого подається заява;
- 2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) заявника і боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України заявника та боржника, реєстраційний номер облікової картки платника податків заявника та боржника (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта заявника та боржника для фізичних осіб - громадян України;
- 3) ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) представника боржника, якщо заява подається представником, його місце проживання або місцезнаходження;
- 4) наказ, що оспорується;
- 5) зазначення про повну або часткову необґрунтованість вимог стягувача.

Заява підписується боржником або його представником.

До заяви про скасування судового наказу додаються:

- 1) документ, що підтверджує сплату судового збору;
 - 2) документ, що підтверджує повноваження представника боржника, якщо заява подається таким представником;
 - 3) клопотання про поновлення пропущеного строку, якщо заява подається після спливу строку, передбаченого частиною першою цієї статті.
- У разі подання неналежно оформленої заяви про скасування судового наказу суддя постановляє ухвалу про її повернення не пізніше двох днів з дня її надходження до суду.

Заява про скасування судового наказу не пізніше наступного дня передається судді, визначеному у порядку, встановленому статтею 32 ГПК України.

Заява боржника про скасування судового наказу, подана після закінчення строку, встановленого частиною першою статті 157 ГПК України, повертається, якщо суд за заявою особи, яка її подала, не знайде підстав для поновлення строку для подання цієї заяви.

У разі відсутності підстав для повернення заяви про скасування судового наказу суддя не пізніше двох днів після її подання постановляє ухвалу про скасування судового наказу, в якій роз'яснює заявнику (стягувачу) його право звернутися до суду із тими самими вимогами в порядку спрощеного позовного провадження. В ухвалі про скасування судового наказу суд за клопотанням боржника вирішує питання про поворот виконання судового наказу в порядку, встановленому статтею 333 ГПК України.

Семінарське заняття з теми № 5 «Наказне провадження у господарському процесі»

Мета заняття: визначити наказне провадження, виявити його специфічні ознаки; закріпити процесуальний порядок розгляду заяви в наказному провадженні; порядок скасування судового наказу.

Опорні поняття теми: наказне провадження; учасники наказного провадження; наказ; вимоги, що розглядаються в порядку наказного провадження; зміст наказу; скасування судового наказу.

Питання семінарського заняття:

1. Поняття наказного провадження в господарському процесі.
2. Форма та зміст заяви про видачу судового наказу.
3. Підстави для відмови у видачу наказу. Наслідки відмови.
4. Підсудність. Судовий збір. Порядок розгляду заяв про видачу наказу.
5. Зміст судового наказу.
6. Форма і зміст заяви про скасування судового наказу та строки її подання. Розгляд заяви.
7. Набрання судовим наказом законної сили. Виправлення помилки в судовому наказі, визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню, відстрочення чи розстрочення або зміна способу та порядку його виконання.

Теми рефератів:

1. Загальна характеристика наказного провадження.
2. Особливості наказного провадження в зарубіжному законодавстві.

Питання і завдання для амотсійного вивчення

1. Процесуальний порядок пред'явлення заяви про видачу наказу.
2. Скасування судового наказу.
3. Назвіть вимоги, за якими може бути виданий наказ.

Практичне заняття з теми № 5 **«Наказне провадження у господарському процесі».**

План проведення заняття:

Вступ 5 хв.

Рішення практичних завдань 35 хв.

Складання процесуальних документів 35 хв.

Підведення підсумків заняття.

Оцінка роботи студентів.

Відповіді на запитання 5 хв.

Завдання:

Ознайомити студентів з основними теоретичними питаннями заняття.

Навчитися визначати види доказів, сутність правових відносин, що виникають в наказному провадженні та складати відповідні процесуальні документи, що стосуються наказного провадження.

Методика проведення заняття:

У вступному слові викладач повідомляє план проведення практичного заняття. Потім студенти згадують поняття та особливості наказного провадження та види процесуальних документів, що опосередковують наказне провадження в господарському процесі.

Завдання

1. Виконати практичне завдання:

Товариством з обмеженою відповідальністю «Експорт» і Товариством з обмеженою відповідальністю «Трейдинг» було укладено Контракт № 0205 від 12 травня 2022 року (далі – Контракт). Відповідно до умов Контракту (п. 2.2.) найменування товару, його ціна, кількість, якість, строки (терміни), базис, місце поставки Товару визначаються Сторонами у кожному окремому випадку у відповідних додатках до даного Контракту.

Відповідно до Додатку № 4 до Контракту ТОВ «Експорт» зобов'язався поставити ТОВ «Трейдинг» просо жовте врожаю 2021 року з характеристиками зазначеними в Додатку. Згідно умов Контракту (п. 4.2.) Покупець (Заявник) оплачує 20% вартості замовлення в момент підтвердження замовлення. Решту 80% (та додаткові затрати на легалізацію документів чи інші витрати) залежно від завантаженого об'єму на судно в порту відправлення протягом 3 (трьох) банківських днів після отримання супровідних документів (копій) на електронну адресу, вказану в Додатку № 4.

За умовами Контракту ТОВ «Експорт» був наданий інвойс № 0205\1 від 13.08.2019 р. відповідно до умов якого передплата за поставлений товар складала 163 363 гривні за курсом НБУ.

Заявником договірні зобов'язання виконані в повному обсязі і відповідна сума переахована на банківський рахунок ТОВ «Експорт», що підтверджується випискою з системи SWIFT платежів (Додаток 4). В свою чергу, ТОВ «Експорт» власних зобов'язань не виконав і товар не поставив. Відповідно до отриманих відповідей на запити зроблені в інтересах ТОВ «Треїдинг», стало відомо, що ТОВ «Експорт» не здійснював дій щодо відвантаження зазначеного в контракті товару.

1. Складіть заяву про видачу судового наказу в інтересах ТОВ «Треїдинг»

Підведення підсумків заняття:

При підведенні підсумків необхідно:

- оцінити міру досягнення мети заняття, з питань ознайомлення з основними поняттями нового матеріалу;
- дати відповіді на запитання студентів;
- оголосити завдання для самостійної підготовки;
- оцінити ступень активності групи взагалі та окремих студентів;
- оголосити оцінки.

Література:

Нормативні акти:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. Ст.56.
3. Цивільний кодекс України. Закон України від 16 січня 2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №40–44. Ст. 356.
4. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18–22. Ст. 144.
5. Кодекс України з процедур банкрутства. Закон України від 29 грудня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст.74.
6. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 56 від 26.07.2016. Ст. 1935.
7. Господарське процесальне право: навчальний посібник. Чернігів, 2019. 439 с.
8. Господарський процес: навчальний посібник. /За ред В.А. Кройтора. Харків, 2020. 327 с.

ТЕМА 6. ПОЗОВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

План лекції:

1. Поняття та елементи позову. Форма та зміст позовної заяви.
2. Заяви по суті справи
3. Заяви із процесуальних питань
4. Залишення позовної заяви без руху, її повернення
5. Відмова у відкритті провадження
6. Відкриття провадження у справі
7. Забезпечення позову

Зміст лекції

1. Поняття і елементи позову.

Звернення до господарського суду в порядку позовного провадження здійснюється у формі позовної заяви у спорах, які виникають із господарських правовідносин.

Позов – це вимога позивача до відповідача, про захист прав та інтересів, яка подається до господарського суду у формі позовної заяви.

Позовна заява – процесуальна форма за допомогою якої втілюється позов і реалізується право на звернення до господарського суду.

Елементи позову – його структурні складові, які сукупно визначають його зміст. Виділяють три елементи позову:

- а) предмет позову;
- б) підстави позову;
- в) зміст позову.

Предметом позову є вимога про захист порушеного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу.

Підстави позову – це факти, які обґрунтовують вимогу про захист права чи законного інтересу.

Зміст – вид судового захисту, за яким позивач звертається до суду.

Способи захисту у господарських відносинах встановлюються ст. 20 Господарського кодексу України.

2. Заяви по суті справи. Форма і зміст позовної заяви.

Відповідно до ст. 162 ГПК України у позовній заяві позивач викладає свої вимоги щодо предмета спору та їх обґрунтування.

Позовна заява подається до суду в письмовій формі і підписується позивачем або його представником або іншою особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи.

Позовна заява повинна містити:

- 1) найменування суду першої інстанції, до якого подається заява;
- 2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові - для фізичних осіб) сторін та інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб); поштовий індекс; ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України), а також реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта для фізичних осіб - громадян України (якщо такі відомості відомі позивачу), вказівку на статус фізичної особи - підприємця (для фізичних осіб - підприємців); відомі номери засобів зв'язку, офіційної електронної адреси та адреси електронної пошти;
- 3) зазначення ціни позову, якщо позов підлягає грошовій оцінці; обґрунтований розрахунок сум, що стягуються чи оспорюються;
- 4) зміст позовних вимог: спосіб (способи) захисту прав або інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб (способи) захисту прав та інтересів, який не суперечить закону і який позивач просить суд визначити у рішенні; якщо позов подано до кількох відповідачів - зміст позовних вимог щодо кожного з них;
- 5) виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; зазначення доказів, що підтверджують вказані обставини; правові підстави позову;
- 6) відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору - у випадку, якщо законом встановлений обов'язковий досудовий порядок врегулювання спору;
- 7) відомості про вжиття заходів забезпечення доказів або позову до подання позовної заяви, якщо такі здійснювалися;
- 8) перелік документів та інших доказів, що додаються до заяви; зазначення доказів, які не можуть бути подані разом із позовною заявою (за наявності); зазначення щодо наявності у позивача або іншої особи оригіналів письмових або електронних доказів, копії яких додано до заяви;
- 9) попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які позивач поніс і які очікує понести в зв'язку із розглядом справи;
- 10) підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову (позовів) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав.

Якщо позовна заява подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення позивача від сплати судового збору.

У разі пред'явлення позову особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, в заяві повинні бути зазначені підстави такого звернення.

У позовній заяві можуть бути вказані й інші відомості, необхідні для правильного вирішення спору.

Відповідно до ст. 164 ГПК України до позовної заяви додаються документи, які підтверджують:

1) відправлення іншим учасникам справи копії позовної заяви і доданих до неї документів;

2) сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі, або документи, які підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону.

Позивач зобов'язаний додати до позовної заяви всі наявні в нього докази, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги (якщо подаються письмові чи електронні докази позивач може додати до позовної заяви копії відповідних доказів).

У разі необхідності до позовної заяви додається клопотання про призначення експертизи, витребування доказів тощо.

До заяви про визнання акта чи договору недійсним додається також копія (або оригінал) оспорюваного акта чи договору або засвідчений витяг з нього, а у разі відсутності акта чи договору у позивача - клопотання про його витребування.

До позовної заяви, підписаної представником позивача, додається довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження представника позивача.

Відповідно до ст. 172 ГПК України позивач, особа, яка звертається з позовом в інтересах іншої особи, зобов'язані до подання позовної заяви надіслати учасникам справи її копії та копії доданих до неї документів листом з описом вкладення.

Такий самий обов'язок покладається на позивача у разі залучення судом до участі у справі іншого відповідача, заміни неналежного відповідача, залучення або вступу у справу третьої особи.

Відповідно до ст. 165 ГПК України у відзиві відповідач викладає заперечення проти позову.

Відзив підписується відповідачем або його представником.

Відзив повинен містити:

1) найменування (ім'я) позивача і номер справи;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) відповідача, його місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України (для юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України), реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серію паспорта для фізичних осіб - громадян України, номери засобів зв'язку, офіційну електронну адресу та адресу електронної пошти, за наявності;

3) у разі повного або часткового визнання позовних вимог - вимоги, які визнаються відповідачем;

4) обставини, які визнаються відповідачем, а також правову оцінку обставин, наданих позивачем, з якою відповідач погоджується;

5) заперечення (за наявності) щодо наведених позивачем обставин та правових підстав позову, з якими відповідач не погоджується, із посиланням на відповідні докази та норми права;

6) перелік документів та інших доказів, що додаються до відзиву, та зазначення документів і доказів, які не можуть бути подані разом із відзивом, із зазначенням причин їх неподання;

7) заперечення (за наявності) щодо заявленого позивачем розміру судових витрат, які позивач поніс та очікує понести до закінчення розгляду справи по суті;

8) попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які відповідач поніс і які очікує понести в зв'язку із розглядом справи.

Якщо відзив не містить вказівки на незгоду відповідача з будь-якою із обставин, на яких ґрунтуються позовні вимоги, відповідач позбавляється права заперечувати проти такої обставини під час розгляду справи по суті, крім випадків, якщо незгода з такою обставиною вбачається з наданих разом із відзивом доказів, що обґрунтовують його заперечення по суті позовних вимог, або відповідач доведе, що не заперечив проти будь-якої із обставин, на яких ґрунтуються позовні вимоги, з підстав, що не залежали від нього.

Копія відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи повинна бути надіслана (надана) одночасно з надісланням (наданням) відзиву до суду.

До відзиву додаються:

1) докази, які підтверджують обставини, на яких ґрунтуються заперечення відповідача, якщо такі докази не надані позивачем;

2) документи, що підтверджують надіслання (надання) відзиву і доданих до нього доказів іншим учасникам справи.

До відзиву, підписаного представником відповідача, додається довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження представника відповідача.

Відзив подається в строк, встановлений судом, який не може бути меншим п'ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі. Суд має встановити такий строк подання відзиву, який дозволить відповідачу підготувати його та відповідні докази, а іншим учасникам справи - отримати відзив не пізніше першого підготовчого засідання у справі.

У разі ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин, суд вирішує справу за наявними матеріалами.

Відповідно до ст. 166 ГПК України у відповіді на відзив позивач викладає свої пояснення, міркування та аргументи щодо наведених відповідачем у відзиві заперечень та мотиви їх визнання або відхилення.

Відповідь на відзив підписується позивачем або його представником.

До відповіді на відзив застосовуються правила, встановлені частинами третьою - шостою статті 165 ГПК України (відносно відзиву).

Відповідь на відзив подається в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк подання відповіді на відзив, який дозволить позивачу підготувати свої міркування, аргументи та відповідні докази, іншим учасникам справи - отримати відповідь на відзив завчасно до початку розгляду справи по суті, а відповідачу - надати учасникам справи заперечення завчасно до початку розгляду справи по суті.

Відповідно до ст. 167 ГПК України у запереченні відповідач викладає свої пояснення, міркування та аргументи щодо наведених позивачем у відповіді на відзив пояснень, міркувань та аргументів і мотиви їх визнання або відхилення.

Заперечення підписується відповідачем або його представником.

До заперечення застосовуються правила, встановлені частинами третьою - шостою статті 165 ГПК України (відносно відзиву).

Заперечення подається в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк подання заперечення, який дозволить іншим учасниками справи отримати заперечення завчасно до початку розгляду справи по суті.

Відповідно до ст. 168 ГПК України у поясненнях третьої особи щодо позову або відзиву третя особа, що не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, викладає свої аргументи і міркування на підтримку або заперечення проти позову.

Пояснення третьої особи підписуються третьою особою або її представником.

До пояснень третьої особи застосовуються правила, встановлені частинами третьою - сьомою статті 165 ГПК України (відносно відзиву).

Пояснення третьої особи подаються в строк, встановлений судом. Суд має встановити такий строк, який дозволить третій особі підготувати свої міркування, аргументи та відповідні докази, та надати пояснення до позову або відзиву, а іншим учасникам справи - відповідь на такі пояснення завчасно до початку розгляду справи по суті.

3. Заяви із процесуальних питань

При розгляді справи судом учасники справи викладають свої вимоги, заперечення, аргументи, пояснення, міркування щодо процесуальних питань у заявах та клопотаннях, а також заперечення проти заяв і клопотань.

Заяви, клопотання і заперечення подаються в письмовій або усній формі. У випадках, визначених цим Кодексом, або на вимогу суду заяви і клопотання подаються тільки в письмовій формі.

Заяви, клопотання і заперечення подаються та розглядаються в порядку, встановленому цим Кодексом. У випадках, коли цим Кодексом такий порядок не встановлений, він встановлюється судом.

Відповідно до ст. 170 ГПК України будь-яка письмова заява, клопотання, заперечення повинні містити:

1) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає заяву, клопотання або заперечення, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), вказівку на статус фізичної особи - підприємця (для такої фізичної особи), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України;

2) найменування суду, до якого вона подається;

3) номер справи, прізвище та ініціали судді (суддів), якщо заява (клопотання, заперечення) подається після постановлення ухвали про відкриття провадження у справі;

4) зміст питання, яке має бути розглянуто судом, та прохання заявника;

5) підстави заяви (клопотання, заперечення);

6) перелік документів та інших доказів (за наявності), що додаються до заяви (клопотання, заперечення);

7) інші відомості, які вимагаються цим Кодексом.

Вимога вказати в заяві по суті справи, скаргі, заяві, клопотанні або запереченні ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України стосується лише юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України. Іноземна юридична особа подає документ, що є доказом її правосуб'єктності за відповідним іноземним законом (сертифікат реєстрації, витяг з торгового реєстру тощо).

Письмові заява, клопотання чи заперечення підписуються заявником чи його представником.

До заяви, скарги, клопотання чи заперечення, які подаються на стадії виконання судового рішення, в тому числі в процесі здійснення судового контролю за виконанням судових рішень, додаються докази їх надіслання (надання) іншим учасникам справи (провадження).

Учасник справи має право додати до письмової заяви, клопотання проект ухвали, постановити яку він просить суд.

Суд, встановивши, що письмову заяву (клопотання, заперечення) подано без додержання вимог частини першої або другої цієї статті, повертає її заявнику без розгляду.

4. Залишення позовної заяви без руху, її повернення

1. Суддя, встановивши, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 162, 164, 172 ГПК України, протягом п'яти днів з дня

надходження до суду позовної заяви постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху.

У разі надходження до суду справи, що підлягає вирішенню в порядку господарського судочинства, після закриття провадження Верховним Судом чи судом апеляційної інстанції в порядку цивільного чи адміністративного судочинства, суд перевіряє наявність підстав для залишення позовної заяви без руху відповідно до вимог господарського процесуального закону, чинного на дату подання позовної заяви.

В ухвалі про залишення позовної заяви без руху зазначаються недоліки позовної заяви, спосіб і строк їх усунення, який не може перевищувати десяти днів з дня вручення ухвали про залишення позовної заяви без руху. Якщо ухвала про залишення позовної заяви без руху постановляється з підстави несплати судового збору у встановленому законом розмірі, суд в такій ухвалі повинен зазначити точну суму судового збору, яку необхідно сплатити (доплатити).

Якщо позивач усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, вона вважається поданою у день первинного її подання до господарського суду та приймається до розгляду, про що суд постановляє ухвалу в порядку, встановленому статтею 176 ГПК України.

Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, заява вважається неподаною і повертається особі, що звернулася із позовною заявою.

Суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи також у разі, якщо:

1) заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано;

2) порушено правила об'єднання позовних вимог (крім випадків, в яких є підстави для застосування положень статті 173 ГПК України);

3) до постановлення ухвали про відкриття провадження у справі від позивача надійшла заява про врегулювання спору або заява про відкликання позовної заяви;

4) відсутні підстави для звернення прокурора до суду в інтересах держави або для звернення до суду особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи;

5) позивачем подано до цього самого суду інший позов (позови) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду;

6) до заяви не додано доказів вжиття заходів досудового врегулювання спору у випадку, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом.

Суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи не пізніше п'яти днів з дня її надходження або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Про повернення позовної заяви суд постановляє ухвалу, яку може бути оскаржено. Копія позовної заяви залишається в суді.

У разі скасування ухвали про повернення позовної заяви та направлення справи для продовження розгляду, суд не має права повторно повертати позовну заяву.

Повернення позовної заяви не перешкоджає повторному зверненню з нею до господарського суду в загальному порядку після усунення недоліків.

У разі повернення позовної заяви з підстави, передбаченої пунктом 5 частини п'ятої цієї статті, судовий збір, сплачений за подання позову, не повертається.

Заяви, скарги, клопотання, визначені цим Кодексом, за подання яких передбачено сплату судового збору, залишаються судом без руху також у випадку, якщо на момент відкриття провадження за відповідною заявою, скаргою, клопотанням суд виявить, що відповідна сума судового збору не зарахована до спеціального фонду державного бюджету. Правила цієї частини не застосовуються до заяв про забезпечення доказів або позову.

5. Відмова у відкритті провадження

Відповідно до ст. 175 ГПК України суддя відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо:

1) заява не підлягає розгляду за правилами господарського судочинства;
2) є таке, що набрало законної сили, рішення чи ухвала суду про закриття провадження у справі між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, або є судовий наказ, що набрав законної сили за тими самими вимогами;

3) у провадженні цього чи іншого суду є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

4) є рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, прийняте в межах його компетенції в Україні щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, за винятком випадків, коли суд відмовив у видачі виконавчого документа на примусове виконання такого рішення;

5) є рішення суду іноземної держави або міжнародного комерційного арбітражу, визнане в Україні в установленому законом порядку, щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

6) настала смерть фізичної особи або оголошено її померлою чи припинено суб'єкта господарювання, які звернулися із позовною заявою або до яких пред'явлено позов, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва.

Суд не має права відмовити у відкритті провадження у справі у випадках, визначених пунктами 4, 5 частини першої цієї статті, якщо відповідне рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу було скасовано і розгляд справи в тому самому третейському суді, міжнародному комерційному арбітражі виявився неможливим.

Про відмову у відкритті провадження у справі постановляється ухвала не пізніше п'яти днів з дня надходження заяви. Така ухвала надсилається заявникові не пізніше наступного дня після її постановлення в порядку, встановленому статтею 242 ГПК України.

До ухвали про відмову у відкритті провадження у справі, що надсилається заявникові, додаються позовні матеріали. Копія позовної заяви залишається в суді.

Ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі може бути оскаржено. У разі скасування цієї ухвали позовна заява вважається поданою в день первісного звернення до суду.

Відмовляючи у відкритті провадження з підстави, встановленої пунктом 1 частини першої цієї статті, суд повинен роз'яснити заявнику, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд справи.

6. Відкриття провадження у справі

За відсутності підстав для залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви чи відмови у відкритті провадження суд відкриває провадження у справі протягом п'яти днів з дня надходження позовної заяви або заяви про усунення недоліків.

Якщо відповідачем вказана фізична особа, яка не є підприємцем, суд відкриває провадження протягом п'яти днів з дня отримання судом у порядку, передбаченому частиною восьмою цієї статті, інформації про зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи - відповідача.

Про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються:

- 1) найменування господарського суду, прізвище та ініціали судді, який відкрив провадження у справі, номер справи;
- 2) найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові за його наявності для фізичних осіб) сторін, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб);
- 3) предмет та підстави позову;
- 4) за якими правилами позовного провадження (загального чи спрощеного) буде розглядатися справа;
- 5) дата, час і місце підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися в порядку загального позовного провадження;

6) дата, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін;

7) результат вирішення заяв і клопотань позивача, що надійшли разом із позовною заявою, якщо їх вирішення не потребує виклику сторін;

8) строк для подання відповідачем відзиву на позов;

9) строк подання пояснень третіми особами, яких було залучено при відкритті провадження у справі;

10) строки для подання відповіді на відзив та заперечень, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження;

11) веб-адреса сторінки на офіційному веб-порталі судової влади України в мережі Інтернет, за якою учасники справи можуть отримати інформацію по справі, що розглядається.

Якщо при відкритті провадження у справі було вирішено питання про залучення третіх осіб, позивач не пізніше двох днів з дня вручення копії ухвали про відкриття провадження у справі повинен направити таким третім особам копії позовної заяви з додатками, а докази такого направлення надати суду до початку підготовчого засідання або до початку розгляду справи по суті в порядку спрощеного позовного провадження.

Якщо суд в ухвалі про відкриття провадження у справі за результатами розгляду відповідного клопотання позивача вирішує розглядати справу за правилами спрощеного позовного провадження, суд визначає строк відповідачу для подання заяви з запереченням проти розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, який не може бути меншим п'яти днів з дня вручення ухвали.

Ухвала про відкриття провадження у справі надсилається учасникам справи, а також іншим особам, якщо від них витребовуються докази.

У разі якщо відповідачем у позовній заяві вказана фізична особа, що не є підприємцем, суд не пізніше двох днів з дня надходження позовної заяви до суду звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи щодо надання інформації про зареєстроване місце проживання (перебування) такої фізичної особи.

Інформація про місце проживання (перебування) фізичної особи має бути надана протягом п'яти днів з моменту отримання відповідним органом реєстрації місця проживання та перебування особи відповідного звернення суду.

Суддя з метою визначення підсудності може також користуватися даними Єдиного державного демографічного реєстру.

Якщо за результатами отриманої судом інформації буде встановлено, що справа не підсудна цьому суду, суд надсилає справу за підсудністю.

Якщо отримана судом інформація не дає можливості встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи, суд вирішує питання про відкриття

провадження у справі. Подальший виклик такої особи як відповідача у справі здійснюється через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України.

Суддя, встановивши, після відкриття провадження у справі, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 162, 164, 172 ГПК України, постановляє ухвалу не пізніше наступного дня, в якій зазначаються підстави залишення заяви без руху, про що повідомляє позивача і надає йому строк для усунення недоліків, який не може перевищувати п'яти днів з дня вручення позивачу ухвали.

Якщо позивач усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, суд продовжує розгляд справи, про що постановляє ухвалу не пізніше наступного дня з дня отримання інформації про усунення недоліків.

Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, позовна заява залишається без розгляду.

7. Забезпечення позову

Забезпечення позову допускається як до пред'явлення позову, так і на будь-якій стадії розгляду справи, якщо нежиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист, або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду, а також з інших підстав, визначених законом.

Відповідно до ст. 137 ГПК України позов забезпечується:

1) накладенням арешту на майно та (або) грошові кошти, що належать або підлягають передачі або сплаті відповідачу і знаходяться у нього чи в інших осіб;

2) заборорою відповідачу вчиняти певні дії;

4) заборорою іншим особам вчиняти дії щодо предмета спору або здійснювати платежі, або передавати майно відповідачеві, або виконувати щодо нього інші зобов'язання;

5) зупиненням стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку;

6) зупиненням продажу майна, якщо подано позов про визнання права власності на це майно, або про виключення його з опису і про зняття з нього арешту;

8) зупиненням митного оформлення товарів чи предметів, що містять об'єкти інтелектуальної власності;

9) арештом морського судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги;

10) іншими заходами у випадках, передбачених законами, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Не може бути накладено арешт на предмети, що швидко псуються.

Суд може застосувати кілька заходів забезпечення позову.

Заходи забезпечення позову, крім арешту морського судна, що здійснюється для забезпечення морської вимоги, мають бути співмірними із заявленими позивачем вимогами.

Не допускається забезпечення позову у справах, що виникають з корпоративних відносин, шляхом заборони:

- 1) проводити загальні збори акціонерів або учасників господарського товариства та приймати ними рішення, крім заборони приймати конкретні визначені судом рішення, які прямо стосуються предмета спору;

- 2) Центральному депозитарію цінних паперів та депозитарній установі надавати емітенту реєстр власників іменних цінних паперів для проведення загальних зборів акціонерів;

- 3) участі (реєстрації для участі) або неучасті акціонерів або учасників у загальних зборах товариства, визначення правомочності загальних зборів акціонерів або учасників господарського товариства;

- 4) здійснювати органам державної влади, органам місцевого самоврядування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб покладені на них згідно із законодавством владні повноваження, крім заборони приймати конкретні визначені судом рішення, вчиняти конкретні дії, що прямо стосуються предмета спору.

Не допускається забезпечення позову шляхом зупинення дії рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів) Національного банку України, а також встановлення для Національного банку України, його посадових та службових осіб заборони або обов'язку вчиняти певні дії, обов'язку утримуватися від вчинення певних дій.

Зміст та форма заяви про забезпечення позову встановлюється ст. 139 ГПК України.

Заява про забезпечення позову розглядається судом не пізніше двох днів з дня її надходження без повідомлення учасників справи.

Заява про забезпечення позову у вигляді арешту на морське судно розглядається судом не пізніше двох днів з дня її надходження після її подання без повідомлення особи, яка подала заяву, та особи, яка є відповідальною за морською вимогою.

Суд, розглядаючи заяву про забезпечення позову, може викликати особу, що подала заяву про забезпечення позову, для надання пояснень або додаткових доказів, що підтверджують необхідність забезпечення позову, або для з'ясування питань, пов'язаних із зустрічним забезпеченням.

У виняткових випадках, коли наданих заявником пояснень та доказів недостатньо для розгляду заяви про забезпечення позову, суд може призначити її розгляд у судовому засіданні з викликом сторін.

Залежно від обставин справи суд може забезпечити позов повністю або частково.

Про забезпечення позову або про відмову у забезпеченні позову суд постановляє ухвалу. В ухвалі про забезпечення позову суд зазначає вид забезпечення позову і підстави його обрання та вирішує питання зустрічного забезпечення. Суд може також зазначити порядок виконання ухвали про забезпечення позову.

Суд може вимагати від особи, яка звернулася із заявою про забезпечення позову, забезпечити відшкодування можливих збитків відповідача, які можуть бути спричинені забезпеченням позову (зустрічне забезпечення).

Зустрічне забезпечення, як правило, здійснюється шляхом внесення на депозитний рахунок суду грошових коштів в розмірі, визначеному судом.

Відповідно до ст. 145 ГПК України суд може скасувати заходи забезпечення позову з власної ініціативи або за вмотивованим клопотанням учасника справи.

Клопотання про скасування заходів забезпечення позову розглядається в судовому засіданні не пізніше п'яти днів з дня надходження його до суду.

Семінарське заняття з теми №6 «Позов у господарському процесі».

Мета заняття: визначити позовне провадження, виявити його специфічні ознаки; закріпити поняття позову; визначити елементи позову; визначити способи захисту відповідача від заявленого позову; способи забезпечення позову; з'ясувати процесуальний порядок подання позову.

Опорні поняття теми: позовне провадження; позов; предмет позову; підстава позову; зміст позову; зустрічний позов; відкриття провадження, залишення без руху, забезпечення позову, зустрічне забезпечення.

Питання семінарського заняття:

1. Право на позов. Поняття, елементи позову.
2. Форма та зміст позовної заяви. Порядок подання позовної заяви.
3. Відзив на позовну заяву.
4. Відповідь на відзив.
5. Заперечення. Пояснення третіх осіб.
6. Зустрічний позов, форма і зміст.
7. Залишення заяви без руху, повернення позовної заяви.
8. Відмова у відкритті провадження у справі.
9. Відкриття провадження у справі.
10. Забезпечення позову. Поняття та види.
11. Процесуальний порядок розгляду питання про забезпечення позову. Виконання ухвали про забезпечення позову.

12. Скасування заходів забезпечення позову. Відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову.

Теми рефератів:

1. Загальна характеристика видів позовних заяв.
2. Загальна характеристика заходів забезпечення позову.

Питання і завдання для самостійного вивчення:

Процесуальний порядок пред'явлення позову. Документи, що додаються до позовної заяви.

Мирова угода, поняття та загальна характеристика в господарському процесі.

Назвіть основні правила визначення ціни позову.

Відзив на позовну заяву. Подання зустрічного позову.

Прийняття позовної заяви. Залишення заяви без руху та повернення позовної заяви.

Відмова від позову.

Підстави та заходи до забезпечення позову. Скасування забезпечення позову.

Практичне заняття з теми №6 «Позов у господарському процесі»

План проведення заняття:

Вступ 10 хв.

Складання процесуальних документів 70 хв.

Підведення підсумків заняття,

Оцінка роботи студентів.

Відповіді на запитання 10 хв.

Завдання:

Ознайомити студентів з основними теоретичними питаннями заняття.

Навчитися визначати сутність позовного провадження в господарському процесі, правових відносин, що виникають в процесі подання позову до господарського суду та складати відповідні процесуальні документи, що стосуються звернення до господарського суду.

Методика проведення заняття:

У вступному слові викладач повідомляє план проведення практичного заняття. Потім студенти згадують поняття позову, ознаки та реквізити позовної заяви.

Завдання

ТОВ «Агрегат» та ТОВ «Аннет» 15 жовтня 2021 року уклали Договір № 18-09. За предметом даного Договору ТОВ «Аннет» зобов'язався розробити проектну документацію, постачанню обладнання, виконанню власними силами робіт з монтажу та проведенню пусконаладжувальних робіт зі задачею в експлуатацію Позивачу та органам МНС України систем пожежегасіння та вентиляції в торговому об'єкті за адресою: м. Одеса, вул. Залізна 12.

Строк виконання робіт становив 3 місяці з моменту укладення Договору.

ТОВ «Агрегат» відповідно до умов Договору перерахувало ТОВ «Аннет» авансовий платіж у розмірі 70000 грн. 15 січня 2020 року в ході інспектування робіт представником ТОВ «Агрегат» на об'єкті було встановлено, що роботи не ведуться, а представниками ТОВ «Аннет» здійснено лише розробку технічної документації. Після звернення до ТОВ «Аннет», останнє повідомило, що роботи будуть виконані в строк, і просило перерахувати другий платіж, не дивлячись на те, що такий платіж повинен був бути здійснений тільки після здачі змонтованих систем органам МНС. ТОВ «Агрегат» відповідний платіж здійснило, однак роботи вчасно не були виконані. В результаті, ТОВ «Агрегат» був вимушений звернутися до іншого підрядника, відкриття торгової точки відбулося із запізненням, що спричинило збитки.

1. Складіть позовну заяву від імені ТОВ «Агрегат».

Підведення підсумків заняття:

При підведенні підсумків необхідно:

- оцінити міру досягнення мети заняття, з питань ознайомлення з основними поняттями нового матеріалу;
- дати відповіді на запитання студентів;
- оголосити завдання для самостійної підготовки;
- оцінити ступень активності групи взагалі та окремих студентів;
- оголосити оцінки.

Література:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. Ст.56.
3. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18–22. Ст. 144.
4. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 56 від 26.07.2016. Ст. 1935.

5. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.96. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах*. Х.: “Одіссей”, 2000.
6. Про деякі питання практики застосування заходів до забезпечення позову: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 16 від 26.12.2011 URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022)
7. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 18 від 26.12.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
8. Господарське процесуальне право. Практикум / І. А. Балюк, О. К. Намясенко, Г. Д. Лисунь ; за заг. ред. І. А. Балюк і О. К. Намясенко. К. : КНЕУ, 2015. 244 с.
9. Господарський процес: підручник. За ред. Світличного О. П. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. 342 с.
10. Господарський процес : навч. посіб. / В. А. Кройтор, О. В. Синегубов, О. Г. Бортнік та ін. ; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора; МВС України, Харків. нац. університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 328 с.
11. Зейкан Я.П. Захист у господарській справі. Науково-практичний коментар / Я.П. Зейкан. К.: КНТ, 2009. 536 с.

ТЕМА 7. ВИРІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

План лекції:

1. Підготовче провадження в суді першої інстанції. Врегулювання спору за участю судді
2. Розгляд справи по суті
3. Фіксування судового процесу
4. Розгляд господарських справ в порядку спрощеного провадження
5. Реалізація учасниками процесу своїх процесуальних прав при розгляді справи в суді першої інстанції. Процесуальні питання, що виникають при розгляді справи.
- 6 Судові постанови в суді першої інстанції. Поняття, зміст та властивості судового рішення та ухвали.

Зміст лекції

Розгляд справи в суді першої інстанції є центральною стідею господарського процесу, метою якої є розгляд заявлених учасниками процесу вимог та заперечень і вирішення господарської справи. На цій стадії реалізуються більшість принципів господарського процесуального права та вирішуються завдання господарського судочинства. В науковій літературі виділяють різні етапи розгляду та вирішення спору в суді першої інстанції. З нашої точки зору можна виділити такі: підготовче провадження, відкриття розгляду справи по суті, з'ясування обставин справи, судові дебати, ухвалення судового рішення.

1. Підготовче провадження у господарському процесі

Підготовче провадження у господарському процесі – це стадія господарського процесу, яка має своєю метою створення належних умов для швидкого та безперервного судового розгляду.

Завданнями підготовчого провадження є:

- 1) остаточне визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу;
- 2) з'ясування заперечень проти позовних вимог;
- 3) визначення обставин справи, які підлягають встановленню, та збирання відповідних доказів;
- 4) вирішення відводів;
- 5) визначення порядку розгляду справи;
- 6) вчинення інших дій з метою забезпечення правильного, своєчасного і безперешкодного розгляду справи по суті.

У підготовчому засіданні суд:

1) оголошує склад суду, а також прізвища секретаря судового засідання, перекладача, спеціаліста, з'ясовує наявність підстав для відводів;

2) з'ясовує, чи бажають сторони укласти мирову угоду, провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації, передати справу на розгляд третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або звернутися до суду для проведення врегулювання спору за участю судді;

3) у разі необхідності заслуховує уточнення позовних вимог та заперечень проти них та розглядає відповідні заяви;

4) вирішує питання про вступ у справу інших осіб, заміну неналежного відповідача, залучення співвідповідача, об'єднання справ і роз'єднання позовних вимог, прийняття зустрічного позову, якщо ці питання не були вирішені раніше;

5) може роз'яснювати учасникам справи, які обставини входять до предмета доказування, які докази мають бути подані тим чи іншим учасником справи;

6) з'ясовує, чи повідомили сторони про всі обставини справи, які їм відомі;

7) з'ясовує, чи надали сторони докази, на які вони посилаються у позові і відзиві, а також докази, витребувані судом чи причини їх неподання; вирішує питання про проведення огляду письмових, речових і електронних доказів у місці їх знаходження; вирішує питання про витребування додаткових доказів та визначає строки їх подання, вирішує питання про забезпечення доказів, якщо ці питання не були вирішені раніше;

8) вирішує питання про призначення експертизи, виклик у судові засідання експертів, свідків, залучення перекладача, спеціаліста;

9) за клопотанням учасників справи вирішує питання про забезпечення позову, про зустрічне забезпечення;

10) вирішує заяви та клопотання учасників справи;

11) направляє судові доручення;

12) встановлює строки для подання відповіді на відзив та заперечення;

13) встановлює строк для подання пояснень третіми особами та відповіді учасників справи на такі пояснення;

14) встановлює строки та порядок врегулювання спору за участю судді за наявності згоди сторін на його проведення;

15) встановлює порядок з'ясування обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, та порядок дослідження доказів, якими вони обґрунтовуються під час розгляду справи по суті, про що зазначається в протоколі судового засідання;

16) з'ясовує розмір заявлених сторонами судових витрат;

17) вирішує питання про колегіальний розгляд справи;

18) призначає справу до розгляду по суті, визначає дату, час і місце проведення судового засідання (декількох судових засідань - у разі складності справи) для розгляду справи по суті;

19) здійснює інші дії, необхідні для забезпечення правильного і своєчасного розгляду справи по суті.

У строк, встановлений судом, позивач має право подати відповідь на відзив, а відповідач - заперечення.

Інші учасники справи мають право подати свої письмові пояснення щодо відповіді на відзив та заперечення до закінчення підготовчого провадження, якщо судом не встановлено інший строк.

Відповідно до ст. 186 ГПК України врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті.

2. Проведення врегулювання спору за участю судді не допускається у справах (справах):

1) про відновлення платоспроможності боржника чи визнання його банкрутом;

2) за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство;

3) у випадку вступу у справу третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору.

Врегулювання спору за участю судді проводиться суддею-доповідачем одноособово незалежно від того, в якому складі розглядається справа.

Проведення врегулювання спору за участю судді здійснюється у формі спільних та (або) закритих нарад. Сторони мають право брати участь у таких нарадах у режимі відеоконференції в порядку, визначеному цим Кодексом.

Спільні наради проводяться за участю всіх сторін, їх представників та судді.

Закриті наради проводяться за ініціативою судді з кожною зі сторін окремо.

Під час проведення спільних нарад суддя з'ясовує підстави та предмет позову, підстави заперечень, роз'яснює сторонам предмет доказування щодо категорії спору, який розглядається, пропонує сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору та здійснює інші дії, спрямовані на мирне врегулювання сторонами спору. Суддя може запропонувати сторонам можливий шлях мирного врегулювання спору.

Під час закритих нарад суддя має право звертати увагу сторони на судову практику в аналогічних справах, пропонувати стороні можливі шляхи мирного врегулювання спору.

Під час проведення врегулювання спору суддя не має права надавати сторонам юридичні поради та рекомендації, надавати оцінку доказів у справі.

Врегулювання спору за участю судді проводиться протягом розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня постановлення ухвали про його проведення.

2. Розгляд справи по суті

Розгляд справи по суті – найважливіший етап судового розгляду, який має своєю метою дослідження зібраних доказів по справі та розгляд і вирішення справи.

Суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження - не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку.

Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті.

Відповідно до ст. 197 ГПК України учасники справи мають право брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду за умови наявності у суді відповідної технічної можливості, про яку суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі, крім випадків, коли явка цього учасника справи в судове засідання визнана судом обов'язковою.

Учасник справи подає заяву про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду не пізніше ніж за п'ять днів до судового засідання. Копія заяви в той самий строк надсилається іншим учасникам справи.

Учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та електронного підпису згідно з вимогами Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положень, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

При одноособовому розгляді справи суддя, який розглядає справу, є головуючим у судовому засіданні.

При колегіальному розгляді справи головуючим у судовому засіданні є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою під час розподілу справи.

Головуючий відповідно до завдання господарського судочинства керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності і порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками судового процесу їх процесуальних прав і виконання ними обов'язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення повного, всебічного та об'єктивного з'ясування обставин справи, усуваючи із судового розгляду все, що не має істотного значення для вирішення справи.

Головуючий вживає необхідних заходів для забезпечення в судовому засіданні належного порядку з дотриманням прав учасників судового процесу.

Відкриття розгляду справи по суті. У призначений для розгляду справи час головуючий відкриває судове засідання та оголошує, яка справа розглядатиметься.

Секретар судового засідання доповідає суду, хто з учасників судового процесу з'явився в судове засідання, хто з учасників судового процесу братиме участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, чи повідомлено тих учасників судового процесу, хто не з'явився, про дату, час і місце судового засідання в порядку, передбаченому цим Кодексом.

З оголошення головуючим судового засідання відкритим розпочинається розгляд справи по суті.

Суддя оголошує склад господарського суду, роз'яснює учасникам судового процесу їх права та обов'язки і сприяє у здійсненні належних їм прав.

Головуючий з'ясовує, чи мають учасники справи заяви чи клопотання, пов'язані з розглядом справи, які не були заявлені з поважних причин в підготовчому провадженні або в інший строк, визначений судом, та вирішує їх після заслуховування думки інших присутніх у судовому засіданні учасників справи.

Суд залишає без розгляду заяви та клопотання, які без поважних причин не були заявлені в підготовчому провадженні або в інший строк, визначений судом.

З'ясування обставин справи та дослідження доказів.

Суд заслуховує вступне слово позивача та третьої особи, яка бере участь на його стороні, відповідача та третьої особи, яка бере участь на його стороні, а також інших учасників справи.

У вступному слові учасники справи в усній формі стисло викладають зміст та підстави своїх вимог і заперечень щодо предмета позову, дають необхідні пояснення щодо них.

Якщо разом зі стороною, третьою особою у справі беруть участь їх представники, суд після сторони, третьої особи заслуховує їх представників. За клопотанням сторони, третьої особи виступати зі вступним словом може тільки представник.

Учасники справи можуть ставити питання один одному у черговості, яка визначається головуючим, та з його дозволу.

Суд, заслухавши вступне слово учасників справи, з'ясовує обставини, на які учасники справи посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, та досліджує в порядку, визначеному в підготовчому засіданні у справі, докази, якими вони обґрунтовуються.

Суд під час розгляду справи повинен безпосередньо дослідити докази у справі: ознайомитися з письмовими та електронними доказами, висновками експертів, поясненнями учасників справи, викладеними в заявах по суті справи, показаннями свідків, оглянути речові докази.

Докази, що не були предметом дослідження в судовому засіданні, не можуть бути покладені судом в основу ухваленого судового рішення.

Відповідно до ст. 211 ГПК України допит свідка здійснюється тільки за ухвалою суду у випадках, встановлених ГПК України. Кожний свідок допитується окремо.

Свідки, які ще не дали показань, не можуть перебувати в залі судового засідання під час розгляду справи

Учасник справи (його представник) може бути допитаний як свідок.

Висновок експерта за клопотанням учасника справи оголошується в судовому засіданні під час дослідження письмових доказів. Суд може оголосити тільки стислий зміст висновку експерта. Під час дослідження

доказів суд може скористатися усними консультаціями або письмовими роз'ясненнями (висновками) спеціалістів. Про закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами суд зазначає в протоколі судового засідання і переходить до судових дебатов.

Судові дебати. У судових дебатах виступають з промовами (заключним словом) учасники справи. У цих промовах можна посилалися лише на обставини і докази, досліджені в судовому засіданні.

В дебатах учасник виступає самостійно або призначає для виступу одного представника.

Порядок проведення, тривалість судових дебатов та черговість виступів учасників справи визначаються головуючим виходячи з розумно необхідного часу для викладення учасниками справи їх позиції по справі. З дозволу суду промовці можуть обмінюватися репліками. Право останньої репліки завжди належить відповідачеві та його представникові.

Ухвалення судового рішення. Після судових дебатов суд виходить до нарадчої кімнати (спеціально обладнаного для ухвалення судових рішень приміщення) для ухвалення рішення, оголосивши орієнтовний час його оголошення. Під час ухвалення судового рішення ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який розглядає справу.

Під час перебування в нарадчій кімнаті суддя не має права розглядати інші судові справи.

Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення рішення у нарадчій кімнаті. Якщо сторона з поважних причин не може до закінчення судових дебатов у справі подати докази, що підтверджують розмір понесених нею судових витрат, суд за заявою такої сторони, поданою до закінчення судових дебатов у справі, може вирішити питання про судові витрати після ухвалення рішення по суті позовних вимог.

3. Фіксування судового процесу

Суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). За заявою будь-кого з учасників справи або за ініціативою суду повне фіксування судового засідання здійснюється за допомогою відеозаписувального технічного засобу (за наявності в суді технічної можливості та за відсутності заперечень з боку будь-кого з учасників судового процесу). Фіксування судового засідання технічними засобами здійснює секретар судового засідання.

Відповідно до ст. 223 ГПК України у судовому засіданні секретар судового засідання забезпечує ведення протоколу судового засідання, крім випадків, передбачених ГПК України. Учасники справи мають право ознайомитися з технічним записом судового процесу, протоколом судового

засідання та протягом п'яти днів з дня підписання протоколу у справі подати до суду письмові зауваження з приводу неповноти або неправильності технічного запису або відомостей, вміщених у протоколі судового засідання.

Суд розглядає зауваження щодо технічного запису судового процесу та протоколу судового засідання не пізніше п'яти днів з дня їх подання і за результатами розгляду постановляє ухвалу, якою враховує зауваження або мотивовано відхиляє їх.

Під час вчинення окремої процесуальної дії поза судовим засіданням складається протокол. При його складанні можуть застосовуватися технічні засоби.

4. Розгляд господарських справ в порядку спрощеного провадження

У порядку спрощеного позовного провадження розглядаються малозначні справи.

У порядку спрощеного позовного провадження може бути розглянута будь-яка інша справа, віднесена до юрисдикції господарського суду, за винятком справ, зазначених у частині четвертій цієї статті.

При вирішенні питання про розгляд справи в порядку спрощеного або загального позовного провадження суд враховує:

- 1) ціну позову;
- 2) значення справи для сторін;
- 3) обраний позивачем спосіб захисту;
- 4) категорію та складність справи;
- 5) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків тощо;
- 6) кількість сторін та інших учасників справи;
- 7) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес;
- 8) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження.

У порядку спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи:

- 1) про банкрутство;
- 2) за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство;
- 3) у спорах, які виникають з корпоративних відносин, та спорах з правочинів щодо корпоративних прав (акцій);
- 4) у спорах щодо захисту прав інтелектуальної власності, крім справ про стягнення грошової суми, розмір якої не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;
- 5) у спорах, що виникають з відносин, пов'язаних із захистом економічної конкуренції, обмеженням монополізму в господарській діяльності, захистом від недобросовісної конкуренції;

6) у спорах між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних такою посадовою особою юридичній особі її діями (бездіяльністю);

7) у спорах щодо приватизації державного чи комунального майна;

8) в яких ціна позову перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

9) інші вимоги, об'єднані з вимогами у спорах, вказаних у пунктах 3-8.

Відповідно до ст. 248 ГПК України суд розглядає справи у порядку спрощеного позовного провадження протягом розумного строку, але не більше шістдесяті днів з дня відкриття провадження у справі.

Клопотання позивача про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження подається у письмовій формі одночасно з поданням позовної заяви або може міститися у ній.

Особливості розгляду справ в порядку спрощеного провадження полягають у наступному. Відзив подається протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі. Позивач має право подати до суду відповідь на відзив, а відповідач - заперечення протягом строків, встановлених судом в ухвалі про відкриття провадження у справі. Треті особи мають право подати пояснення щодо позову в строк, встановлений судом в ухвалі про відкриття провадження у справі, а щодо відзиву - протягом десяти днів з дня його отримання.

Розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження здійснюється судом за правилами, встановленими цим Кодексом для розгляду справи в порядку загального позовного провадження, з особливостями, визначеними у цій главі.

Розгляд справи по суті в порядку спрощеного провадження починається з відкриття першого судового засідання або через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі, якщо судові засідання не проводиться.

Якщо для розгляду справи у порядку спрощеного позовного провадження відповідно до цього Кодексу судові засідання не проводиться, процесуальні дії, строк вчинення яких відповідно до цього Кодексу обмежений першим судовим засіданням у справі, можуть вчинятися протягом тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі.

Підготовче засідання при розгляді справи у порядку спрощеного провадження не проводиться.

Перше судові засідання у справі проводиться не пізніше тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі. За клопотанням сторони суд може відкласти розгляд справи з метою надання додаткового часу для подання відповіді на відзив та (або) заперечення, якщо вони не подані до першого судового засідання з поважних причин.

Суд розглядає справу в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи за наявними у справі матеріалами, за

відсутності клопотання будь-якої із сторін про інше. За клопотанням однієї із сторін або з власної ініціативи суду розгляд справи проводиться в судовому засіданні з повідомленням (викликом) сторін.

5. Реалізація учасниками процесу своїх процесуальних прав при розгляді справи в суді першої інстанції. Процесуальні питання, що виникають при розгляді справи.

Відповідно до ст. 226 ГПК України суд залишає позов без розгляду, якщо:

- 1) позов подано особою, яка не має процесуальної дієздатності;
- 2) позовну заяву не підписано або підписано особою, яка не має права підписувати її, або особою, посадове становище якої не вказано;
- 3) у провадженні цього чи іншого суду є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;
- 4) позивач без поважних причин не подав витребувані судом докази, необхідні для вирішення спору, або позивач (його представник) не з'явився у судові засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез'явлення не перешкоджає вирішенню спору;
- 5) позивач до початку розгляду справи по суті подав заяву про залишення позову без розгляду;
- 6) позивач у визначений судом строк не вніс кошти для забезпечення судових витрат відповідача і відповідач подав заяву про залишення позову без розгляду;
- 7) сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана;
- 8) провадження у справі відкрито за заявою, поданою без додержання вимог, викладених у [статтях 162, 164, 172, 173](#) ГПК України, і позивач не усунув цих недоліків у встановлений судом строк;
- 9) дієздатна особа, в інтересах якої у встановлених законом випадках відкрито провадження у справі за заявою іншої особи, не підтримує заявлених вимог і від неї надійшла відповідна заява;
- 10) після відкриття провадження судом встановлено, що позивачем подано до цього ж суду інший позов (позови) до цього ж відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову

у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду;

11) між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення суду іншої держави, якщо право укласти таку угоду передбачене законом або міжнародним договором України, за винятком випадків, якщо суд визнає, що така угода суперечить закону або міжнародному договору України, є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана.

Про залишення позову без розгляду постановляється ухвала, в якій вирішуються питання про розподіл між сторонами судових витрат, про повернення судового збору з бюджету.

Ухвалу про залишення позову без розгляду може бути оскаржено.

Особа, позов якої залишено без розгляду, після усунення обставин, що були підставою для залишення позову без розгляду, має право звернутися до суду повторно.

Відповідно до ст. 227 ГПК України суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у випадках:

1) смерті або оголошення померлою фізичної особи, яка була стороною у справі або третьою особою з самостійними вимогами щодо предмета спору, якщо спірні правовідносини допускають правонаступництво;

2) необхідності призначення або заміни законного представника учасника справи;

3) перебування сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан або залучені до проведення антитерористичної операції;

3⁻¹) звернення обох сторін з клопотанням про зупинення провадження у справі у зв'язку з проведенням медіації;

4) прийняття рішення про врегулювання спору за участю судді;

5) об'єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, - до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі; суд не може посилатися на об'єктивну неможливість розгляду справи у випадку, коли зібрані докази дозволяють встановити та оцінити обставини (факти), які є предметом судового розгляду. З цих питань суд постановляє ухвалу.

Відповідно до ст. 228 ГПК України суд може за заявою учасника справи, а також з власної ініціативи зупинити провадження у справі у випадках:

1) перебування учасника справи на альтернативній (невійськовій) службі не за місцем проживання або на строковій військовій службі;

2) призначення судом експертизи;

3) направлення судового доручення щодо збирання доказів у порядку, встановленому [статтею 84](#) ГПК України;

4) звернення із судовим дорученням про надання правової допомоги або вручення виклику до суду чи інших документів до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави;

6) прийняття ухвали про тимчасове вилучення доказів державним виконавцем для дослідження судом;

7) перегляду судового рішення у подібних правовідносинах (в іншій справі) у касаційному порядку палатою, об'єднаною палатою, Великою Палатою Верховного Суду.

Суд не зупиняє провадження у випадку, встановленому пунктом 1 частини першої цієї статті, якщо відсутня сторона веде справу через свого представника.

З цих питань суд постановляє ухвалу.

Провадження у справі поновлюється за клопотанням учасників справи або за ініціативою суду не пізніше десяти днів з дня отримання судом повідомлення про усунення обставин, що викликали його зупинення. Про поновлення провадження у справі суд постановляє ухвалу.

Відповідно до ст. 231 ГПК України господарський суд закриває провадження у справі, якщо:

1) спір не підлягає вирішенню в порядку господарського судочинства;

2) відсутній предмет спору;

3) суд встановить обставини, які є підставою для відмови у відкритті провадження у справі відповідно до [пунктів 2, 4, 5](#) частини першої статті 175 ГПК України, крім випадків, передбачених [частиною другою](#) статті 175 ГПК України;

4) позивач відмовився від позову і відмову прийнято судом;

5) після відкриття провадження у справі між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення до міжнародного комерційного арбітражу або третейського суду, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана;

6) настала смерть фізичної особи або оголошено її померлою чи припинено юридичну особу, які були однією із сторін у справі, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва;

7) сторони уклали мирову угоду і вона затверджена судом.

У разі закриття провадження у справі повторне звернення до суду із спору між тими самим сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав не допускається. Наявність ухвали про закриття провадження у зв'язку з прийняттям відмови позивача від позову не позбавляє відповідача в цій справі права на звернення до суду за вирішенням цього спору.

Про закриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, а також вирішує питання про розподіл між сторонами судових витрат, повернення судового збору з бюджету.

Ухвала суду про закриття провадження у справі може бути оскаржена.

Відповідно до ст. 191 ГПК України позивач може відмовитися від позову, а відповідач – визнати позов на будь-якій стадії провадження у справі, зазначивши про це в заяві по суті справи або в окремій письмовій заяві.

До ухвалення судового рішення у зв'язку з відмовою позивача від позову або визнанням позову відповідачем суд роз'яснює сторонам наслідки відповідних процесуальних дій, перевіряє, чи не обмежений представник відповідної сторони у повноваженнях на їх вчинення.

У разі відмови позивача від позову суд постановляє ухвалу про закриття провадження у справі. У разі визнання відповідачем позову суд за наявності для того законних підстав ухвалює рішення про задоволення позову. Якщо визнання відповідачем позову суперечить закону або порушує права чи інтереси інших осіб, суд постановляє ухвалу про відмову у прийнятті визнання відповідачем позову і продовжує судовий розгляд.

Суд не приймає відмову позивача від позову, визнання позову відповідачем у справі, в якій особу представляє її законний представник, якщо його дії суперечать інтересам особи, яку він представляє.

Мирова угода – це договір між сторонами, який укладається з метою припинення спору, шляхом взаємних поступок на умовах, погоджених сторонами.

Мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов'язків сторін. У мировій угоді сторони можуть вийти за межі предмета спору за умови, якщо мирова угода не порушує прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб.

Сторони можуть укласти мирову угоду і повідомити про це суд, зробивши спільну письмову заяву, на будь-якій стадії судового процесу.

До ухвалення судового рішення у зв'язку з укладенням сторонами мирової угоди суд роз'яснює сторонам наслідки такого рішення, перевіряє, чи не обмежені представники сторін вчинити відповідні дії.

Укладена сторонами мирова угода затверджується ухвалою суду, в резолютивній частині якої зазначаються умови угоди. Затверджуючи мирову угоду, суд цією самою ухвалою одночасно закриває провадження у справі.

6. Судові постанови в суді першої інстанції. Поняття, зміст та властивості судового рішення та ухвали.

Фінальним документом, яким вирішується господарська справа (спір) є рішення, постанова, судовий наказ. Процедурні питання, що виникають на проязті процесу вирішуються шляхом постановлення ухвал. Суди ухвалюють рішення, постанови іменем України негайно після закінчення судового розгляду. Рішення та постанови приймаються, складаються і підписуються в нарадчій кімнаті складом суду, який розглянув справу.

Судове рішення, що містить вступну та резолютивну частини, має бути підписане всім складом суду і приєднане до справи. Виправлення в рішеннях і ухвалах повинні бути застережені перед підписом судді.

Усі судові рішення викладаються письмово у паперовій та електронній формах.

Зміст ухвали господарського суду повинен відповідати вимогам ст. 234 ГПК України.

Зміст судового рішення господарського суду повинен відповідати ст. 238 ГПК України.

Стаття 235 ГПК України встановлює важливі правила вручення судових рішень. Копії повного судового рішення вручаються учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, негайно після проголошення такого рішення.

У разі проголошення тільки скороченого (вступної та резолютивної частин) судового рішення учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, за їхньою заявою негайно після його проголошення видаються копії скороченого судового рішення.

У разі проголошення в судовому засіданні скороченого рішення суд надсилає учасникам справи копію повного судового рішення протягом двох днів з дня його складання - в електронній формі у порядку, встановленому законом (у випадку наявності в особи офіційної електронної адреси), або рекомендованим листом з повідомленням про вручення, якщо така адреса в особи відсутня.

За заявою учасника справи копія повного судового рішення вручається йому під розписку безпосередньо в суді.

Учасникам справи, які не були присутні в судовому засіданні, або якщо судові рішення було ухвалено поза межами судового засідання чи без повідомлення (виклику) учасників справи, копія судового рішення надсилається протягом двох днів з дня його складання у повному обсязі в електронній формі у порядку, визначеному законом, - у випадку наявності в особи офіційної електронної адреси, або рекомендованим листом з повідомленням про вручення, якщо така адреса відсутня.

Днем вручення судового рішення є:

- 1) день вручення судового рішення під розписку;
- 2) день отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення на офіційну електронну адресу особи;
- 3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення;
- 4) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду;
- 5) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, яка зареєстрована у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси.

Якщо судові рішення надіслано на офіційну електронну адресу пізніше 17 години, судові рішення вважається врученим у робочий день, наступний за днем його відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про його доставлення.

Якщо копію судового рішення вручено представникові, вважається, що його вручено й особі, яку він представляє.

Якщо судовим рішенням відповідачеві заборонено вчиняти певні дії або накладено арешт на його майно і виконання такого рішення потребуватиме вчинення дій органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими чи службовими особами, в тому числі внесення записів до відповідних реєстрів, копія такого судового рішення також надсилається судом цим органам та (або) особам у строки та порядку, визначені цією статтею, для негайного виконання.

Копії судових рішень можуть бути видані повторно за заявою особи у порядку, встановленому законодавством.

Судові рішення відповідно до цієї статті вручаються шляхом надсилання (видачі) відповідній особі копії (тексту) повного або скороченого судового рішення, що містить інформацію про веб-адресу такого рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

У випадку розгляду справи за матеріалами в паперовій формі судові рішення надсилаються в паперовій формі рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Особа, яка не брала участі у справі, але стосовно якої суд вирішив питання про її права, інтереси та (або) обов'язки, може отримати в суді, який розглядав справу як суд першої інстанції, копію рішення, що є в матеріалах цієї справи, ухваленого судом будь-якої інстанції.

Рішення суду (повне або скорочене) про відкриття провадження у справі про банкрутство в день його проголошення надсилається особам, які провадять клірингову діяльність, на офіційну електронну адресу таких осіб, зареєстровану в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі.

Судове рішення складається із вступної, описової, мотивувальної та резолютивної частин.

Судові рішення повинні відповідати повним вимогам. Відповідно до ст. 236 ГПК України судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим.

Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права при дотриманні норм процесуального права.

Судове рішення має відповідати завданню господарського судочинства, визначеному цим Кодексом.

При виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування норм права, викладені в постановках Верховного Суду.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні, з наданням оцінки всім аргументам учасників справи.

Питання виправлення описок та арифметичних помилок, ухвалення додаткового рішення та роз'яснення судового рішення врегульовані статтями 243-245 ГПК України.

Суд, виявивши при вирішенні спору порушення законодавства або недоліки в діяльності юридичної особи, державних чи інших органів, інших осіб, постановляє окрему ухвалу, незалежно від того, чи є вони учасниками судового процесу.

Суд може постановити окрему ухвалу у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов'язків, неналежного виконання професійних обов'язків (в тому числі якщо підписана адвокатом чи прокурором позовна заява містить суттєві недоліки) або іншого порушення законодавства адвокатом або прокурором.

Суд може постановити окрему ухвалу щодо державного виконавця, іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця та направити її органам, до повноважень яких входить притягнення вказаних осіб до дисциплінарної відповідальності, або органу досудового розслідування, якщо суд дійде висновку про наявність у діяч (бездіяльності) таких осіб ознак кримінального правопорушення.

Суд постановляє окрему ухвалу щодо свідка, експерта чи перекладача у разі виявлення під час розгляду справи відповідно неправдивих показань, неправдивого висновку експерта чи неправильного перекладу, підробки доказів та направляє її прокурору чи органу досудового розслідування.

В окремій ухвалі суд має зазначити закон чи інший нормативно-правовий акт (у тому числі його статтю, пункт тощо), вимоги яких порушено, і в чому саме полягає порушення.

Окрема ухвала надсилається відповідним юридичним та фізичним особам, державним та іншим органам, посадовим особам, які за своїми повноваженнями повинні усунути виявлені судом недоліки чи порушення чи запобігти їх повторенню. Окрема ухвала щодо прокурора або адвоката надсилається органу, до повноважень якого належить притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурора або адвоката відповідно.

З метою забезпечення виконання вказівок, що містяться в окремій ухвалі, суд встановлює у ній строк для надання відповіді залежно від змісту вказівок та терміну, необхідного для їх виконання.

Окрему ухвалу може бути постановлено судом першої інстанції, судами апеляційної чи касаційної інстанцій.

Окрема ухвала може бути оскаржена особами, яких вона стосується. Окрема ухвала Верховного Суду оскарженню не підлягає.

Семінарське заняття з теми №7 «Вирішення господарських спорів в суді першої інстанції».

Мета заняття: порядок ведення судового засідання, зупинення чи припинення провадження по справі, залишення позову без розгляду; охарактеризувати складові частини, елементи та реквізити судового рішення; скласти проект рішення, ухвали; визначити порядок вирішення господарських спорів у господарському суді; порядок прийняття рішення; види судових актів господарського суду; порядок введення судового засідання.

Опорні поняття теми: перерва у судовому засіданні; судові засідання; розгляд справи по суті; порядок розгляду справи; судові засідання; протокол судового засідання; відкладення судового розгляду; зупинення судового розгляду; поновлення і припинення судового розгляду; рішення суду; ухвала суду; додаткове рішення, постанова; окрема ухвала; мирова угода.

Питання семінарського заняття:

1. Порядок вирішення господарських спорів у господарському суді. Строк розгляду справи.

2. Відкриття провадження у справі.

3. Об'єднання і роз'єднання позовних вимог.

4. Залишення позовної заяви без руху. Повернення позовної заяви.

5. Відмова у відкритті провадження.

6. Завдання та строки підготовчого засідання.

7. Порядок проведення підготовчого засідання. Судові рішення у підготовчому засіданні.

8. Врегулювання спору за участю судді.

9. Розгляд справи по суті. Поняття та завдання.

10. Розгляд справи в режимі відеоконференції.

11. Відкриття розгляду справи по суті.

12. З'ясування обставин справи та дослідження доказів.

13. Перерва та відкладення справи.

14. Судові дебати та ухвалення рішення.

15. Фіксування судового процесу.

16. Залишення позову без розгляду. Закриття провадження у справі

17. Зупинення провадження у справі.

18. Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем.

19. Мирова угода сторін.

20. Судові рішення у суді першої інстанції.

21. Поняття, порядок прийняття, форма і зміст рішення.

22. Поняття, порядок прийняття, форма та зміст ухвали.

23. Проголошення рішення. Набрання ним законної сили. Вручення рішення учасникам процесу.

24. Додаткове рішення, ухвала, їх поняття та значення.

25. Порядок роз'яснення та виправлення рішень, ухвал. Окрема ухвала господарського суду.

26. Спрощене провадження в господарському процесі. Справи, що розглядають в порядку спрощеного провадження.

27. Особливості розгляду справи в порядку спрощеного провадження.

Теми рефератів:

1. Повноваження судді господарського суду в процесі розгляду спору.
2. Способи виправлення недоліків судового рішення.
3. Умови і порядок відкриття провадження у справі.
4. Правила подачі позовної заяви в господарський суд.
5. Повноваження господарського суду при вирішені господарських спорів.

Питання і завдання для самостійного вивчення:

1. Визначте ускладнення в процесі судового розгляду.
2. Назвіть види судових актів господарського суду.
3. Розкрийте порядок ведення протоколу судового засідання.
4. Порядок оголошення судового рішення та набуття ним законної сили.
5. Процесуальний порядок розсилання рішень, ухвал господарського суду.
6. Порядок та підстави прийняття додаткового рішення, ухвали.

Практичне заняття з теми №7

«Вирішення господарських спорів в суді першої інстанції»

План проведення заняття:

Вступ 10 хв.

Рішення практичних завдань 35 хв.

Складання процесуальних документів 35 хв.

Підведення підсумків заняття,

Оцінка роботи студентів,

Відповіді на запитання 10 хв.

Завдання:

Ознайомити студентів з основними теоретичними питаннями заняття.

Навчитися визначати сутність відносин, що виникають при порушенні та розгляді справи в господарському суді першої інстанції та складати відповідні процесуальні документи, щодо порушення та розгляду справи в господарському суді.

Методика проведення заняття:

У вступному слові викладач повідомляє план проведення практичного заняття. Потім студенти згадують особливості стадії порушення розгляду справи в господарському суді.

Завдання

02 червня 2019 року між ПП «Сонечко» та ТОВ «Підрядник» був укладений договір підряду для виконання кровельних робіт, відповідно до умов якого, ТОВ «Підрядник» зобов'язався виконати будівельно-кровельні роботи на об'єкті, що належить ПП «Сонечко» за адресою: м. Одеса, вул. Скляна 21 згідно умов визначених в договорі. В ході виконання робіт, коли дах було розібрано, в результаті інтенсивних опадів у вигляді дощу, було пошкоджено товари ТОВ «Лікар», яке орендувало приміщення у ПП «Сонечко». ТОВ «Лікар» звернулося до ПП «Сонечко» з вимогою про відшкодування шкоди.

На вибір:

1. Складіть відзив на позовну заяву від імені ПП «Сонечко»
2. Складіть пояснення від імені третьої особи на стороні відповідача ТОВ «Підрядник».

Підведення підсумків заняття:

При підведенні підсумків необхідно:

- оцінити міру досягнення мети заняття, з питань ознайомлення з основними поняттями нового матеріалу;
- дати відповіді на запитання студентів;
- оголосити завдання для самостійної підготовки;
- оцінити ступень активності групи взагалі та окремих студентів;
- оголосити оцінки.

Література:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. Ст.56.
3. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18–22. Ст. 144.
4. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 56 від 26.07.2016. Ст. 1935.
5. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.96. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах*. Х.: «Одісей», 2000.
6. Про деякі питання практики застосування заходів до забезпечення позову: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 16 від 26.12.2011 URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022)
7. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: Постанова Пленуму Вищого

- господарського суду України № 18 від 26.12.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
8. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з кредитних договорів: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 1 від 24.11.2014 року. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
9. Про судову практику у справах про банкрутство: постанова Пленуму Верховного Суду України № 15 від 18.12.2009 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
10. Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 15 від 26.12.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
11. Про деякі питання практики застосування законодавства про оренду (найм) майна : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 12 від 29.05.2013 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
12. Про судові рішення : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 23.03.2012 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
13. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 17.05.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
14. Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України №14 від 17.12.2013 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
15. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 4 від 25.02.2016 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
16. Господарське процесуальне право. Практикум / І. А. Балюк, О. К. Намясенко, Г. Д. Лисунь ; за заг. ред. І. А. Балюк і О. К. Намясенко. К. : КНЕУ, 2015. 244 с.
17. Господарський процес: підручник. За ред. Світличного О. П. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. 342 с.
18. Господарський процес : навч. посіб. / В. А. Кройтор, О. В. Синегубов, О. Г. Бортнік та ін. ; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора; МВС України, Харків. нац. університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 328 с.
19. Зейкан Я.П. Захист у господарській справі. Науково-практичний коментар / Я.П. Зейкан. К.: КНТ, 2009. 536 с.

ТЕМА 8. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ І УХВАЛ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ

План лекції:

1. Право апеляційного оскарження.
2. Строк подання апеляційної скарги, її форма та зміст.
3. Відкриття апеляційного провадження та процесуальні питання, що вирішуються на цій стадії процесу.
4. Порядок розгляду апеляційної скарги.
5. Повноваження суду апеляційної інстанції. Підстави для відміни або зміни рішення суду першої інстанції.
6. Постанова суду апеляційної інстанції.

Зміст лекції

1. Право апеляційного оскарження.

Апеляційне провадження – це стадія господарського процесу, змістом якої є процесуальна діяльність суду та учасників процесу з перегляду судових рішень, що не набрали законної сили.

Характерними ознаками апеляції є:

- об'єктом апеляційного оскарження є судові акти, що не набрали законної сили;
- справа для апеляційного перегляду передається вищестоящому суду, який повторно розглядає справу, вирішуючи питання факту та права;
- апеляційна скарга подається в зв'язку із наявністю неправильного застосування норм матеріального права або порушенням норм процесуального права або іншими порушеннями ст. 277 ГПК України.
- господарський суд апеляційної інстанції не має права передавати справу на новий судовий розгляд;
- апеляційний суд переглядає справу за наявними у ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги. Нові вимоги, які не були предметом рішення суду першої інстанції, не можуть бути пред'явлені в апеляційному провадженні.

Учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції. Учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду лише у випадках, передбачених [статтею 255](#) ГПК України. Оскарження ухвал суду, які не

передбачені статтею 255 ГПК України, окремо від рішення суду не допускається.

Окремо від рішення суду першої інстанції можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції:

- 1) про відмову у видачі судового наказу;
- 2) про забезпечення доказів, відмову в забезпеченні доказів, скасування ухвали про забезпечення доказів;
- 3) про забезпечення позову, заміну заходу забезпечення позову;
- 4) про скасування забезпечення позову або про відмову у забезпеченні позову, відмову у скасуванні чи заміні заходів забезпечення позову;
- 5) про зустрічне забезпечення, зміну чи скасування зустрічного забезпечення;
- 6) про повернення заяви позивачеві (заявникові);
- 7) про відмову у відкритті провадження у справі;
- 8) про передачу справи на розгляд іншого суду;
- 9) про відмову поновити або продовжити пропущений процесуальний строк;
- 10) про затвердження мирової угоди;
- 11) про призначення експертизи;
- 12) про зупинення провадження у справі;
- 13) про закриття провадження у справі;
- 14) про залишення позову (заяви) без розгляду;
- 15) окрема ухвала;
- 16) про стягнення штрафу в порядку процесуального примусу;
- 17) у справах про банкрутство (неплатоспроможність) у випадках, передбачених Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом";
- 18) про внесення, відмову у внесенні виправлень у рішення;
- 19) про відмову ухвалити додаткове рішення;
- 20) про роз'яснення чи відмову у роз'ясненні судового рішення;
- 21) про відмову у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, відмову в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами;
- 22) про поновлення, відмову у поновленні пропущеного строку для пред'явлення наказу до виконання;
- 23) про внесення чи відмову у внесенні виправлень до виконавчого документа, визнання чи відмову у визнанні виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню;
- 24) щодо відстрочки або розстрочки виконання рішення, ухвали, постанови, зміну способу та порядку їх виконання;
- 25) про розгляд скарг на рішення, дії (бездіяльність) органів Державної виконавчої служби, державного виконавця, приватного виконавця;

26) про заміну чи відмову у заміні сторони у справі (процесуальне правонаступництво) або сторони виконавчого провадження;

27) про поворот виконання чи відмову у повороті виконання;

28) про звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам, чи нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку;

29) щодо тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України;

30) про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами;

31) про відмову у відкритті провадження у справі про скасування рішення третейського суду;

32) про повернення заяви про скасування рішення третейського суду;

33) про повернення заяви про видачу наказу за рішенням третейського суду без розгляду;

34) про залишення без розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження;

35) про відновлення чи відмову у відновленні повністю або частково втраченого судового провадження.

Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції можуть подавати учасники справи відповідно до цього Кодексу та [Закону України](#) "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

Заперечення на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду.

2. Строк подання апеляційної скарги, її форма та зміст.

Апеляційна скарга подається безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

Відповідно до ст. 258 ГПК України апеляційна скарга подається у письмовій формі.

В апеляційній скарзі мають бути зазначені:

1) найменування суду, до якого подається скарга;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає апеляційну скаргу, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України, номери засобів зв'язку та електронної пошти, офіційна електронна адреса, за наявності;

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) інших учасників справи, їх

місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб);

4) рішення або ухвала, що оскаржується;

5) у чому полягає незаконність і (або) необґрунтованість рішення або ухвали (неповнота встановлення обставин, які мають значення для справи, та (або) неправильність установлення обставин, які мають значення для справи, внаслідок необґрунтованої відмови у прийнятті доказів, неправильного їх дослідження чи оцінки, неподання доказів з поважних причин та (або) неправильне визначення відповідно до встановлених судом обставин правовідносин тощо);

6) нові обставини, що підлягають встановленню, докази, які підлягають дослідженню чи оцінці, обґрунтування поважності причин неподання доказів до суду першої інстанції, заперечення проти доказів, використаних судом першої інстанції;

7) клопотання особи, яка подала скаргу;

8) дата отримання копії судового рішення суду першої інстанції, що оскаржується;

9) перелік документів та інших матеріалів, що додаються.

До апеляційної скарги додаються:

1) довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження представника, якщо скарга подана представником і в справі немає підтвердження його повноважень;

2) докази сплати судового збору;

3) докази надсилання копії скарги іншій стороні у справі;

4) докази, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції, за наявності.

Якщо апеляційна скарга подається особою, звільненою від сплати судового збору відповідно до закону, у ній зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору.

Особа, яка подає апеляційну скаргу, надсилає іншим учасникам справи копію цієї скарги і доданих до неї документів, які у них відсутні, листом з описом вкладення.

Апеляційна скарга на рішення суду подається протягом двадцяти днів, а на ухвалу суду - протягом десяти днів з дня його (її) проголошення.

Якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частини рішення суду, або у разі розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення.

Учасник справи, якому повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження:

1) рішення суду - якщо апеляційна скарга подана протягом двадцяти днів з дня вручення йому повного рішення суду;

2) ухвали суду - якщо апеляційна скарга подана протягом десяти днів з дня вручення йому відповідної ухвали суду.

3. Відкриття апеляційного провадження та процесуальні питання, що вирішуються на цій стадії процесу

Апеляційна скарга реєструється у день її надходження до суду апеляційної інстанції та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, який визначається за допомогою автоматичної системи розподілу судових справ. У випадку, якщо при ознайомленні зі скаргою суддя не вивить підстав для залишення і без руху, повернення або відмови у відкритті провадження, він постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

До відкриття апеляційного провадження учасники справи мають право подати заперечення проти відкриття апеляційного провадження.

Питання про відкриття апеляційного провадження у справі вирішується не пізніше п'яти днів з дня надходження апеляційної скарги або заяви про усунення недоліків, поданої у порядку, передбаченому статтею 260 ГПК України.

В ухвалі про відкриття апеляційного провадження зазначається строк для подання учасниками справи відзиву на апеляційну скаргу та вирішується питання про витребування матеріалів справи. Якщо разом з апеляційною скаргою подано заяви чи клопотання, суд в ухвалі про відкриття апеляційного провадження встановлює строк, протягом якого учасники справи мають подати свої заперечення щодо поданих заяв чи клопотань, якщо інше не передбачено ГПК України.

Залишення апеляційної скарги без руху можливе у разі недотримання вимог щодо її форми та змісту, пропуску строків її подання, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку, або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом десяти днів з дня вручення ухвали особа має право звернутися до суду апеляційної інстанції із заявою про поновлення строку або вказати інші підстави для поновлення строку.

Апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції також, якщо:

1) апеляційна скарга подана особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписана, або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;

2) до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження особа, яка подала скаргу, подала заяву про її відкликання;

3) скаргу подано в інший спосіб, ніж до суду апеляційної інстанції;

4) скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду.

Питання про залишення апеляційної скарги без руху суддя-доповідач вирішує протягом п'яти днів з дня надходження апеляційної скарги. Питання про повернення апеляційної скарги суд апеляційної інстанції вирішує протягом п'яти днів з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Про повернення апеляційної скарги постановляється ухвала, яка може бути оскаржена в касаційному порядку.

Відповідно до ст. 261 ГПК України суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у справі, якщо:

1) апеляційну скаргу подано на судові рішення, що не підлягає апеляційному оскарженню;

2) є ухвала про закриття провадження у зв'язку з відмовою від раніше поданої апеляційної скарги цієї ж особи на це саме судові рішення;

3) є постанова про залишення апеляційної скарги цієї ж особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою цієї особи на це саме судові рішення;

4) скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом неповажними.

Незалежно від поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження, якщо апеляційна скарга подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків:

1) подання апеляційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права, інтереси та (або) обов'язки;

2) пропуску строку на апеляційне оскарження внаслідок виникнення обставин непереборної сили.

Питання про відмову у відкритті апеляційного провадження вирішується не пізніше п'яти днів з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право доповнити чи змінити її протягом строку на апеляційне оскарження.

2. У разі доповнення чи зміни апеляційної скарги особа, яка подала апеляційну скаргу, повинна подати докази надіслання копій відповідних доповнень чи змін до апеляційної скарги іншим учасникам справи; в іншому випадку суд не враховує такі доповнення чи зміни.

Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відкликати її до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження.

Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї, а інша сторона має право визнати апеляційну скаргу обґрунтованою в повному обсязі чи в певній частині до закінчення апеляційного провадження. У разі відмови від апеляційної скарги суд, за відсутності заперечень інших осіб, які

приєдналися до апеляційної скарги, постановляє ухвалу про закриття апеляційного провадження.

Визнання апеляційної скарги іншою стороною враховується судом апеляційної інстанції у частині наявності або відсутності фактів, які мають значення для вирішення справи.

Учасники справи мають право приєднатися до апеляційної скарги, поданої особою, на стороні якої вони виступали. До апеляційної скарги мають право приєднатися також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки.

Заяву про приєднання до апеляційної скарги може бути подано до початку розгляду справи в суді апеляційної інстанції.

До заяви про приєднання до апеляційної скарги додається документ про сплату судового збору та докази надсилання (направлення) копії заяви іншим учасникам справи.

Відповідно до ст. 263 ГПК України учасники справи мають право подати до суду апеляційної інстанції відзив на апеляційну скаргу в письмовій формі протягом строку, встановленого судом апеляційної інстанції в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.

Відзив на апеляційну скаргу має містити:

- 1) найменування суду апеляційної інстанції;
- 2) ім'я (найменування), поштову адресу особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, - за наявності;
- 3) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги;
- 4) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу;
- 5) перелік матеріалів, що додаються.

Відсутність відзиву на апеляційну скаргу не перешкоджає перегляду рішення суду першої інстанції.

До відзиву додаються докази надсилання (надання) копій відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи.

Суд апеляційної інстанції має право закрити апеляційне провадження з підстав, визначених ст. 264 ГПК України, про що постановляє ухвалу.

4. Порядок розгляду апеляційної скарги.

Відповідна стадія або етап господарського процесу починається із підготовки справи до апеляційного розгляду відповідно до ст. 267 ГПК України. Суддя-доповідач з'ясовує питання про склад учасників судового процесу. У разі встановлення, що рішення господарського суду першої інстанції може вплинути на права та обов'язки особи, яка не брала участі у справі, залучає таку особу до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору; визначає характер спірних

правовідносин та закон, який їх регулює та інші питання, що спрямовані на забезпечення швидкого та ефективного розгляду та вирішення господарської справи.

Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач доповідає про них колегії суддів, яка вирішує питання про проведення додаткових підготовчих дій в разі необхідності та призначення справи до розгляду.

Про дату, час та місце розгляду справи повідомляються учасники справи, якщо справа відповідно до ГПК України розглядається з їх повідомленням.

Відповідно до ст. 273 ГПК України апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції розглядається протягом шістдесяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження у справі.

Апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції розглядається протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження у справі.

Суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними у ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги.

Суд апеляційної інстанції досліджує докази, що стосуються фактів, на які учасники справи посилаються в апеляційній скарзі та (або) відзиві на неї.

У суді апеляційної інстанції справи переглядаються за правилами розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження з урахуванням особливостей, передбачених у цій главі.

Розгляд справ у суді апеляційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання або через п'ятнадцять днів з дня відкриття апеляційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи.

Розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється у судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Винятки становлять скарги на рішення господарського суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, які розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи. Інші винятки – це скарги на ухвали суду першої інстанції, зазначені в пунктах 1, 5, 6, 8, 9, 12, 18, 31, 32, 33, 34 частини першої статті 255 ГПК України.

З урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може розглянути такі апеляційні скарги у судовому засіданні з повідомленням (викликом) учасників справи.

Головуючий відкриває судові засідання і оголошує, яка справа, за чією скаргою та на судові рішення якого суду розглядається.

Суддя-доповідач доповідає зміст судового рішення, яке оскаржено, доводи апеляційної скарги, межі, в яких повинні встановлюватися обставини і досліджуватися докази.

Після доповіді судді-доповідача пояснення дає особа, яка подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони, - першим дає пояснення позивач. Далі дають пояснення інші учасники справи.

Закінчивши з'ясування обставин і перевірку їх доказами, суд апеляційної інстанції надає учасникам справи можливість виступити у судових дебатах у такій самій послідовності, в якій вони давали пояснення.

На початку судового засідання суд може оголосити про час, який відводиться для судових дебатів. Кожній особі, яка бере участь у розгляді справи в апеляційному суді, надається однаковий проміжок часу для виступу.

Після закінчення дебатів суд виходить до нарадчої кімнати.

Суд апеляційної інстанції відкладає розгляд справи в разі неявки у судові засідання учасника справи, стосовно якого немає відомостей щодо його повідомлення про дату, час і місце судового засідання, або за його клопотанням, коли повідомлені ним причини неявки будуть визнані судом поважними.

Неявка сторін або інших учасників справи, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи.

Якщо суд апеляційної інстанції визнав обов'язковою участь у судовому засіданні учасників справи, а вони не прибули, суд апеляційної інстанції може відкласти апеляційний розгляд справи.

Відповідно до ст. 272 ГПК України Якщо апеляційна скарга надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи, і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час апеляційного розгляду справи, суд розглядає відповідну скаргу за правилами цієї глави.

У випадку відкриття апеляційного провадження за такою скаргою суд апеляційної інстанції може зупинити дію раніше прийнятої ним постанови та рішення суду першої інстанції, що оскаржується.

За результатами розгляду апеляційної скарги суд приймає постанову відповідно до [статті 282](#) ГПК України. При цьому за наявності підстав може бути скасовано раніше прийняту постанову суду апеляційної інстанції.

У суді апеляційної інстанції позивач має право відмовитися від позову, а сторони - укласти мирову угоду відповідно до загальних правил про ці процесуальні дії незалежно від того, хто подав апеляційну скаргу.

5. Повноваження суду апеляційної інстанції.

Суд апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги має право:

- 1) залишити судові рішення без змін, а скаргу без задоволення;
- 2) скасувати судові рішення повністю або частково і ухвалити нове рішення у відповідній частині або змінити рішення;

3) визнати нечинним судові рішення суду першої інстанції повністю або частково у передбачених цим Кодексом випадках і закрити провадження у справі у відповідній частині;

4) скасувати судові рішення повністю або частково і у відповідній частині закрити провадження у справі повністю або частково або залишити позовну заяву без розгляду повністю або частково;

5) скасувати судові рішення і направити справу для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю;

6) скасувати ухвалу, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направити справу для продовження розгляду до суду першої інстанції;

7) у передбачених ГПК України випадках скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з рішень, зазначених у пунктах 1-6.

Підстави для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення

Відповідно до ст. 277 ГПК України підставами для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни судового рішення є:

1) нез'ясування обставин, що мають значення для справи;

2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції визнав встановленими;

3) невідповідність висновків, викладених у рішенні суду першої інстанції, встановленим обставинам справи;

4) порушення норм процесуального права або неправильне застосування норм матеріального права.

Неправильним застосуванням норм матеріального права вважається: неправильне тлумачення закону, або застосування закону, який не підлягає застосуванню, або незастосування закону, який підлягав застосуванню.

Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення, якщо це порушення призвело до неправильного вирішення справи.

Порушення норм процесуального права є обов'язковою підставою для скасування судового рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення, якщо:

1) справу розглянуто неповноважним складом суду;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід і підстави його відводу визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованими, якщо апеляційну скаргу обґрунтовано такою підставою;

3) справу (питання) розглянуто господарським судом за відсутності будь-якого учасника справи, не повідомленого належним чином про дату, час і місце засідання суду (у разі якщо таке повідомлення є обов'язковим), якщо такий учасник справи обґрунтовує свою апеляційну скаргу такою підставою;

4) суд прийняв судові рішення про права, інтереси та (або) обов'язки осіб, що не були залучені до участі у справі;

5) судові рішення не підписано будь-ким із суддів або підписано не тими суддями, які зазначені у рішенні;

6) судові рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглядала справу;

7) суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, яка підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження.

Зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частини.

6. Постанова апеляційної інстанції.

Постанова суду апеляційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

а) дати і місця її прийняття, номера справи;

б) найменування суду апеляційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;

в) імен (найменувань) сторін і особи, яка подала скаргу;

г) найменування суду першої інстанції, рішення якого оскаржується, дати ухвалення рішення, прізвища та ініціалів судді (суддів); часу і місця його ухвалення, дати складання повного тексту рішення;

2) описової частини із зазначенням:

а) короткого змісту позовних вимог і рішення суду першої інстанції;

б) короткого змісту вимог апеляційної скарги;

в) узагальнених доводів особи, яка подала апеляційну скаргу;

г) узагальнених доводів та заперечень інших учасників справи;

3) мотивувальної частини із зазначенням:

а) встановлених судом першої інстанції та неоспорованих обставин, а також обставин, встановлених судом апеляційної інстанції, і визначених відповідно до них правовідносин;

б) доводів, за якими суд апеляційної інстанції погодився або не погодився з висновками суду першої інстанції;

в) мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу;

г) чи були і ким порушені, невизнані або оспорені права чи інтереси, за захистом яких особа звернулася до суду;

г) висновків за результатами розгляду апеляційної скарги з посиланням на норми права, якими керувався суд апеляційної інстанції;

4) резолютивної частини із зазначенням:

а) висновку суду апеляційної інстанції по суті вимог апеляційної скарги;

б) нового розподілу судових витрат, понесених у зв'язку з розглядом справи у суді першої інстанції, - у випадку скасування або зміни судового рішення;

в) розподілу судових витрат, понесених у зв'язку з переглядом справи у суді апеляційної інстанції;

г) строку і порядку набрання постановою законної сили та її оскарження.

Постанову суду апеляційної інстанції може бути оскаржено у касаційному порядку у випадках, передбачених ГПК України. Постанова суду апеляційної інстанції набирає законної сили з дня її прийняття.

Семінарське заняття з теми №8 **«Перегляд судових рішень в апеляційному порядку»**

Мета заняття: набути знання щодо оскарження в апеляційному порядку рішень та ухвал суду першої інстанції; отримати навички використання теоретичного матеріалу для вирішення конкретних практичних завдань.

Опорні поняття теми: апеляція; суди апеляційної інстанції; апеляційне провадження; апеляційне оскарження; апеляційна заява; апеляційна скарга; повноваження суду апеляційної інстанції; постанови та ухвали суду апеляційної інстанції.

1. Перегляд судових рішень в апеляційному порядку.
2. Право апеляційного оскарження. Суб'єкти апеляційного оскарження.
3. Підстави перевірки рішення, ухвали, постанови в апеляційному суді.
4. Строк подання апеляційної скарги. Форма та зміст апеляційної скарги.
5. Залишення апеляційної скарги без руху. Повернення апеляційної скарги.
6. Відкриття апеляційного провадження. Відмова у відкритті апеляційного провадження.
7. Зміна, доповнення, відкликання апеляційної скарги. Приєднання до апеляційної скарги. Закриття апеляційного провадження. Відзив на апеляційну скаргу.
8. Підготовка розгляду справи апеляційним судом.
9. Призначення справи до розгляду. Межі та строк розгляду справи в суді апеляційної інстанції.
10. Процесуальний порядок розгляду апеляційної скарги.
11. Повноваження суду апеляційної інстанції.
12. Підстави для скасування або зміни рішення місцевого господарського суду апеляційною інстанцією.
13. Підстави для скасування судового рішення і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю. Підстави для скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до

суду першої інстанції.

14. Ухвала апеляційної інстанції.

15. Постанова суду апеляційної інстанції.

Теми рефератів:

1. Повноваження суду апеляційної інстанції.

2. Підстави для скасування або зміни рішення суду першої інстанції.

3. Постанова апеляційної інстанції.

Питання і завдання для амотсійного вивчення

1. Структура апеляційних судів.

2. Стадії господарського процесу, на яких здійснюється перегляд судових актів.

3. Які вимоги ставляться до форми і змісту апеляційної скарги?

4. Які підстави є обов'язковими для скасування апеляційною інстанцією рішення місцевого господарського суду у разі порушення процесуальних норм?

5. Порядок оскарження в апеляційному порядку ухвал місцевого господарського суду.

Практичне заняття з теми №8

«Перегляд судових актів в апеляційному порядку»

План проведення заняття:

Вступ 10 хв.

Рішення практичних завдань 35 хв.

Складання процесуальних документів 35 хв.

Підведення підсумків заняття.

Оцінка роботи студентів.

Відповіді на запитання 10 хв.

Завдання:

Ознайомити студентів з основними теоретичними питаннями заняття.

Навчитися: визначати сутність відносин, що виникають при апеляційному оскарженні рішень суду першої інстанції; скласти відповідні процесуальні документи, щодо оскарження судових рішень господарського суду в апеляційному порядку.

Методика проведення заняття:

У вступному слові викладач повідомляє план проведення практичного заняття. Потім студенти згадують стадію перегляду судових рішень в апеляційному порядку в апеляційному господарському суді, процесуальні питання, які виникають під час звернення до апеляційного господарського суду та слухання справи в апеляційній інстанції.

Завдання

02 червня 2019 року між ПП «Сонечко» та ТОВ «Підрядник» був укладений договір підряду для виконання кровельних робіт, відповідно до умов якого, ТОВ «Підрядник» зобов'язався виконати будівельно-кровельні роботи на об'єкті, що належить ПП «Сонечко» за адресою: м. Одеса, вул. Скляна 21 згідно умов визначених в договорі. В ході виконання робіт, коли дах було розібрано, в результаті інтенсивних опадів у вигляді дощу, було пошкоджено товари ТОВ «Лікар», яке орендувало приміщення у ПП «Сонечко». ПП «Сонечко» звернулося до ТОВ «Підрядник» з вимогою про відшкодування шкоди, завданої ТОВ «Лікар» (оскільки раніше отримало відповідну претензію від Орендаря), однак ТОВ «Будівельник» відмовився її відшкодовувати, оскільки припинив виконання робіт в зв'язку із відсутністю фінансування відповідно до умов Договору підряду, про що повідомляв Замовника. ПП «Сонечко» звернулося до суду, однак суд відмовив у задоволенні позовної заяви.

Складіть апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції.

Підведення підсумків заняття:

При підведенні підсумків необхідно:

- оцінити міру досягнення мети заняття, з питань ознайомлення з основними поняттями нового матеріалу;
- дати відповіді на запитання студентів;
- оголосити завдання для самостійної підготовки;
- оцінити ступінь активності групи взагалі та окремих студентів;
- оголосити оцінки.

Література:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. Ст.56.
3. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18–22. Ст. 144.
4. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 56 від 26.07.2016. Ст. 1935.
5. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.96. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах*. Х.: «Одісей», 2000.
6. Про деякі питання практики застосування заходів до забезпечення позову: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 16 від

26.12.2011 URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022)

7. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 18 від 26.12.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

8. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з кредитних договорів: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 1 від 24.11.2014 року. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

9. Про судову практику у справах про банкрутство: постанова Пленуму Верховного Суду України № 15 від 18.12.2009 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

10. Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 15 від 26.12.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

11. Про деякі питання практики застосування законодавства про оренду (найм) майна : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 12 від 29.05.2013 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

12. Про судові рішення : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 23.03.2012 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

13. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 17.05.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

14. Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України №14 від 17.12.2013 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

15. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 4 від 25.02.2016 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

16. Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 7 від 17.05.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

17. Про деякі питання практики застосування розділу XII-1 Господарського процесуального кодексу України: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 11 від 24.10.2011 р. URL.:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

18. Господарське процесуальне право. Практикум / І. А. Балюк, О. К. Намясенко, Г. Д. Лисунь ; за заг. ред. І. А. Балюк і О. К. Намясенко. К. : КНЕУ, 2015. 244 с.
19. Господарський процес: підручник. За ред. Світличного О. П. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. 342 с.
20. Господарський процес : навч. посіб. / В. А. Кройтор, О. В. Синегубов, О. Г. Бортнік та ін. ; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора; МВС України, Харків. нац. університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 328 с.
21. Зейкан Я.П. Захист у господарській справі. Науково-практичний коментар / Я.П. Зейкан. К.: КНТ, 2009. 536 с.

ТЕМА 9. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ АКТІВ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ В КАСАЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ

План лекції:

1. Поняття касаційного провадження в господарському судочинстві.
2. Право касаційного оскарження та суб'єкти касаційного оскарження.
3. Порядок і строк касаційного оскарження. Форма та зміст касаційної скарги.
4. Порядок касаційного провадження.
5. Повноваження суду касаційної інстанції.
6. Постанови касаційної інстанції.

Зміст лекції

1. Поняття касаційного провадження в господарському судочинстві.

Судом касаційної інстанції у господарських справах є Верховний Суд.

Перегляд господарських справ в касаційному порядку – це стадія господарського процесу метою якої є перевірка законності та обґрунтованості судових постанов, ухвалених судами нижчих інстанцій, що набрали законної сили.

Суд касаційної інстанції переглядає справу не в повному обсязі, а лише в частині дотримання норм матеріального й процесуального права судами нижчих інстанцій.

Процесуальним законом встановлені особливості процедури касаційного оскарження і реалізації такого права

2. Право касаційного оскарження та суб'єкти касаційного оскарження.

Право касаційного оскарження в господарському у процесі належить сторонам, третім особам, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки. Окремо слід зазначити про повноваження прокурора, який також може ініціювати касаційне провадження.

Право касаційного оскарження реалізується шляхом подання касаційної скарги на рішення суду першої інстанції після апеляційного перегляду справи та постанови суду апеляційної інстанції, крім судових рішень, визначених у частині третій ст. 287 ГПК України;

2) ухвали суду першої інстанції, зазначені в пунктах 3, 6, 7, 13, 14, 21, 25, 26, 28, 30 частини першої ст. 255 ГПК України, після їх перегляду в апеляційному порядку;

3) ухвали суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті або закритті апеляційного провадження, про повернення апеляційної скарги, про

зупинення провадження, щодо забезпечення позову, заміни заходу забезпечення позову, щодо зустрічного забезпечення, про відмову ухвалити додаткове рішення, про роз'яснення рішення чи відмову у роз'ясненні рішення, про внесення або відмову у внесенні виправлень у рішення, про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про відмову в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, про заміну сторони у справі, про накладення штрафу в порядку процесуального примусу, окремі ухвали;

4) ухвали і постанови суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку та постанови суду апеляційної інстанції у справах про банкрутство (неплатоспроможність) у випадках, передбачених Кодексом Укразни з процедур банкрутства.

Підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пунктах 1, 4 є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно в таких випадках:

1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку;

2) якщо скаржник вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні;

3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах;

4) якщо судові рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 310 ГПК України.

Підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пунктах 2, 3, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Окремо слід зазначити про так звані «процесуальні фільтри», які встановлені господарським процесуальним законодавством.

Не підлягають касаційному оскарженню:

1) рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення у яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним Судом;

2) судові рішення у малозначних справах та у справах з ціною позову, що не перевищує п'ятиста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім випадків, якщо:

а) касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики;

б) особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;

в) справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу;

г) суд першої інстанції відніс справу до категорії малозначних помилково.

3. Порядок і строк касаційного оскарження. Форма і зміст касаційної скарги.

Касаційна скарга на судові рішення подається протягом двадцяти днів з дня його проголошення безпосередньо до суду касаційної інстанції. Касаційна скарга подається у письмовій формі і повинна відповідати вимогам процесуального закону щодо форми та змісту. Відповідно до ст. 290 ГПК України вона повинні містити:

1) найменування суду касаційної інстанції;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає касаційну скаргу, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України, номери засобів зв'язку та адресу електронної пошти, за наявності;

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб);

4) судові рішення, що оскаржуються;

5) підставу (підстави), на якій (яких) подається касаційна скарга з визначенням передбаченої (передбачених) статтею 287 ГПК України підстави (підстав).

6) вимоги особи, яка подає скаргу;

7) дата отримання копії судового рішення суду апеляційної інстанції, що оскаржується;

8) перелік доданих до скарги документів.

Касаційна скарга підписується особою, яка подає скаргу, або її представником. До касаційної скарги, поданої представником, додається довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження представника, якщо в справі немає підтвердження такого повноваження.

До касаційної скарги додаються:

1) докази, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного рішення суду апеляційної інстанції, за наявності;

2) документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі, або документи, що підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону.

Залежно від підстави оскарження в касаційній скарзі необхідно послатися на постанову Верховного Суду, в якій викладено висновок про застосування норми права у подібних правовідносинах, що не був врахований в оскаржуваному судовому рішенні, обґрунтувати необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду чи обґрунтувати в чому полягає неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, що призвело до ухвалення незаконного судового рішення (рішень).

Учасники справи мають право подати до суду касаційної інстанції відзив на касаційну скаргу в письмовій формі протягом строку, встановленого судом касаційної інстанції в ухвалі про відкриття касаційного провадження. Вимоги щодо форми та змісту касаційної скарги встановлені ст. 295 ГПК України

4. Порядок касаційного провадження.

Отримавши касаційну скаргу, суддя-доповідач Верховного Суду, який визначається за допомогою автоматизовані системи розглядає питання про порушення касаційного провадження або повернення скарги.

Підстави для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги, відмови у відкритті касаційного провадження, закриття касаційного провадження або відкриття касаційного провадження встановлені ст. ст. 292-296 ГПК України.

Учасники справи мають право приєднатися до касаційної скарги, поданої особою, на стороні якої вони виступали. До касаційної скарги мають право приєднатися також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки.

Заяву про приєднання до касаційної скарги може бути подано до початку розгляду справи в суді касаційної інстанції.

Відповідно до ст. 298 ГПК України особа, яка подала касаційну скаргу, має право доповнити чи змінити її протягом строку на касаційне оскарження.

У разі доповнення чи зміни касаційної скарги особа, яка подала касаційну скаргу, повинна подати докази надіслання копій відповідних доповнень чи змін до касаційної скарги іншим учасникам справи; в іншому випадку суд не враховує такі доповнення чи зміни.

Особа, яка подала касаційну скаргу, має право відкликати її до постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження.

Особа, яка подала касаційну скаргу, має право відмовитися від неї, а інша сторона має право визнати касаційну скаргу обґрунтованою в повному обсязі чи в певній частині до закінчення касаційного провадження. У разі відмови від касаційної скарги суд, за відсутності заперечень інших осіб, які приєдналися до касаційної скарги, постановляє ухвалу про закриття касаційного провадження.

Відповідно до ст. 300 ГПК України переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, та на підставі встановлених фактичних обставин справи перевіряє правильність застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права.

Суд касаційної інстанції не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази.

У суді касаційної інстанції не приймаються і не розглядаються вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції. Зміна предмета та підстав позову у суді касаційної інстанції не допускається.

У суді касаційної інстанції скарга розглядається за правилами розгляду справи судом першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження з урахуванням положень статті 300 ГПК України, зокрема щодо меж розгляду касаційної скарги.

Розгляд справ у суді касаційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання або через п'ятнадцять днів з дня відкриття касаційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи.

Розгляд справ у суді касаційної інстанції здійснюється у судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

Перегляд рішень суду першої інстанції та постанов апеляційної інстанції у справах, ціна позову в яких не перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, здійснюється без повідомлення учасників справи, крім справ, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного провадження.

Перегляд ухвал суду першої та апеляційної інстанцій (крім ухвал, якими закінчено розгляд справи) здійснюється судом касаційної інстанції без повідомлення учасників справи.

З урахуванням конкретних обставин справи суд касаційної інстанції може розглянути касаційні скарги, зазначені у частинах четвертій і п'ятій цієї статті, у судовому засіданні з повідомленням (викликом) учасників справи.

Суд касаційної інстанції використовує процесуальні права суду першої інстанції виключно для перевірки правильності застосування норм матеріального і процесуального права судами першої та апеляційної інстанцій.

Головуючий відкриває судові засідання і оголошує, яка справа, за чиєю скаргою та на рішення, ухвалу якого суду розглядається.

Суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст оскаржуваного рішення суду та доводи касаційної скарги.

Учасники справи дають свої пояснення щодо касаційної скарги та відзиву на неї в порядку, встановленому головуючим. Суд може обмежити тривалість пояснень, встановивши для всіх учасників справи рівний проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання.

У своїх поясненнях сторони та учасники справи можуть наводити тільки ті доводи, які стосуються підстав касаційного перегляду судового рішення.

Вислухавши пояснення учасників справи, суд виходить до нарадчої кімнати.

Відповідно до ст. 302 ГПК України суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, передає справу на розгляд палати, до якої входить така колегія, якщо ця колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з цієї ж палати або у складі такої палати.

Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає справу на розгляд об'єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи об'єднаної палати.

Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати передає справу на розгляд Великої Палати, якщо така колегія (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду.

Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, палати або об'єднаної палати, передає справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо така колегія (палата, об'єднана палата) вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати.

Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії або палати, має право передати справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо дійде висновку, що справа містить виключну правову проблему і

така передача необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовчої практики.

Справа підлягає передачі на розгляд Великої Палати Верховного Суду, коли учасник справи оскаржує судові рішення з підстав порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції, крім випадків, якщо:

1) учасник справи, який оскаржує судові рішення, брав участь у розгляді справи в судах першої чи апеляційної інстанції і не заявляв про порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції;

2) учасник справи, який оскаржує судові рішення, не обґрунтував порушення судом правил предметної чи суб'єктної юрисдикції наявністю судових рішень Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду у справі з подібною підставою та предметом позову у подібних правовідносинах;

3) Велика Палата Верховного Суду вже викладала у своїй постанові висновок щодо питання предметної чи суб'єктної юрисдикції спору у подібних правовідносинах.

Порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду встановлений ст. 303 ГПК України.

Стаття 305 ГПК України встановлює, що якщо касаційна скарга надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час касаційного розгляду справи, суд касаційної інстанції розглядає відповідну скаргу за правилами цієї глави.

У випадку відкриття касаційного провадження за такою скаргою суд касаційної інстанції може зупинити дію раніше прийнятої ним постанови та судових рішень, що оскаржуються.

За результатами розгляду касаційної скарги суд приймає постанову відповідно до статті 315 ГПК України. При цьому за наявності підстав може бути скасовано раніше прийняту постанову суду касаційної інстанції.

Строк касаційного розгляду скарг на рішення судів становить 60 днів, а на ухвали судів – 30 днів з дня постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження.

У суді касаційної інстанції позивач має право відмовитися від позову, а сторони - укласти мирову угоду відповідно до загальних правил про ці процесуальні дії незалежно від того, хто подав касаційну скаргу.

Якщо заява про відмову від позову чи мирова угода сторін відповідають вимогам статей 191, 192 ГПК України, суд визнає нечинними судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій та постановляє ухвалу про прийняття відмови позивача від позову або про затвердження мирової угоди сторін, якою одночасно закриває провадження у справі.

5. Повноваження суду касаційної інстанції.

Відповідно до ст. 308 ГПК України суд касаційної інстанції за результатами розгляду касаційної скарги має право:

1) залишити судові рішення судів першої інстанції та апеляційної інстанції без змін, а скаргу без задоволення;

2) скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій повністю або частково і передати справу повністю або частково на новий розгляд, зокрема за встановленою підсудністю або для продовження розгляду;

3) скасувати судові рішення повністю або частково і ухвалити нове рішення у відповідній частині або змінити рішення, не передаючи справи на новий розгляд;

4) скасувати постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишити в силі рішення суду першої інстанції у відповідній частині;

5) скасувати судові рішення суду першої та апеляційної інстанцій повністю або частково і закрити провадження у справі чи залишити позов без розгляду у відповідній частині;

6) у передбачених цим Кодексом випадках визнати нечинними судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій повністю або частково і закрити провадження у справі у відповідній частині;

7) у передбачених ГПК України випадках скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з рішень, зазначених в пунктах 1-6 частини першої цієї статті.

Підстави для повного або часткового скасування рішень і передачі справи повністю або частково на новий розгляд або для продовження розгляду встановлені ст. 310 ГПК України.

Судові рішення підлягають обов'язковому скасуванню з направленням справи на новий розгляд, якщо:

1) справу розглянуто і вирішено неповноважним складом суду;

2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід, і судом касаційної інстанції визнано підстави його відводу обґрунтованими, якщо касаційну скаргу обґрунтовано такою підставою;

3) судові рішення не підписано будь-яким із суддів або підписано не тими суддями, що зазначені в судовому рішенні;

4) судові рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглянула справу;

5) справу розглянуто за відсутності будь-кого з учасників справи, належним чином не повідомлених про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою касаційну скаргу такою підставою;

6) судові рішення ухвалено з порушенням правил інстанційної або територіальної юрисдикції;

8) суд прийняв рішення про права, інтереси та (або) обов'язки осіб, що не були залучені до участі у справі.

Судове рішення, ухвалене судом з порушенням правил територіальної юрисдикції (підсудності), не підлягає скасуванню, якщо учасник справи, який подав касаційну скаргу, при розгляді справи судом першої інстанції без поважних причин не заявив про непідсудність справи.

Підставою для скасування судового рішення та направлення справи на новий розгляд є також порушення норм процесуального права, на які посиляється скаргник у касаційній скарзі, що унеможливило встановлення фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи, якщо:

1) суд не дослідив зібрані у справі докази, за умови висновку про обґрунтованість заявлених у касаційній скарзі підстав касаційного оскарження, передбачених пунктами 1, 2, 3 частини другої статті 287 цього Кодексу; або

2) суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, яка підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження; або

3) суд необґрунтовано відхилив клопотання про витребування, дослідження або огляд доказів або інше клопотання (заяву) учасника справи щодо встановлення обставин, які мають значення для правильного вирішення справи; або

4) суд встановив обставини, що мають суттєве значення, на підставі недопустимих доказів.

Справа направляється на новий розгляд до суду апеляційної інстанції, якщо порушення норм процесуального права допущені тільки цим судом. У всіх інших випадках справа направляється до суду першої інстанції.

Висновки суду касаційної інстанції, у зв'язку з якими скасовано судові рішення, є обов'язковими для суду першої чи апеляційної інстанції під час нового розгляду справи.

Підставою для скасування судових рішень суду першої та апеляційної інстанцій і направлення справи для продовження розгляду є порушення норм матеріального чи процесуального права, що призвели до постановлення незаконної ухвали суду першої інстанції та (або) постанови суду апеляційної інстанції, що перешкоджають подальшому провадженню у справі.

Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення встановлені ст. 311 ГПК України.

Суд скасовує судові рішення повністю або частково і ухвалює нове рішення у відповідній частині або змінює його, якщо таке судові рішення, переглянуте в передбачених статтею 300 ГПК України межах, ухвалено з неправильним застосуванням норм матеріального права або порушенням норм процесуального права.

Порушення норм процесуального права може бути підставою для скасування або зміни рішення лише за умови, якщо це порушення призвело до ухвалення незаконного рішення.

Неправильним застосуванням норм матеріального права вважається: неправильне тлумачення закону, або застосування закону, який не підлягає застосуванню, або незастосування закону, який підлягав застосуванню.

Зміна судового рішення може полягати в доповненні або зміні його мотивувальної та (або) резолютивної частини.

Перегляд справи в касаційному порядку закінчується ухваленням постанови. Вимоги до форми та змісту постанови суду касаційної інстанції встановлені ст. 315 ГПК України.

Вказівки, що містяться у постанові суду касаційної інстанції, є обов'язковими для суду першої та апеляційної інстанцій під час нового розгляду справи.

Постанова суду касаційної інстанції не може містити вказівок для суду першої або апеляційної інстанції про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яка норма матеріального права повинна бути застосована і яке рішення має бути прийнято за результатами нового розгляду справи.

Постанова набирає законної сили з дня її прийняття.

Постанова суду касаційної інстанції є остаточною і оскарженню не підлягає.

Семінарське заняття з теми №9

«Перегляд судових актів у господарських справах в касаційному порядку»

Мета заняття: набути знання щодо оскарження в касаційному порядку рішень, ухвал та постанов суду першої та апеляційної інстанцій; встановити форму, частини, елементи та зміст касаційної скарги; закріпити порядок оскарження рішень, ухвал в касаційній інстанції, суб'єктний склад учасників касаційного оскарження, завдання касаційної інстанції та мету касаційного оскарження; скласти проект рішення, ухвали, постанови касаційної інстанції; оскарження в касаційному порядку рішення суду першої інстанції, яке було предметом розгляду суду апеляційної інстанції; отримати навички використання теоретичного матеріалу для вирішення конкретних практичних завдань.

Опорні поняття теми: касаційне провадження; суд касаційної інстанції; право касаційного оскарження; форма і зміст касаційної скарги; підготовка касаційного розгляду справи; повноваження суду касаційної інстанції; рішення і ухвала суду касаційної інстанції; повноваження Верховного Суду.

Питання семінарського заняття:

1. Поняття касаційного провадження в господарському процесі. Завдання касаційної інстанції.
2. Право касаційного оскарження. Суб'єкти касаційного оскарження.

3. Форма та зміст касаційної скарги. Порядок подання касаційної скарги.
4. Залишення касаційної скарги без руху. Повернення касаційної скарги.
5. Відкриття касаційного провадження. Відмова у відкритті касаційного провадження. Закриття касаційного провадження.
6. Доповнення, зміна, відкликання касаційної скарги. Приєднання до касаційної скарги. Відзив на касаційну скаргу.
7. Підготовка справи до касаційного розгляду. Межі розгляду справи в касаційній інстанції.
8. Порядок розгляду касаційної скарги. Строк розгляду касаційної скарги.
9. Підстави та порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду.
10. Розгляд скарги, що надійшла після касаційного перегляду. Відмова від позову. Мирова угода в касаційному провадженні.
11. Повноваження касаційної інстанції.
12. Підстави для скасування або зміни рішення або постанови в касаційному порядку.
13. Підстави для залишення рішення в силі, закриття провадження в касаційному провадженні.
14. Касаційні скарги на ухвали господарських судів.
15. Постанова суду касаційної інстанції. Порядок її ухвалення.
16. Законна сила постанови суду касаційної інстанції. Вручення постанови. Повернення справи.

Теми рефератів:

1. Характерні риси апеляційного та касаційного провадження.
2. Повноваження суду касаційної інстанції в процесі оскарження рішень та ухвал в господарському судочинстві.
3. Порядок порушення і розгляд справ Верховним Судом.
4. Порядок подання скарги про перегляд постанови чи ухвали.

Питання і завдання для самостійного вивчення

1. Загальні положення касаційного оскарження судових актів.
2. Відмінність касаційного провадження від апеляційного.
3. Постанови суду касаційної інстанції в господарському судочинстві.
4. Визначте повноваження Верховного Суду.
5. Назвіть підстави для скасування судових актів Верховним Судом у касаційному порядку.
6. Надайте визначення поняття та змісту постанови касаційної інстанції.
7. Виявите основні вказівки, що містяться в постанові касаційної інстанції.

Практичне заняття з теми № 9 «Перегляд судових актів у господарських справах в касаційному порядку»

План проведення заняття:

Вступ 10 хв.

Рішення практичних завдань 30 хв.

Складання процесуальних документів 30 хв.

Підведення підсумків заняття.

Оцінка роботи студентів.

Відповіді на запитання 10 хв.

Завдання:

Ознайомити студентів з основними теоретичними питаннями заняття.

Навчитися визначати сутність відносин, що виникають при оскарженні постанов суду апеляційної інстанції та складати відповідні процесуальні документи, щодо оскарження судових рішень, постанов та ухвал місцевого господарського суду та апеляційного господарського суду в касаційному порядку.

Методика проведення заняття:

У вступному слові викладач повідомляє план проведення практичного заняття. Потім студенти згадують стадію перегляду судових рішень в касаційному порядку в Вищому господарському суді, процесуальні питання, які виникають під час звернення та слухання справи в касаційній інстанції.

Завдання

02 червня 2019 року між ПП «Сонечко» та ТОВ «Підрядник» був укладений договір підряду для виконання кровельних робіт, відповідно до умов якого, ТОВ «Підрядник» зобов'язався виконати будівельно-кровельні роботи на об'єкті, що належить ПП «Сонечко» за адресою: м. Одеса, вул. Скляна 21 згідно умов визначених в договорі. В ході виконання робіт, коли дах було розібрано, в результаті інтенсивних опадів у вигляді дощу, було пошкоджено товари ТОВ «Лікар», яке орендувало приміщення у ПП «Сонечко». ПП «Сонечко» звернулося до ТОВ «Підрядник» з вимогою про відшкодування шкоди, завданої ТОВ «Лікар» (оскільки раніше отримало відповідну претензію від Орендаря), однак ТОВ «Будівельник» відмовився її відшкодовувати, оскільки припинив виконання робіт в зв'язку із відсутністю фінансування відповідно до умов Договору підряду, про що повідомляв Замовника. ПП «Сонечко» звернулося до Господарського суду Одеської області, однак суд відмовив у задоволенні позовної заяви в зв'язку із недоведеністю обставин, на які посилався позивач. ПП «Сонечко» звернулося до Південно-західного апеляційного господарського суду і суд апеляційної інстанції своєю постановою скасував рішення суду першої інстанції і постановив нове, яким позовні вимоги задовольнив.

Складіть касаційну скаргу від імені ТОВ «Будівельник»

Підведення підсумків заняття:

При підведенні підсумків необхідно:

- оцінити міру досягнення мети заняття, з питань ознайомлення з основними поняттями нового матеріалу;
- дати відповіді на запитання студентів;
- оголосити завдання для самостійної підготовки;
- оцінити ступень активності групи взагалі та окремих студентів;
- оголосити оцінки.

Література:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. Ст.56.
3. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18–22. Ст. 144.
4. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 56 від 26.07.2016. Ст. 1935.
5. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.96. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах*. Х.: “Одісеї”, 2000.
6. Про деякі питання практики застосування заходів до забезпечення позову: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 16 від 26.12.2011 URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022)
7. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 18 від 26.12.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
8. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з кредитних договорів: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 1 від 24.11.2014 року. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
9. Про судову практику у справах про банкрутство: постанова Пленуму Верховного Суду України № 15 від 18.12.2009 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
10. Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 15 від 26.12.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
11. Про деякі питання практики застосування законодавства про оренду (найм) майна : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 12 від 29.05.2013 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

12. Про судові рішення : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 23.03.2012 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
13. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 17.05.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
14. Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України №14 від 17.12.2013 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
15. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 4 від 25.02.2016 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
16. Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 7 від 17.05.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
17. Про деякі питання практики застосування розділу XII-1 Господарського процесуального кодексу України: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 11 від 24.10.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
18. Господарське процесуальне право. Практикум / І. А. Балюк, О. К. Намясенко, Г. Д. Лисунь ; за заг. ред. І. А. Балюк і О. К. Намясенко. К. : КНЕУ, 2015. 244 с.
19. Господарський процес: підручник. За ред. Світличного О. П. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. 342 с.
20. Господарський процес : навч. посіб. / В. А. Кройтор, О. В. Синегубов, О. Г. Бортнік та ін. ; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора; МВС України, Харків. нац. університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 328 с.
21. Зейкан Я.П. Захист у господарській справі. Науково-практичний коментар / Я.П. Зейкан. К.: КНТ, 2009. 536 с.
22. Кот О. Правовий режим постанов суду в господарському процесі. *Українське комерційне право*. 2011. № 11. С. 36–42.
23. Ніколенко Л.М. Реалізація основних принципів господарського судочинства при перегляді судових актів. *Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні*. 2013. №1. С.174– 180.
24. Подцерковний О.П. , Квасніцька О.О., Степанова Т.В. Господарське процесуальне право. Одеса, 2012. 400 с.
25. Шелухін М. Л. Господарське процесуальне право. Навчальний посібник. К. : Центр навч. л-ри, 2016. 264 с.

ТЕМА 10. ПЕРЕГЛЯД ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВ ЗА НОВОВИЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ.

План лекції:

1. Перегляд за ново виявленими та виключними обставинами як стадія господарського процесу.
2. Заява про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами, порядок та строки її подання.
3. Процесуальний порядок перегляду судових актів за нововиявленими або виключними обставинами.

Зміст лекції

1. Перегляд за нововиявленими та виключними обставинами як стадія господарського процесу.

Перегляд за нововиявленими та виключними обставинами це стадія господарського процесу, метою якої є перегляд рішень, постанов та ухвал, зв'язку із наявністю певних обставин, які впливають на раніше прийнятий судовий акт, але які на момент розгляду справи не були відомі. Ця стадія господарського процесу також має своєю метою усунення помилок та приведення судових актів у відповідність із всіма обставинами справи.

Підставами для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є:

1) істотні для справи обставини, що не були встановлені судом та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи;

2) встановлений вироком або ухвалою про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності, що набрали законної сили, факт надання завідомо неправильного висновку експерта, завідомо неправдивих показань свідка, завідомо неправильного перекладу, фальшивості письмових, речових чи електронних доказів, що потягли за собою ухвалення незаконного рішення у цій справі;

3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення судового рішення, що підлягає перегляду.

Підставами для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами є:

1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане;

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом;

3) встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні кримінального правопорушення, внаслідок якого було ухвалено судове рішення.

Не є підставою для перегляду рішення суду за нововиявленими обставинами:

1) переоцінка доказів, оцінених судом у процесі розгляду справи;

2) докази, які не оцінювалися судом, стосовно обставин, що були встановлені судом.

При перегляді судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами суд не може виходити за межі тих вимог, які були предметом розгляду при ухваленні судового рішення, яке переглядається, розглядати інші вимоги або інші підстави позову.

2. Підстави та строки подання, вимоги до форми та змісту заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами.

Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами може бути подано:

1) з підстави наявності істотних для справи обставин, що не були встановлені судом та не були і не могли бути відомі особі, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про існування обставин, що стали підставою для перегляду судового рішення;

2) з підстави встановлення вироком або ухвалою про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності, що набрали законної сили, факт надання завідомо неправильного висновку експерта, завідомо неправдивих показань свідка, завідомо неправильного перекладу, фальшивості письмових, речових чи електронних доказів, що потягли за собою ухвалення незаконного рішення у цій справі - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли вирок (ухвала) у кримінальному провадженні набрав (набрала) законної сили;

3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення судового рішення, що підлягає перегляду - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня набрання законної сили судовим рішенням, яким скасовано судове рішення, що стало підставою для ухвалення судового рішення, яке підлягає перегляду;

4) з підстави встановлення Конституційним Судом України неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні

справи, якщо рішення суду ще не виконане - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня офіційного оприлюднення відповідного рішення Конституційного Суду України;

5) з підстави, встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом, може бути подана особою, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, не пізніше тридцяти днів з дня, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного;

6) з підстави, встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні кримінального правопорушення, внаслідок якого було ухвалено судові рішення, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли вирок у кримінальному провадженні набрав законної сили.

При цьому така заява може бути подана не пізніше трьох років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили, а в інших випадках не пізніше десяти років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили.

Заява про перегляд судового рішення суду першої інстанції за нововиявленими та виключними обставинами, крім підстави встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом, подається до суду, який ухвалив судові рішення.

Заява про перегляд судових рішень судів апеляційної і касаційної інстанцій з цих же підстав, якими змінено або скасовано судові рішення, подається до суду тієї інстанції, яким змінено або ухвалено нове судові рішення.

Заява про перегляд судового рішення з підстави, встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом, подається до Верховного Суду і розглядається у складі Великої Палати.

Вимоги до форми та змісту заяви про перегляд справи за нововиявленими та виключними обставинами встановлені ст. 322 ГПК України.

3. Порядок розгляду заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України.

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, що надійшла до суду, передається судді, колегії суддів, які визначаються у автоматичному порядку.

Протягом п'яти днів після надходження заяви до суду суддя (суддя-доповідач) перевіряє її відповідність вимогам статті 322 ГПК України і

вирішує питання про відкриття провадження за нововиявленими чи виключними обставинами, про що постановляє відповідну ухвалу.

До заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими чи виключними обставинами, яка не оформлена відповідно до вимог, законодавства, застосовуються правила статті 174 ГПК України.

Якщо в заяві міститься клопотання особи про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, суддя (суддя-доповідач) невідкладно після відкриття провадження у справі постановляє ухвалу про витребування такої копії рішення разом з її автентичним перекладом від органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи.

Особа, яка подала заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, може відмовитися від такої заяви до початку розгляду справи у судовому засіданні. У разі прийняття відмови від заяви суд закриває провадження за нововиявленими або виключними обставинами, про що постановляє ухвалу.

Заява про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами розглядається судом у судовому засіданні протягом тридцяти днів з дня відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Справа розглядається судом за правилами, встановленими ГПК України для провадження у суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд. У суді першої інстанції справа розглядається у порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи.

За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами суд може:

1) відмовити в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та залишити відповідне судове рішення в силі;

2) задовольнити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, скасувати відповідне судове рішення та ухвалити нове рішення чи змінити рішення;

3) скасувати судове рішення і закрити провадження у справі або залишити позов без розгляду.

За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами Верховний Суд може також скасувати судове рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду першої чи апеляційної інстанції.

У разі відмови в задоволенні заяви про перегляд рішення, ухвали, постанови за нововиявленими або виключними обставинами суд постановляє ухвалу. У разі задоволення заяви про перегляд судового рішення з усіх підстав, крім п. 2 ч. 3 ст. 320 ГПК України, та скасування судового рішення, що переглядається, суд:

- 1) ухвалює рішення - якщо переглядалося рішення суду;
- 2) приймає постанову - якщо переглядалася постанова суду;
- 3) постановляє ухвалу - якщо переглядалася ухвала суду.

Верховний Суд за наслідками розгляду заяви про перегляд судового рішення з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої ст. 320 ГПК України, приймає постанову.

Рішення, ухвала, постанова, прийняті за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, видаються або надсилаються учасникам справи у порядку, передбаченому ГПК України.

З набранням законної сили новим судовим рішенням втрачають законну силу судові рішення інших судів у цій справі.

Судове рішення, ухвалене за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, може бути переглянute на загальних підставах.

Семінарське заняття з теми № 10

«Перегляд справ Верховним Судом України. Перегляд рішення, ухвали, постанови господарського суду за нововиявленими обставинами».

Мета заняття: встановити порядок перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами, визначити завдання та мету даного оскарження; а також засвоїти порядок перегляду рішень і ухвал судів першої, апеляційної та касаційної інстанції у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами; отримати навички використання теоретичного матеріалу для вирішення конкретних практичних завдань.

Опорні поняття: нововиявлені обставини; виключні обставини, підготовка розгляду справи за нововиявленими або виключними обставинами; повноваження суду при перегляді справи за нововиявленими або виключними обставинами.

Питання семінарського заняття:

1. Поняття перегляду судових актів господарського суду за нововиявленими або виключними обставинами.
2. Підстави для перегляду за нововиявленими або виключними обставинами.
3. Порядок і строк подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
4. Форма та зміст заяви про перегляд за нововиявленими або виключними

обставинами.

5. Відкриття провадження. Відмова від заяви та наслідки такої відмови.
6. Процесуальний порядок перегляду судових актів за нововиявленими або виключними обставинами.
7. Порядок оскарження рішення третейського суду.
8. Форма та зміст заяви про скасування рішення третейського суду.
9. Підготовка та розгляд заяви про скасування рішення третейського суду.
10. Підстави для скасування рішення третейського суду.
11. Ухвала у справі про скасування рішення третейського суду.
12. Порядок видачі наказу про примусове виконання рішення третейського суду. Форма та зміст заяви про видачу наказу про примусове виконання рішення третейського суду.
13. Порядок розгляду заяви про видачу наказу про примусове виконання рішення третейського суду.
14. Підстави для відмови у видачі наказу про примусове виконання рішення третейського суду.

Теми рефератів:

1. Провадження у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами.
2. Порівняльний аналіз перегляду рішень, ухвал, постанов суду за нововиявленими або виключними обставинами у цивільному та господарському процесі.

Питання і завдання для самостійного вивчення:

1. Визначте загальні правила перегляду справи у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами.
2. Підстави та перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
3. Повноваження суду, що здійснює перегляд справи за нововиявленими або виключними обставинами.
4. Строки розгляду справи за нововиявленими або виключними обставинами.
5. Суб'єктний склад учасників справи, яка переглядається за нововиявленими або виключними обставинами.

.

Завдання

1. Вирішити задачі:

1.1. 15 березня 2012 року до Одеського апеляційного господарського суду надішла заява про перегляд рішення Господарського суду Одеської області за нововиявленими обставинами, оскільки 1 березня 2012 року набрав законної сили вирок у кримінальній справі про фальсифікацію документів, де було

з'ясовано, що бухгалтерські документи, які були покладені в основу відповідного рішення були сфальсифіковані. Що повинен вчинити суд?

1.2. 10 квітня 2012 року до Одеського апеляційного господарського суду надійшла заява про перегляд рішення Господарського суду Одеської області за нововиявленими обставинами. Після відкриття провадження суд повідомив учасників про дату і місце розгляду справи і 13 травня 2012 року суд скасував свою постанову. Які порушення допущення судом?

2. Скласти заяву про перегляд рішення господарського суду першої інстанції яким було задоволено вимоги ПАТ „Обленерго” про стягнення заборгованості за договором поставки електроенергії ТОВ „Споживач”.

Підведення підсумків заняття:

При підведенні підсумків необхідно:

оцінити міру досягнення мети заняття, з питань ознайомлення з основними поняттями нового матеріалу;

дати відповіді на запитання студентів;

оголосити завдання для самостійної підготовки;

оцінити ступень активності групи взагалі та окремих студентів;

оголосити оцінки.

Література:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. Ст.56.
3. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18–22. Ст. 144.
4. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 56 від 26.07.2016. Ст. 1935.
5. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.96. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах*. Х.: “Одіссей”, 2000.
6. Про деякі питання практики застосування заходів до забезпечення позову: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 16 від 26.12.2011 URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022)
7. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 18 від 26.12.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
8. Про деякі питання практики перегляду рішень, ухвал, постанов за нововиявленими обставинами: Постанова Пленуму Вищого Господарського суду України № 17 від 26.12.2011 року URL.:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
9. Про судові рішення : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 23.03.2012 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
10. Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 7 від 17.05.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
11. Про деякі питання практики застосування розділу XII-1 Господарського процесуального кодексу України: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 11 від 24.10.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
12. Господарське процесуальне право. Практикум / І. А. Балюк, О. К. Намясенко, Г. Д. Лисунь ; за заг. ред. І. А. Балюк і О. К. Намясенко. К. : КНЕУ, 2015. 244 с.
13. Господарський процес: підручник. За ред. Світличного О. П. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. 342 с.
14. Господарський процес : навч. посіб. / В. А. Кройтор, О. В. Синегубов, О. Г. Бортнік та ін. ; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора; МВС України, Харків. нац. університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 328 с.
15. Зейкан Я.П. Захист у господарській справі. Науково-практичний коментар / Я.П. Зейкан. К.: КНТ, 2009. 536 с.
16. Коверзнев В. Ефективність судового захисту прав учасників економічних відносин як критерій забезпечення доступу до правосуддя. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 82-86. URL.: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/14.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
17. Кочарян С. Забезпечення відповідності практики судів України практиці ЄСПЛ під час розгляду справ про порушення права власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №2. С. 49-54. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/2/10.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
18. Роїна О.М. Господарський процес. Навчальний посібник. Київ, 2012. 192 с.
19. Руденко М.В., Васильєв С.В., Рибалко Г.С. Господарський процес. Підручник. Київ, 2014. 368 с.
20. Степанова Т. В. Хозяйственный процесс Украины в схемах : учеб. пособие / Т. В. Степанова. Изд. 4-е, обновл. и доп. Одесса : Атлант, 2012. 146 с.
21. Сулим В. Діяльність господарських судів у системі судоустрою України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 95-99. URL.: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/16.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
22. Характеристика провадження з перегляду судових актів за нововиявленими обставинами у господарському судочинстві // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) – С.1-13.

ТЕМА 11. ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ, УХВАЛ, ПОСТАНОВ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ

План лекції:

1. Загальна характеристика інституту виконання судових рішень.
2. Наказ господарського суду та порядок його виконання. Зміст наказу.
3. Строк для пред'явлення наказу, порядок його поновлення.
4. Відстрочка або розстрочка виконання рішення. Виправлення помилки.

Визнання наказу таким, що не підлягає виконанню.

5. Зупинення виконання судового рішення. Поворот виконання рішення, постанови.

Зміст лекції

1. Загальна характеристика інституту виконання судових рішень.

Рішення, ухвали, постанови господарського суду, що набрали законної сили, є обов'язковими на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, і за її межами.

Виконання рішень господарського суду є фінальною стадією господарського процесу. В науковій літературі думки з приводу вінесення цієї стадії до обов'язкових чи факультативних різняться. З одного боку без звернення рішення до виконання не може бути досягнута мета судочинства, з іншого боку не завжди виконання судового рішення здійснюється в примусовому порядку. В зв'язку із цим, представляється правильним говорити про стадію виконання судового рішення, яке може включати в необхідних випадках примусове виконання. .

Примусове виконання судових рішень забезпечується державним примусом і гарантує дотримання учасниками господарських правовідносин встановлених правил здійснення господарської діяльності, захист порушених, невизнаних прав та інтересів суб'єктів господарювання. Відповідно виконання судового рішення або стадія виконавчого провадження – це етап господарського судочинства стадія господарського процесу, в якому спеціальні органи держави провадять примусове здійснення справ суб'єктів господарювання, які підтверджені рішенням господарського суду. Невиконання судового рішення тягне відповідальність, встановлену законом. Виконання судових рішень здійснюється в порядку, встановленому законом, зокрема Законом України «Про виконавче провадження» та Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та ін.

Сторони виконавчого провадження можуть укласти мирову угоду. Мирова угода або заява про відмову стягувача від примусового виконання в процесі виконання рішення подається в письмовій формі державному або

приватному виконавцеві, який не пізніше триденного строку передає її для затвердження до суду, який видав виконавчий документ.

Питання затвердження мирової угоди у процесі виконання рішення, задоволення заяви про відмову стягувача від примусового виконання рішення вирішується судом протягом десяти днів з дня надходження до суду відповідної заяви, про що постановляється ухвала.

Суд має право відмовити у затвердженні мирової угоди у процесі виконання рішення з підстав передбачених законом.

2. Наказ господарського суду та порядок його виконання. Зміст наказу.

Виконання рішення господарського суду провадиться на підставі виданого ним наказу, який є виконавчим документом і видається судом першої інстанції. Накази суду в електронній формі викладаються з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, оприлюднюються в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), та підписуються електронним підписом судді (у разі колегіального розгляду - електронними підписами всіх суддів, які входять до складу колегії).

Підставою для виконання суб'єктом державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань судового рішення, що набрало законної сили, є його примірник в електронній формі, надісланий суб'єкту державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань у порядку інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром судових рішень та Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, затвердженому Міністерством юстиції України спільно з Державною судовою адміністрацією України.

Наказ, судовий наказ, а у випадках, встановлених цим Кодексом, - ухвала суду є виконавчими документами. Наказ, судовий наказ, ухвала суду мають відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом.

Протягом п'яти днів після набрання судовим рішенням законної сили виконавчий документ, зазначений в частині третій цієї статті, вноситься до Єдиного державного реєстру виконавчих документів, а його копія (текст), що містить інформацію про веб-адресу такого документа у Єдиному державному реєстрі виконавчих документів, надсилається стягувачу на його офіційну електронну адресу, або, у разі її відсутності, рекомендованим чи цінним листом.

Якщо судове рішення прийнято на користь декількох позивачів чи проти декількох відповідачів, або якщо виконання повинно бути проведено в різних місцях чи рішенням передбачено вчинення кількох дій, видаються

декілька наказів, у яких зазначаються один боржник та один стягувач, а також визначається, в якій частині необхідно виконати судові рішення, або зазначається, що обов'язок чи право стягнення є солідарним.

Стаття 4 Закону України «Про виконавче провадження» встановлює вимоги до виконавчого документу.

У виконавчому документі зазначаються:

1) назва і дата видачі документа, найменування органу, прізвище, ім'я, по батькові та посада посадової особи, яка його видала;

2) дата прийняття і номер рішення, згідно з яким видано документ;

3) повне найменування (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та, за наявності, по батькові (для фізичних осіб) стягувача та боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або адреса місця проживання чи перебування (для фізичних осіб), дата народження боржника - фізичної особи;

4) ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань стягувача та боржника (для юридичних осіб - за наявності);

реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті) боржника (для фізичних осіб - платників податків);

5) резолютивна частина рішення, що передбачає заходи примусового виконання рішень;

6) дата набрання рішенням законної сили (крім рішень, що підлягають негайному виконанню);

7) строк пред'явлення рішення до виконання.

У виконавчому документі можуть зазначатися інші дані (якщо вони відомі суду чи іншому органу (посадовій особі), що видав виконавчий документ), які ідентифікують стягувача та боржника чи можуть сприяти примусовому виконанню рішення, зокрема місце роботи боржника - фізичної особи, місцезнаходження майна боржника, реквізити рахунків стягувача і боржника, номери їх засобів зв'язку та адреси електронної пошти.

У разі пред'явлення до примусового виконання рішення міжнародного юрисдикційного органу у випадках, передбачених міжнародним договором України, такий виконавчий документ повинен відповідати вимогам, встановленим міжнародним договором України.

Виконавчий документ підписується уповноваженою посадовою особою із зазначенням її прізвища та ініціалів і скріплюється печаткою. Скріплення виконавчого документа печаткою із зображенням Державного Герба України є обов'язковим, якщо орган (посадова особа), який видав виконавчий документ, згідно із законом зобов'язаний мати таку печатку.

Виконавчий документ може бути видано у формі електронного документа відповідно до законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронні довірчі послуги". Порядок пред'явлення до виконання виконавчих документів, виданих у формі електронного документа, визначається Міністерством юстиції України.

3. Строк для пред'явлення наказу, порядок його поновлення. Виправлення помилки. Визнання наказу таким, що не підлягає виконанню.

Виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох років, крім посвідчень комісій по трудових спорах та виконавчих документів, за якими стягувачем є держава або державний орган, які можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох місяців.

Зазначені строки встановлюються для виконання рішення з наступного дня після набрання ним законної сили чи закінчення строку, встановленого в разі відстрочки чи розстрочки виконання рішення, а якщо рішення підлягає негайному виконанню - з наступного дня після його прийняття.

Відповідно до ст. 329 ГПК України у разі пропуску строку для пред'явлення наказу, судового наказу до виконання з причин, визнаних судом поважними, пропущений строк може бути поновлено.

Заява про поновлення пропущеного строку подається до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції, і розглядається в судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Їхня неявка не є перешкодою для вирішення питання про поновлення пропущеного строку. Суд розглядає таку заяву в десятиденний строк.

Про поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання суд постановляє ухвалу.

Суд, який видав виконавчий документ, може за заявою стягувача або боржника виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі, чи визнати виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню.

Суд визнає виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо його було видано помилково або якщо обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин.

Суд розглядає заяву в десятиденний строк з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника і постановляє ухвалу. Неявка стягувача і боржника не є перешкодою для розгляду заяви. До розгляду заяви суд має право своєю ухвалою зупинити виконання за виконавчим документом або заборонити приймати виконавчий документ до виконання.

Про виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню, суд постановляє ухвалу. Якщо стягнення за таким виконавчим документом уже відбулося повністю або частково, суд одночасно з вирішенням вказаних питань на вимогу боржника стягує на його користь безпідставно одержане стягувачем за виконавчим документом.

4. Відстрочка або розстрочення виконання рішення.

За заявою сторони суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, може відстрочити або розстрочити виконання рішення, а за заявою стягувача чи виконавця (у випадках, встановлених законом), - встановити чи змінити спосіб або порядок його виконання.

Заява про встановлення або зміну способу або порядку виконання, відстрочення або розстрочення виконання судового рішення розглядається у десятиденний строк з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

Підставою для встановлення або зміни способу або порядку виконання, відстрочки або розстрочки виконання судового рішення є обставини, що істотно ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим.

Вирішуючи питання про відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення, суд також враховує:

- 1) ступінь вини відповідача у виникненні спору;
- 2) стосовно фізичної особи - тяжке захворювання її самої або членів її сім'ї, її матеріальний стан;
- 3) стихійне лихо, інші надзвичайні події тощо.

Розстрочення та відстрочення виконання судового рішення не може перевищувати одного року з дня ухвалення такого рішення, ухвали, постанови.

При відстроченні або розстроченні виконання судового рішення суд може вжити заходів щодо забезпечення позову.

Про відстрочення або розстрочення виконання судового рішення, встановлення чи зміну способу та порядку його виконання або відмову у вчиненні відповідних процесуальних дій постановляється ухвала, яка може бути оскаржена. У необхідних випадках ухвала надсилається установі банку за місцезнаходженням боржника або державному виконавцю, приватному виконавцю.

5. Зупинення виконання судового рішення. Поворот виконання рішення, постанови.

Суд касаційної інстанції за заявою учасника справи або за своєю ініціативою може зупинити виконання оскарженого рішення суду або зупинити його дію (якщо рішення не передбачає примусового виконання) до закінчення його перегляду в касаційному порядку.

Про зупинення виконання або зупинення дії судового рішення постановляється ухвала.

Суд касаційної інстанції у постанові за результатами перегляду оскаржуваного судового рішення вирішує питання про поновлення його виконання (дії).

Відповідно до ст. 333 ГПК України суд апеляційної чи касаційної інстанції, приймаючи постанову, вирішує питання про поворот виконання, якщо, скасувавши рішення (визнавши його нечинним), він:

- 1) закриває провадження у справі;
- 2) залишає позов без розгляду;
- 3) відмовляє в позові повністю;
- 4) задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

Якщо рішення після його виконання скасовано і справу повернуто на новий розгляд, суд, ухвалюючи рішення, вирішує питання про поворот виконання, якщо при новому розгляді справи він:

- 1) закриває провадження у справі;
- 2) залишає позов без розгляду;
- 3) відмовляє в позові повністю;
- 4) задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

Суд вирішує питання про поворот виконання, якщо за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами він:

- 1) закриває провадження у справі;
- 2) залишає позов без розгляду;
- 3) відмовляє в позові повністю;
- 4) задовольняє позовні вимоги в меншому розмірі.

Якщо скасовано рішення третейського суду, боржникowi повертається все те, що з нього стягнуто на користь стягувача за вказаним рішенням.

Питання про поворот виконання рішення суд вирішує за наявності відповідної заяви сторони.

До заяви про поворот виконання рішення шляхом повернення стягнутих грошових сум, майна або його вартості додається документ, який підтверджує те, що суму, стягнуту за раніше прийнятим рішенням, списано установою банку або майно вилучено державним або приватним виконавцем.

За подання заяви про поворот виконання судовий збір не сплачується.

При вирішенні питання про поворот виконання судового рішення суд може вжити заходів щодо забезпечення позову.

Якщо питання про поворот виконання рішення не було вирішено судом відповідно до частин першої - третьої цієї статті, заява відповідача про поворот виконання рішення розглядається судом, який розглядав справу як суд першої інстанції.

Заява про поворот виконання може бути подана протягом одного року з дня ухвалення відповідного рішення суду апеляційної чи касаційної інстанції

або з дня ухвалення рішення при новому розгляді справи. Така заява розглядається у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника у двадцятиденний строк з дня надходження заяви, проте їх неявка не перешкоджає її розгляду.

Семінарське заняття з теми №11 «Виконання рішень, ухвал, постанов господарського суду».

Мета заняття: поглибити і закріпити теоретичні знання про виконавче провадження, виконавчі органи та виконавчі документи; набути необхідних вмінь використовувати одержані знання при вирішенні практичних завдань.

Опорні поняття теми: виконавче провадження; виконавчі органи; примусове виконання; учасники виконавчого провадження; стягувач і боржник; виконавчі документи; поворот виконання; відстрочка або розстрочка виконання.

Питання семінарського заняття:

1. Загальна характеристика інституту виконання судових рішень.
2. Виконавчі органи та виконавчі документи. Наказ господарського суду і порядок його виконання.
3. Звернення судових рішень до виконання.
4. Виправлення помилки в наказі. Визнання його таким, що не підлягає виконанню.
5. Відстрочка або розстрочка виконання судового рішення. Зміна способу та порядку виконання судового рішення.
6. Зупинення виконання судового рішення.
7. Поворот виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду.
8. Оскарження дій або бездіяльності органів примусового виконання рішень.
9. Розгляд скарги. Рішення за скаргою.
10. Окремі питання виконання судових рішень (обмеження у виїзді, визначення частки у спільному майні і т.д.)

Теми рефератів:

1. Суб'єкти і порядок примусового виконання рішень.
2. Відповідальність за ухилення від виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду.
3. Порядок та способи виконання судових рішень.

Питання і завдання для самостійного вивчення:

1. Визначте порядок виконання судових актів.
2. Назвіть процесуальні дії, що складають виконавче провадження.
3. Склад та правовий статус учасників виконавчого провадження.
4. Яка відповідальність встановлюється за ухилення від виконання рішення, ухвали.
5. Визначте повноваження господарського суду у виконавчому провадженні.
6. Пред'явлення наказу господарського суду до примусового виконання.
7. Порядок видачі дубліката наказу господарським судом.
8. Процесуальні заходи щодо виконання судового рішення.

Практичне заняття з теми №11

«Виконання рішень, ухвал, постанов господарського суду».

План проведення заняття:

Вступ 10 хв.

Рішення практичних завдань 35 хв.

Складання процесуальних документів 35 хв.

Підведення підсумків заняття.

Оцінка роботи студентів.

Відповіді на запитання 10 хв.

Завдання:

Ознайомити студентів з основними теоретичними питаннями заняття.

Навчитися визначати сутність відносин, що виникають при виконанні судових актів та складати відповідні процесуальні документи, які застосовуються при виконанні рішень, ухвал та постанов господарських судів.

Методика проведення заняття:

У вступному слові викладач повідомляє план проведення практичного заняття. Потім студенти згадують стадію виконання судових рішень, визначають процесуальні питання, які виникають під час звернення судових рішень до виконання.

Завдання

1. Вирішити задачі:

1.1. 17 листопада 2012 року до виконавчої служби Малиновського району м. Одеси звернулося ПП «Бемеве» з рішенням господарського суду Одеської області від 12 листопада 2010 року, яким з ТОВ «Лєпо» на користь ПП

«Бемеве» стягнуто суму у розмірі 130 000 гривень. Як повинен вчинити виконавець?

1.2. 30 вересня 2012 року до виконавчої служби Приморського району м. Одеси звернувся приватний підприємець Лосєв В.В. з заявою про розстрочення виконання рішення господарського суду Одеської області від 12 липня 2012 року, яким з нього було стягнуто кошти у розмірі 20 000 гривень, мотивуючи свою заяву тим, що хворіє, у нього на утриманні є неповнолітні діти та дружина. Державний виконавець розглянув його заяву у 10-денний строк та задовольнив її. Чи правильно вчинив державний виконавець?

2. Скласти заяву про розстрочення виконання рішення господарського суду першої інстанції яким було задоволено вимоги ПАТ „Обленерго” про стягнення заборгованості за договором поставки електроенергії ТОВ „Споживач”.

3. Скласти заяву про видачу дублікату наказу господарського суду першої інстанції у справі про стягнення збитків за договором поставки між ПП „Фунтик” та ТОВ „Беладонна”.

Підведення підсумків заняття:

При підведенні підсумків необхідно:

- оцінити міру досягнення мети заняття, з питань ознайомлення з основними поняттями нового матеріалу;
- дати відповіді на запитання студентів;
- оголосити завдання для самостійної підготовки;
- оцінити ступень активності групи взагалі та окремих студентів;
- оголосити оцінки.

Література:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. Ст.56.
3. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18–22. Ст. 144.
4. Про виконавче провадження. Закон України від 02.06.2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.
5. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 29. Ст. 535.
6. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 56 від 26.07.2016. Ст. 1935.
7. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.96. *Збірник*

постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах. Х.: “Одісей”, 2000.

8. Про судові рішення : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 23.03.2012 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

9. Господарське процесуальне право. Практикум / І. А. Балюк, О. К. Намясенко, Г. Д. Лисунь ; за заг. ред. І. А. Балюк і О. К. Намясенко. К. : КНЕУ, 2015. 244 с.

10. Господарський процес: підручник. За ред. Світличного О. П. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. 342 с.

11. Господарський процес : навч. посіб. / В. А. Кройтор, О. В. Сингубов, О. Г. Бортнік та ін. ; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора; МВС України, Харків. нац. університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 328 с.

12. Зейкан Я.П. Захист у господарській справі. Науково-практичний коментар / Я.П. Зейкан. К.: КНТ, 2009. 536 с.

13. Кот О. Правовий режим постанов суду в господарському процесі. *Українське комерційне право*. 2011. № 11. С. 36–42.

14. Ніколенко Л.М. Реалізація основних принципів господарського судочинства при перегляді судових актів. *Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні*. 2013. №1. С.174- 180.

15. Подцерковний О.П. , Квасніцька О.О., Степанова Т.В. Господарське процесуальне право. Одеса, 2012. 400 с.

16. Святогор О. Зарубіжний досвід організації виконання рішень у господарських справах *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 71-76. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/03/13.pdf> (дата звернення 02.09.2022).

17. Фурса С.Я., Щербак С.В. Виконавче провадження в Україні: Навч. посібник. – К., 2002. – 211 с.

18. Шелухін М. Л. Господарське процесуальне право. Навчальний посібник. К. : Центр навч. л-ри, 2016. 264 с.

ТЕМА 12. РОЗГЛЯД СПРАВ ПРО БАНКРУТСТВО

План лекції:

1. Банкрутство та неплатоспроможність.
2. Судові процедури, що застосовуються в процесі визнання суб'єкта господарювання банкрутом:
 - 2.1. розпорядження майном;
 - 2.2. санація;
 - 2.3. ліквідація;
 - 2.4. мирова угода.

Зміст лекції

1. Банкрутство та неплатоспроможність.

Згідно з ч. 2 ст. 209 ГК України банкрутством вважається нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури.

Відповідно до ст.1 Кодексу України з процедур банкрутства

банкрутство - визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури;

Відповідно до ч. 1 ст. 209 ГК України разі нездатності суб'єкта підприємництва після настання встановленого строку виконати свої грошові зобов'язання перед іншими особами, територіальною громадою або державою інакше як через відновлення його платоспроможності цей суб'єкт (боржник) відповідно до частини четвертої статті 205 ГК України визнається неспроможним.

2. Судові процедури, що застосовуються в процесі визнання суб'єкта господарювання банкрутом.

Провадження у справах про банкрутство здійснюється за правилами господарського судочинства відповідно до норм Кодексу України з процедур банкрутства.

Відповідно до ч.1 ст. 20 ГПК України справи про банкрутство та справи у спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство, у тому числі справи у спорах про визнання недійсними будь-яких правочинів (договорів), укладених боржником; стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та

службових осіб боржника, за винятком спорів про визначення та сплату (стягнення) грошових зобов'язань (податкового боргу), визначених відповідно до Податкового кодексу України, а також спорів про визнання недійсними правочинів за позовом контролюючого органу на виконання його повноважень, визначених Податковим кодексом України; справи за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство.

Провадження у справах про банкрутство можна поділити на кілька стадій:

- порушення провадження у справі;
- підготовче засідання господарського суду;
- виявлення кредиторів та інвесторів;
- попереднє засідання господарського суду;
- проведення зборів кредиторів і утворення комітету кредиторів;
- винесення ухвали про санацію;
- визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;
- припинення провадження у справі про банкрутство.

На стадії порушення провадження у справі господарський суд розглядає заяву про порушення справи про банкрутство на предмет її відповідності вимогам КУПБ.

Заява про порушення справи про банкрутство подається у письмовій формі і повинна містити відомості, зазначені в ст. 34 КУПБ. Крім того, до заяви мають бути додані документи, перелік яких визначений в цій же статті. За подання заяви про порушення справи про банкрутство справляється судовий збір у порядку, передбаченому законом.

У разі відсутності підстав для відмови у прийнятті, залишення без руху або для повернення заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство господарський суд приймає заяву до розгляду, про що не пізніше п'яти днів з дня її надходження постановляє ухвалу, в якій зазначаються: дата проведення підготовчого засідання суду; прізвище, ім'я та по батькові арбітражних керуючих, визначених шляхом автоматизованого відбору із застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи з числа осіб, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Підготовче засідання суду проводиться не пізніше 14 днів з дня постановлення ухвали про прийняття заяви про відкриття провадження у справі, а за наявності поважних причин (здійснення сплати грошових зобов'язань кредиторам тощо) - не пізніше 20 днів.

Ухвала про прийняття заяви про відкриття провадження у справі надсилається сторонам та до органу державної виконавчої служби, приватному виконавцю, у якого перебуває виконавче провадження на виконанні, державному реєстратору за місцезнаходженням (місцем проживання) боржника, до органу, уповноваженого управляти державним майном боржника, у статутному капіталі якого частка державної власності перевищує 50 відсотків, арбітражним керуючим, визначеним шляхом

автоматизованого відбору із застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи з числа осіб, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Відмова у прийнятті заяви про відкриття провадження у справі, залишення заяви без руху врегульовані ст. 37 КУПБ, а питання повернення, відкликання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство ст. 38 КУПБ.

Боржник до дати проведення підготовчого засідання надає до господарського суду та заявнику відзив на заяву про відкриття провадження у справі. До відзиву боржника додаються докази відправлення заявнику копії відзиву.

Перевірка обґрунтованості вимог заявника, а також з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство здійснюються господарським судом у підготовчому засіданні, яке проводиться в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Неявка у підготовче засідання сторін та представника державного органу з питань банкрутства, а також відсутність відзиву боржника не перешкоджають проведенню засідання.

У підготовчому засіданні господарський суд розглядає подані документи, заслуховує пояснення сторін, оцінює обґрунтованість заперечень боржника, вирішує інші питання, пов'язані з розглядом справи.

За результатами розгляду заяви про відкриття провадження у справі та відзиву боржника господарський суд постановляє ухвалу про:

відкриття провадження у справі;

відмову у відкритті провадження у справі.

Відповідно до ст. 41 КУПБ мораторій на задоволення вимог кредиторів - це зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), строк виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань та зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), застосованих до дня введення мораторію.

Мораторій на задоволення вимог кредиторів вводиться одночасно з відкриттям провадження у справі про банкрутство, про що зазначається в ухвалі господарського суду. Ухвала є підставою для зупинення вчинення виконавчих дій. Про запровадження мораторію розпорядник майна повідомляє відповідному органу або особі, яка здійснює примусове виконання судових рішень, рішень інших органів, за місцезнаходженням (місцем проживання) боржника та місцезнаходженням його майна.

2.1. Розпорядження майном боржника

Під розпорядженням майном розуміється система заходів щодо нагляду та контролю за управлінням і розпорядженням майном боржника з метою

забезпечення збереження, ефективного використання майнових активів боржника, здійснення аналізу його фінансового стану, а також визначення наступної процедури (санації чи ліквідації).

Про призначення розпорядника майна господарський суд постановляє ухвалу.

Процедура розпорядження майном боржника вводиться строком до 170 календарних днів.

Розпорядник майна зобов'язаний:

розглядати заяви кредиторів з грошовими вимогами до боржника, що надійшли в установленому цим Кодексом порядку;

вести реєстр вимог кредиторів;

повідомляти кредиторів про результати розгляду їхніх вимог;

вживати заходів для захисту майна боржника;

проводити аналіз фінансово-господарського стану, інвестиційної та іншої діяльності боржника та становища на ринках боржника;

виявляти (за наявності) ознаки фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства;

скликати збори і комітет кредиторів та організовувати проведення їх засідань;

надавати державному реєстратору в електронній формі через портал електронних сервісів юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомості, необхідні для ведення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства;

надавати господарському суду та комітету кредиторів звіт про свою діяльність, а також здійснювати розкриття кредиторам інформації щодо фінансового стану боржника та ходу провадження у справі;

не пізніше двох місяців з дня відкриття провадження у справі про банкрутство провести інвентаризацію майна боржника та визначити його вартість;

за можливості проведення санації боржника розробити план санації боржника та подати його на розгляд зборам кредиторів;

виконувати інші повноваження, передбачені КУПБ.

Розпорядник майна несе відповідальність за свої дії та бездіяльність відповідно до закону.

Протягом процедури розпорядження майном органи управління боржника не мають права приймати рішення про:

реорганізацію (злиття, приєднання, поділ, виділення, перетворення) і ліквідацію боржника;

створення господарських товариств або участь в інших господарських товариствах;

створення філій та представництв;

виплату дивідендів;

проведення боржником емісії цінних паперів;

вихід зі складу учасників боржника юридичної особи, придбання в акціонерів раніше випущених акцій боржника;

відчуження або обтяження нерухомого майна боржника, в тому числі його передачу в заставу, внесення зазначеного майна до статутного капіталу іншого підприємства або господарського товариства;

надання позик (кредитів), надання поруки, гарантій, а також передачу в довірче управління майна боржника.

Господарський суд за заявою розпорядника майна скасовує арешти майна боржника чи інші обмеження щодо розпорядження його майном у разі, якщо такі арешти чи обмеження перешкоджають господарській діяльності боржника та відновленню його платоспроможності.

Керівник або орган управління боржника виключно за погодженням з розпорядником майна приймають рішення про:

участь боржника в об'єднаннях, асоціаціях, спілках, холдингових компаніях, промислово-фінансових групах чи інших об'єднаннях юридичних осіб;

передачу нерухомого майна в оренду;

одержання позик (кредитів).

У процедурі розпорядження майном боржник не має права без згоди комітету кредиторів (зборів кредиторів - до моменту формування комітету кредиторів) вчиняти значні правочини, вчинення яких не заборонено цим Кодексом.

У процедурі розпорядження майном боржник не має права без згоди комітету кредиторів (зборів кредиторів - до моменту обрання комітету кредиторів) здійснювати продаж істотних активів боржника.

Розпорядник майна має право на подання до господарського суду позову щодо визнання недійсними правочинів, у тому числі укладених боржником з порушенням порядку, встановленого цим Кодексом, а також позовів щодо визнання недійсними актів, прийнятих у процедурі розпорядження майном щодо зміни організаційно-правової форми боржника.

Розпорядник майна не має права втручатися в оперативно-господарську діяльність боржника, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Призначення розпорядника майна не є підставою для припинення повноважень керівника чи органу управління боржника.

Відповідно до ст. 47 КУПБ попереднє засідання господарського суду проводиться не пізніше 70 календарних днів, а в разі великої кількості кредиторів - не пізніше трьох місяців з дня проведення підготовчого засідання суду. Про попереднє засідання суду повідомляються сторони, а

також інші учасники провадження у справі про банкрутство, визнані такими відповідно до цього Кодексу.

У попередньому засіданні господарський суд розглядає всі вимоги кредиторів, що надійшли протягом строку, передбаченого частиною першою статті 45 КУПБ, у тому числі щодо яких були заперечення боржника або розпорядника майна.

У разі необхідності господарський суд може оголосити перерву в попередньому засіданні.

За результатами попереднього засідання господарський суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються:

розмір та перелік усіх визнаних судом вимог кредиторів, що вносяться розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів;

розмір та перелік не визнаних судом вимог кредиторів;

дата проведення зборів кредиторів та комітету кредиторів;

дата підсумкового засідання суду, на якому буде постановлено ухвалу про санацію боржника чи постанову про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, чи ухвалу про закриття провадження у справі про банкрутство, чи ухвалу про продовження строку процедури розпорядження майном та відкладення підсумкового засідання суду, яке має відбутися у строки, встановлені частиною другою статті 44 КУПБ.

Розпорядник майна за результатами попереднього засідання вносить до реєстру вимог кредиторів відомості про кожного кредитора, розмір його вимог за грошовими зобов'язаннями, наявність права вирішального голосу в представницьких органах кредиторів, черговість задоволення кожної вимоги.

Протягом 10 днів з дня постановлення ухвали за результатами попереднього засідання господарського суду розпорядник майна письмово повідомляє кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів, уповноважену особу працівників боржника та уповноважену особу засновників (учасників, акціонерів) боржника про місце і час проведення зборів кредиторів та організовує їх проведення.

Учасниками зборів кредиторів боржника з правом вирішального голосу є конкурсні кредитори, визнані господарським судом у попередньому засіданні та внесені розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів.

До компетенції комітету кредиторів належить прийняття рішення про:

1) обрання голови комітету;

2) скликання зборів кредиторів;

3) звернення до господарського суду з вимогою про визнання правочинів (договорів) боржника недійсними на будь-якій стадії процедури банкрутства;

4) звернення до господарського суду з клопотанням про призначення арбітражного керуючого, припинення повноважень арбітражного керуючого та про призначення іншого арбітражного керуючого;

5) надання згоди на продаж майна боржника (крім майна, що є предметом забезпечення) та погодження умов продажу майна боржника (крім майна, що є предметом забезпечення) у процедурі санації відповідно до плану санації або у процедурі ліквідації банкрута;

6) внесення пропозицій господарському суду щодо продовження або скорочення строку процедур розпорядження майном боржника чи санації боржника;

7) інші питання, передбачені КУПБ.

Відповідно о ст. 49 КУПБ У підсумковому засіданні суду у процедурі розпорядження майном боржника здійснюється перехід до наступної судової процедури (процедури санації, ліквідації) або закривається провадження у справі.

До закінчення процедури розпорядження майном боржника збори кредиторів приймають одне з таких рішень:

схвалити план санації та подати до господарського суду клопотання про введення процедури санації і затвердження плану санації;

подати до господарського суду клопотання про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури.

У разі наявності обставин, що не дають зборам кредиторів можливості у встановлені строки прийняти одне з таких рішень, збори кредиторів можуть прийняти рішення про звернення до господарського суду з клопотанням про продовження строку процедури розпорядження майном у межах граничних строків, визначених цим Кодексом.

У підсумковому засіданні господарський суд ухвалює одне з таких судових рішень:

ухвалу про продовження строку процедури розпорядження майном у межах граничних строків, визначених цим Кодексом;

ухвалу про введення процедури санації та затвердження плану санації у разі схвалення плану санації боржника зборами кредиторів та погодження його забезпеченими кредиторами в порядку, встановленому цим Кодексом;

постанову про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

ухвалу про закриття провадження у справі про банкрутство.

У разі якщо зборами кредиторів у межах строку дії процедури розпорядження майном не прийнято жодного з передбачених цією статтею рішень, господарський суд за наявності ознак банкрутства протягом п'яти днів після закінчення процедури розпорядження майном боржника приймає постанову про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури.

Затверджуючи план санації, господарський суд перевіряє, чи дотримано порядок його схвалення.

З дня визнання господарським судом боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури або введення процедури санації процедура розпорядження майном та повноваження розпорядника майна припиняються.

2.2. Санація

Під санацією розуміється система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямованих на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом реструктуризації підприємства, боргів і активів та/або зміни організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Керуючий санацією боржника призначається господарським судом у порядку, встановленому цим Кодексом, з числа арбітражних керуючих.

Ухвала господарського суду про введення процедури санації та призначення керуючого санацією набирає законної сили з дня її постановлення.

З моменту постановлення ухвали про введення процедури санації:

члени виконавчого органу (керівник) боржника звільняються з посади у порядку, визначеному законодавством;

управління боржником переходить до керуючого санацією;

зупиняються повноваження органів управління боржника - юридичної особи щодо управління та розпорядження майном боржника, повноваження органів управління передаються керуючому санацією, крім повноважень, передбачених планом санації.

Органи управління боржника протягом 15 днів з дня прийняття рішення про введення процедури санації та призначення керуючого санацією зобов'язані здійснити передачу керуючому санацією бухгалтерської та іншої документації боржника, його печаток, штампів, матеріальних та інших цінностей.

Арешт на майно боржника та інші обмеження дій боржника щодо розпорядження його майном можуть бути накладені лише в межах процедури санації, за умови що вони не перешкоджають виконанню плану санації та не суперечать інтересам конкурсних кредиторів. Не допускається арешт грошових коштів, що знаходяться на банківських рахунках умовного зберігання (ескроу), відкритих боржником у встановленому законодавством порядку.

Господарський суд за заявою керуючого санацією знімає арешт з майна боржника чи інші обмеження щодо розпорядження його майном, якщо такі арешт чи обмеження перешкоджають виконанню плану санації, господарській діяльності боржника та відновленню його платоспроможності.

Офіційне оприлюднення повідомлення про введення процедури санації здійснюється на офіційному веб-порталі судової влади України.

Власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника не може обмежувати повноваження керуючого санацією щодо розпорядження майном боржника.

Значні правочини та правочини, щодо яких є заінтересованість, укладаються керуючим санацією за згодою комітету кредиторів, якщо інше не передбачено цим Кодексом або планом санації боржника.

Керуючий санацією у тримісячний строк з дня прийняття рішення про санацію має право відмовитися від правочинів боржника (крім вчинених правочинів, які є заходами плану санації та правочинів, передбачених статтею 37 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки"), вчинених до відкриття провадження у справі про банкрутство, не виконаних повністю або частково, якщо:

виконання правочину завдає збитків боржнику;

правочин є довгостроковим (понад один рік) або розрахованим на одержання позитивних результатів для боржника в довгостроковій перспективі, крім випадків випуску продукції з технологічним циклом, що перевищує строки санації боржника;

виконання правочину створює умови, що перешкоджають відновленню платоспроможності боржника.

Сторона правочину, щодо якого прийнято рішення керуючим санацією про відмову від його виконання, має право у тридцятиденний строк з дня прийняття такого рішення вимагати в установленому порядку відшкодування збитків, що виникли через відмову від виконання договору, у процедурі провадження у справі про банкрутство.

У разі порушення сторонами умов правочинів, вчинених згідно з планом санації, під час проведення процедури санації захист порушеного права, що виникло через проведення процедури санації, здійснюється у межах провадження у справі про банкрутство.

Процедура санації боржника припиняється достроково в разі невиконання умов плану санації та/або в разі невиконання поточних зобов'язань боржника, у зв'язку з чим господарський суд визнає боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

У плані санації обов'язково зазначається розмір вимог кожного класу кредиторів, які були б задоволені у разі введення процедури ліквідації боржника.

План санації може бути змінений у порядку, встановленому для його затвердження.

План санації має містити заходи щодо відновлення платоспроможності боржника.

План санації має передбачати строк відновлення платоспроможності боржника. Платоспроможність вважається відновленою за умови погашення вимог кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів.

План санації обов'язково повинен передбачати забезпечення погашення заборгованості боржника з виплати заробітної плати.

2. Заходами щодо відновлення платоспроможності боржника, які містить план санації, можуть бути:

- реструктуризація підприємства;

- перепрофілювання виробництва;

- закриття нерентабельних виробництв;

- відстрочення, розстрочення або прощення боргу чи його частини;

- виконання зобов'язання боржника третіми особами;

- задоволення вимог кредиторів в інший спосіб, що не суперечить цьому

Кодексу;

- ліквідація дебіторської заборгованості;

- реструктуризація активів боржника відповідно до вимог цього Кодексу;

- продаж частини майна боржника;

- виконання зобов'язань боржника власником боржника та його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов'язань;

- відчуження майна та погашення вимог кредиторів шляхом заміщення активів;

- звільнення працівників боржника, які не можуть бути задіяні в процесі виконання плану санації;

- одержання кредиту для виплати вихідної допомоги працівникам боржника, які звільняються згідно з планом санації, що відшкодовується відповідно до вимог цього Кодексу позачергово за рахунок продажу майна боржника;

- одержання позик та кредитів, придбання товарів у кредит;

- інші заходи з відновлення платоспроможності боржника.

За 15 днів до закінчення строку проведення процедури санації, визначеного планом санації, а також за наявності підстав для припинення процедури санації керуючий санацією зобов'язаний подати зборам кредиторів письмовий звіт і повідомити кредиторів про час і місце проведення зборів кредиторів.

Звіт керуючого санацією повинен містити:

- відомості про виконання плану санації;

- баланс боржника на останню звітну дату;

- розрахунок прибутків і збитків боржника;

- відомості про наявність у боржника грошових коштів на рахунках та про стан розрахунку з кредиторами;

- відомості про дебіторську заборгованість боржника на дату подання звіту та про нереалізовані права вимоги боржника;

відомості про стан кредиторської заборгованості боржника на дату подання звіту.

До звіту керуючого санацією додаються докази задоволення вимог конкурсних кредиторів згідно з реєстром вимог кредиторів.

Одночасно із звітом керуючий санацією вносить одну з таких пропозицій про:

- прийняття рішення про припинення процедури санації у зв'язку з відновленням платоспроможності боржника;

- звернення до закінчення строку процедури санації до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

- звернення до господарського суду з клопотанням про затвердження схвалених зборами кредиторів змін до плану санації та продовження строку процедури санації.

Звіт керуючого санацією має бути розглянутий зборами кредиторів не пізніше 10 днів з дня його надходження та не пізніше закінчення строку процедури санації, визначеного в плані санації.

За результатами розгляду звіту керуючого санацією збори кредиторів приймають рішення про звернення до господарського суду з клопотанням про:

- закриття провадження у справі у зв'язку з виконанням плану санації і відновленням платоспроможності боржника;

- припинення процедури санації, визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

- схвалення змін до плану санації та продовження строку процедури санації.

У разі виникнення обставин, що є підставою для припинення процедури санації, збори кредиторів можуть прийняти відповідне рішення за відсутності звіту керуючого санацією.

2.3. Ліквідаційна процедура

Відповідно до ст. 58 КУПБ у випадках, передбачених цим Кодексом, господарський суд у судовому засіданні за участю сторін ухвалює постанову про визнання боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

Суд визначає строк, протягом якого ліквідатор зобов'язаний здійснити ліквідацію боржника. Цей строк не може перевищувати 12 місяців.

З дня ухвали господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури:

- господарська діяльність банкрута завершується закінченням технологічного циклу з виготовлення продукції у разі можливості її продажу, крім укладення та виконання договорів, що мають на меті захист майна банкрута або забезпечення його збереження (підтримання) у належному

стані, договорів оренди майна, яке тимчасово не використовується, на період до його продажу у процедурі ліквідації тощо;

строк виконання всіх грошових зобов'язань банкрута вважається таким, що настав;

у банкрута не виникає жодних додаткових зобов'язань, у тому числі зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), крім витрат, безпосередньо пов'язаних із здійсненням ліквідаційної процедури;

припиняється нарахування неустойки (штрафу, пені), процентів та інших економічних санкцій за всіма видами заборгованості банкрута;

відомості про фінансове становище банкрута перестають бути конфіденційними чи становити комерційну таємницю;

продаж майна банкрута допускається в порядку, передбаченому цим Кодексом;

скасовуються арешт, накладений на майно боржника, визнаного банкрутом, та інші обмеження щодо розпорядження майном такого боржника. Накладення нових арештів або інших обмежень щодо розпорядження майном банкрута не допускається;

припиняються повноваження органів управління банкрута щодо управління банкрутом та розпорядження його майном, якщо цього не було зроблено раніше, члени виконавчого органу (керівник) банкрута звільняються з роботи у зв'язку з банкрутством підприємства, а також припиняються повноваження власника (органу, уповноваженого управляти майном) майна банкрута.

Протягом 15 днів з дня призначення ліквідатора відповідні посадові особи банкрута зобов'язані передати бухгалтерську та іншу документацію, печатки і штампи, матеріальні та інші цінності банкрута ліквідатору. У разі ухилення від виконання зазначених обов'язків відповідні посадові особи банкрута несуть відповідальність відповідно до закону. Ліквідатор має право замовити виготовлення дублікатів печатки та штамтів у разі їх втрати.

З метою виявлення кредиторів з вимогами за зобов'язаннями боржника, визнаного банкрутом, що виникли під час проведення процедур банкрутства, господарський суд здійснює офіційне оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури на офіційному веб-порталі судової влади України.

Повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури має містити:

найменування та інші реквізити боржника, визнаного банкрутом;

найменування господарського суду, у провадженні якого знаходиться справа про банкрутство;

дату ухвалення господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

відомості про ліквідатора.

У постанові про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури господарський суд призначає ліквідатора банкрута з урахуванням вимог, установлених цим Кодексом, з числа арбітражних керуючих, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Ліквідатор виконує свої повноваження до завершення ліквідаційної процедури в порядку, встановленому цим Кодексом.

У ліквідаційній процедурі господарський суд розглядає скарги на дії (бездіяльність) ліквідатора та здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом.

У ліквідаційній процедурі господарський суд розглядає заяви з вимогами поточних кредиторів, які надійшли до господарського суду після офіційного оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом.

Заяви з вимогами поточних кредиторів розглядаються господарським судом у порядку черговості їх надходження. За результатами розгляду зазначених заяв господарський суд своєю ухвалою визнає чи відхиляє (повністю або частково) вимоги таких кредиторів.

Вимоги поточних кредиторів погашаються в порядку черговості, визначеної статтею 64 КУПБ.

Якщо кредитор заявив вимоги після здійснення розрахунків з іншими кредиторами, сплачені таким кредитором кошти поверненню не підлягають.

Після проведення інвентаризації та отримання згоди на продаж майна ліквідатор здійснює продаж майна банкрута на аукціоні.

Початковою вартістю продажу майна банкрута є його вартість, визначена ліквідатором.

Ліквідатор може здійснювати безпосередній продаж або продаж на комісійних умовах через організацію роздрібної торгівлі за розумною ціною товарів, що швидко псуються.

Ліквідатор може здійснювати безпосередній продаж або продаж на комісійних умовах через організацію роздрібної торгівлі за розумною ціною також виробничих запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів, ринкова вартість яких не перевищує однієї мінімальної заробітної плати.

Ліквідатор здійснює продаж фінансових інструментів у порядку, визначеному законодавством України, згідно з договором, укладеним між ліквідатором та інвестиційною фірмою.

Умови договорів, укладених на реалізацію майна банкрута, не можуть передбачати розстрочення або відстрочення платежів за придбане майно.

Черговість задоволення вимог кредиторів встановлена ст. 64 КУПБ.

Після завершення всіх розрахунків з кредиторами ліквідатор подає до господарського суду звіт та ліквідаційний баланс, до якого додаються:

відомості за результатами інвентаризації майна боржника та перелік ліквідаційної маси;

відомості про реалізацію об'єктів ліквідаційної маси з посиланням на укладені договори купівлі-продажу;

копії документів, що підтверджують відчуження активів боржника під час ліквідаційної процедури (у тому числі протоколи про проведення аукціону, договори купівлі-продажу, акти приймання-передачі майна, акти про придбання майна на аукціоні тощо);

реєстр вимог кредиторів з даними про розміри погашених вимог кредиторів;

документи, що підтверджують погашення вимог кредиторів;

довідка архівної установи про прийняття документів, які відповідно до закону підлягають довгостроковому зберіганню;

для акціонерних товариств - розпорядження про скасування реєстрації випуску акцій, видане Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку;

для емітентів боргових цінних паперів - звіт про результати погашення цінних паперів.

Про час і місце судового засідання, в якому мають розглядатися звіт і ліквідаційний баланс, господарський суд повідомляє ліквідатора та кредиторів.

Обов'язком ліквідатора є здійснення всієї повноти дій, спрямованих на виявлення та повернення активів боржника.

Господарський суд після заслуховування звіту ліквідатора та думки кредиторів постановляє ухвалу про затвердження звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу.

Якщо за результатами ліквідаційної процедури після задоволення вимог кредиторів не залишилося майна, господарський суд постановляє ухвалу про ліквідацію юридичної особи - банкрута. Копія цієї ухвали надсилається державному реєстратору для проведення державної реєстрації припинення юридичної особи - банкрута, а також власнику майна.

Якщо ліквідатор не виявив майнових активів, що підлягають включенню до складу ліквідаційної маси, він зобов'язаний подати до господарського суду ліквідаційний баланс, який засвідчує відсутність у банкрута майна.

У разі якщо господарський суд дійшов висновку, що ліквідатор не виявив або не реалізував майнові активи банкрута у повному обсязі, суд постановляє ухвалу про призначення нового ліквідатора в порядку, встановленому цим Кодексом.

Якщо майна банкрута вистачило для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі, він вважається таким, що не має боргів і може продовжувати свою підприємницьку діяльність. У такому разі ліквідатор протягом п'яти днів з дня прийняття господарським судом відповідного рішення повідомляє про це орган або посадову особу органу, до компетенції яких належить призначення керівника (органів управління) боржника, та за потреби скликає загальні збори чи засідання відповідного органу і продовжує виконувати

повноваження керівника (органів управління) боржника до їх призначення в установленому порядку.

Господарський суд може постановити ухвалу про ліквідацію юридичної особи, що звільнилася від боргів, лише у разі, якщо залишок її майнових активів є меншим, ніж вимагається для продовження нею господарської діяльності згідно із законодавством.

Ліквідатор виконує свої повноваження до внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань запису про припинення юридичної особи - банкрута.

Семінарське заняття з теми №12 «Розгляд справ про банкрутство»

Мета заняття: закріпити знання про банкрутство та неплатоспроможність суб'єктів господарської діяльності; визначити порядок ліквідації суб'єкта господарювання в разі визнання його банкрутом, визначити заходи, які можуть застосовуватись щодо запобігання визначення неплатоспроможності суб'єкта господарювання.

Опорні поняття теми: суб'єкт банкрутства, неплатоспроможність, банкрутство, санація, мирова угода, розпорядження майном, арбітражний керуючий, кредитор, боржник, комітет кредиторів, ліквідація.

Питання семінарського заняття:

1. Визначення неплатоспроможності суб'єкта господарювання та її види.
2. Основні заходи запобігання визнання суб'єкта господарської діяльності банкрутом.
3. Учасники справи визнання суб'єкта господарювання банкрутом.
4. Арбітражний керуючий. Його правовий статус та повноваження.
5. Подання заяви про визнання суб'єкта господарювання банкрутом.
6. Відзив боржника.
7. Відмова у відкритті провадження. Повернення заяви. Відкликання заяви.
8. Відкриття провадження у справі.
9. Судові процедури, які застосовуються щодо боржника.
10. Процедура санації.
11. Розпорядження майном боржника.
12. Процедура ліквідації.
13. Продаж майна у процедурі банкрутства.
14. Закриття провадження у справах про банкрутство.
15. Відновлення платоспроможності фізичної особи.
16. Реструктуризація боргів.
17. Визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів

18. Наслідки закриття провадження у справі про банкрутство.

Теми рефератів:

1. Особливості процедури банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємництва.
2. Процесуальний порядок розгляду та вирішення справ про банкрутство.
3. Підстави припинення провадження зі справ про банкрутство.
4. Ліквідаційна процедура при визнанні боржника банкрутом.

Питання і завдання для самостійного вивчення:

1. Підстави та порядок подання позовної заяви про визнання боржника банкрутом.
2. Процесуальні особливості розгляду справ про визнання боржника банкрутом.
3. Правовий статус учасників справ про визнання боржника банкрутом.
4. Порядок припинення провадження по справі про банкрутство.
Поняття, види та особливості реструктуризації підприємства.

**Практичне заняття з теми №12
« Розгляд справ про банкрутство»**

План проведення заняття:

Вступ 10 хв.

Рішення практичних завдань 35 хв.

Складання процесуальних документів 35 хв.

Підведення підсумків заняття,

Оцінка роботи студентів.

Відповіді на запитання 10 хв.

Завдання:

Ознайомити студентів з основними теоретичними питаннями заняття.

Навчитися визначати сутність відносин, що виникають при зверненні до суду з заявою про визнання суб'єкта господарювання банкрутом та складати процесуальні документи, які стосуються процесу відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

Методика проведення заняття:

У вступному слові викладач повідомляє план проведення практичного заняття. Потім студенти згадують процес звернення до господарського суду з заявою про визнання суб'єкта господарювання банкрутом, основні положення Закону України „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”.

Завдання

1. Вирішити задачі:

1.1. До господарського суду Одеської області подано заяву про визнання ТОВ «Бджілка» банкрутом, оскільки останнє протягом 4 місяців не сплачує борг у розмірі 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян ТОВ «Вулик». Як повинен вчинити суд?

1.2. 20 вересня 2012 року до господарського суду Одеської області подано заяву про визнання ТОВ «Бджілка» банкрутом. Господарський суд прийняв заяву до розгляду та призначив підготовче засідання на 20 листопада 2012 року. Після проведення підготовчого засідання суддя виніс рішення, яким задовольнив частину вимог кредиторів та призначив друге засідання на 20 грудня 2012 року з метою вирішення інших вимог кредиторів. Які порушення допущені судом?

2. Скласти заяву про визнання ПП „Боржник” банкрутом.

3. Скласти мирову угоду між ПП „Боржник” та ТОВ „Кредитор”.

Підведення підсумків заняття:

При підведенні підсумків необхідно:

оцінити міру досягнення мети заняття, з питань ознайомлення з основними поняттями нового матеріалу;

дати відповіді на запитання студентів;

оголосити завдання для самостійної підготовки;

оцінити ступень активності групи взагалі та окремих студентів;

оголосити оцінки.

Література:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.

2. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. Ст.56.

3. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18–22. Ст. 144.

4. Кодекс України з процедур банкрутства. Закон України від 29 грудня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст.74.

5. Про виконавче провадження. Закон України від 02.06.2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.

6. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 29. Ст. 535.

7. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 56 від 26.07.2016. Ст. 1935.

8. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.96. *Збірник*

постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах. Х.: “Одіссей”, 2000.

9. Про судові рішення : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 23.03.2012 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

10. Про судову практику у справах про банкрутство: постанова Пленуму Верховного Суду України № 15 від 18.12.2009 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

11. Господарське процесуальне право. Практикум / І. А. Балюк, О. К. Намясенко, Г. Д. Лисунь ; за заг. ред. І. А. Балюк і О. К. Намясенко. К. : КНЕУ, 2015. 244 с.

12. Господарський процес: підручник. За ред. Світличного О. П. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. 342 с.

13. Господарський процес : навч. посіб. / В. А. Кройтор, О. В. Синегубов, О. Г. Бортнік та ін. ; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора; МВС України, Харків. нац. університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 328 с.

14. Кот О. Правовий режим постанов суду в господарському процесі. *Українське комерційне право*. 2011. № 11. С. 36–42.

15. Подцерковний О.П. , Квасніцька О.О., Степанова Т.В. Господарське процесуальне право. Одеса, 2012. 400 с.

16. Поляков Р. Підстави відкриття провадження у справах про банкрутство (неспроможність) в Україні та Німеччині *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. 87-94. С. URL.: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/15.pdf> (дата звернення 02.09.2022).

17. Святогор О. Зарубіжний досвід організації виконання рішень у господарських справах *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 71-76. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/03/13.pdf> (дата звернення 02.09.2022).

18. Степанова Т.В. Інвестор в процедурі банкрутства. *Правова держава*. 2015. № 20. С. 87-92.

19. Степанова Т.В. Щодо поняття та характерних рис арбітражного керуючого. *Правова держава*. 2016. №23. С.94-99. URL: <http://hozpravoodessa.com/index.php/nashi-avtory/18-stepanova-t-v/356-atepanovaarticle15>.

20. Фурса С.Я., Щербак С.В. Виконавче провадження в Україні: Навч. посібник. К., 2002. 211 с.

21. Шелухін М. Л. Господарське процесуальне право. Навчальний посібник. К. : Центр навч. л-ри, 2016. 264 с.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО»

1. Господарське процесуальне право як галузь права.
2. Господарське процесуальне право як наука і навчальна дисципліна.
3. Поняття, предмет і метод господарського процесуального права.
4. Принципи господарського процесуального права, їх поняття, види та значення.
5. Організаційні принципи господарського процесуального права, загальна характеристика їх змісту та значення.
6. Функціональні принципи господарського процесуального права, загальна характеристика їх змісту та значення.
7. Реалізація принципу верховенства права в процесі розгляду та вирішення господарських спорів.
8. Господарське судочинство і його стадії.
9. Стадії господарського процесу (визначення, види, мета та значення).
10. Господарсько-процесуальні правовідносини: поняття, зміст, суб'єкти та об'єкти.
11. Джерела господарського процесуального права.
12. Поняття юрисдикції господарських судів.
13. Предметна та суб'єктна юрисдикція господарських судів.
14. Інстанційна юрисдикція.
15. Поняття, значення та види підсудності (територіальної юрисдикції).
16. Система, склад та структура господарських судів в Україні.
17. Повноваження та функції господарських судів.
18. Правовий статус судді господарського суду.
19. Поняття та склад учасників судового процесу. Їх права та обов'язки.
20. Процесуальне правонаступництво у господарському процесі.
21. Процесуальна співучасть у господарському процесі.
22. Треті особи, що заявляють самостійні вимоги на предмет спору та їх правовий статус.
23. Треті особи, що не заявляють самостійні вимоги на предмет спору та їх правовий статус.
24. Сторони в судовому процесі. Особливості правового статусу сторін в господарському процесі.
25. Представництво у господарському процесі.
26. Підстави, процесуальні форми і види участі прокурора в судовому процесі.
27. Участь у господарському процесі осіб, яким за законом надано право захищати права інших осіб.
28. Правовий статус експерта в господарському процесі.
29. Інші учасники судового процесу (перекладач, спеціаліст, судовий розпорядник, секретар судового засідання, помічник судді, експерт).

30. Процедура призначення і проведення експертизи у господарському процесі.
31. Поняття та види судових експертиз.
32. Висновок експерта як засіб доказування у господарському процесі.
33. Судовий збір – поняття, порядок визначення розміру та розподіл обов'язку по сплаті.
34. Поняття та види судових витрат. Розподіл судових витрат
35. Загальна характеристика, значення та порядок визначення ціни позову в господарському процесі.
36. Порядок повернення судового збору. Звільнення від сплати судового збору.
37. Процесуальні строки та терміни: поняття, значення і види.
38. Обчислення процесуальних строків в господарському процесі. Зупинення та припинення процесуальних строків. Порядок поновлення строків у господарському процесі.
39. Заходи процесуального примусу
40. Забезпечення позову. Поняття та види.
41. Процесуальний порядок розгляду питання про забезпечення позову. Виконання ухвали про забезпечення позову.
42. Судові виклики та повідомлення
43. Поняття доказів у господарському процесі. Їх ознаки (властивості).
44. Процес доказування в господарському процесі. Оцінка доказів у процесі доказування.
45. Звільнення від доказування в господарському процесі. Обставини, що не підлягають доказуванню.
46. Суб'єкти доказування та обов'язок доказування.
47. Процесуальні питання забезпечення доказів.
48. Письмові докази. Порядок їх представлення та особливості дослідження.
49. Речові докази. Порядок їх представлення та особливості дослідження.
50. Електронні докази та їх особливості.
51. Показання свідків як засіб доказування.
52. Поняття наказного провадження в господарському процесі.
53. Форма та зміст заяви про видачу судового наказу.
54. Підстави для відмови у видачу наказу. Наслідки відмови.
55. Зміст судового наказу.
56. Форма і зміст заяви про скасування судового наказу та строки її подання. Розгляд заяви.
57. Право на позов. Поняття, елементи позову.
58. Форма та зміст позовної заяви. Порядок подання позовної заяви.
59. Відзив на позовну заяву.
60. Відповідь на відзив.
61. Заперечення. Пояснення третіх осіб.

62. Зустрічний позов, форма і зміст.
63. Відкриття провадження у справі.
64. Об'єднання і роз'єднання позовних вимог.
65. Залишення позовної заяви без руху. Повернення позовної заяви.
66. Відмова у відкритті провадження.
67. Порушення провадження у справі.
68. Завдання та строки підготовчого засідання.
69. Порядок проведення підготовчого засідання. Судові рішення у підготовчому засіданні.
70. Врегулювання спору за участю судді.
71. Порядок вирішення господарських спорів у господарському суді. Строк розгляду справи.
72. Розгляд справи по суті. Поняття та завдання.
73. Розгляд справи в режимі відеоконференції.
74. Відкриття розгляду справи по суті.
75. З'ясування обставин справи та дослідження доказів.
76. Перерва та відкладення справи.
77. Судові дебати та ухвалення рішення.
78. Фіксування судового процесу.
79. Залишення позову без розгляду. Закриття провадження у справі.
80. Зупинення провадження у справі.
81. Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем.
82. Мирова угода сторін.
83. Судові рішення у суді першої інстанції.
84. Поняття, порядок прийняття, форма і зміст рішення.
85. Поняття, порядок прийняття, форма та зміст ухвали.
86. Проголошення рішення. Набрання ним законної сили. Вручення рішення учасникам процесу.
87. Додаткове рішення, ухвала, їх поняття та значення.
88. Порядок роз'яснення та виправлення рішень, ухвал. Окрема ухвала господарського суду.
89. Спрошене провадження в господарському процесі. Справи, що розглядають в порядку спрощеного провадження.
90. Особливості розгляду справи в порядку спрощеного провадження.
91. Перегляд судових рішень в апеляційному порядку.
92. Право апеляційного оскарження. Суб'єкти апеляційного оскарження.
93. Підстави перевірки рішення, ухвали, постанови в апеляційному суді.
94. Строк подання апеляційної скарги. Форма та зміст апеляційної скарги.
95. Відкриття апеляційного провадження. Відмова у відкритті апеляційного провадження.
96. Зміна, доповнення, відкликання апеляційної скарги. Приєднання до

апеляційної скарги. Закриття апеляційного провадження. Відзив на апеляційну скаргу.

97. Підготовка розгляду справи апеляційним судом.

98. Призначення справи до розгляду. Межі та строк розгляду справи в суді апеляційної інстанції.

99. Процесуальний порядок розгляду апеляційної скарги.

100. Повноваження суду апеляційної інстанції.

101. Підстави для скасування або зміни рішення місцевого господарського суду апеляційною інстанцією.

102. Підстави для скасування судового рішення і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю. Підстави для скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції.

103. Ухвала апеляційної інстанції.

104. Постанова суду апеляційної інстанції.

105. Поняття касаційного провадження в господарському процесі. Завдання касаційної інстанції.

106. Право касаційного оскарження. Суб'єкти касаційного оскарження.

107. Форма та зміст касаційної скарги. Порядок подання касаційної скарги.

108. Залишення касаційної скарги без руху. Повернення касаційної скарги.

109. Відкриття касаційного провадження. Відмова у відкритті касаційного провадження. Закриття касаційного провадження.

110. Доповнення, зміна, відкликання касаційної скарги. Приєднання до касаційної скарги. Відзив на касаційну скаргу.

112. Підготовка справи до касаційного розгляду. Межі розгляду справи в касаційній інстанції.

113. Порядок розгляду касаційної скарги. Строк розгляду касаційної скарги.

114. Підстави та порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду.

115. Розгляд скарги, що надійшла після касаційного перегляду. Відмова від позову. Мирова угода в касаційному провадженні.

116. Повноваження касаційної інстанції.

117. Підстави для скасування або зміни рішення або постанови в касаційному порядку.

118. Підстави для залишення рішення в силі, закриття провадження в касаційному провадженні.

119. Касаційні скарги на ухвали господарських судів.

120. Постанова суду касаційної інстанції. Порядок її ухвалення.

121. Законна сила постанови суду касаційної інстанції. Вручення постанови. Повернення справи.

122. Поняття перегляду судових актів господарського суду за нововиявленими або виключними обставинами.

123. Підстави для перегляду за нововиявленими або виключними обставинами.
124. Порядок і строк подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
125. Форма та зміст заяви про перегляд за нововиявленими або виключними обставинами.
126. Відкриття провадження. Відмова від заяви та наслідки такої відмови.
127. Процесуальний порядок перегляду судових актів за нововиявленими або виключними обставинами.
128. Порядок оскарження рішення третейського суду.
129. Форма та зміст заяви про скасування рішення третейського суду.
130. Підготовка та розгляд заяви про скасування рішення третейського суду.
131. Підстави для скасування рішення третейського суду.
132. Поняття та значення стадії виконання судових рішень у господарському процесі.
133. Загальна характеристика учасників виконавчого провадження.
134. Звернення судових рішень до виконання.
135. Наказ господарського суду як виконавчий документ. Виправлення помилки в наказі. Визнання його таким, що не підлягає виконанню.
136. Відстрочка або розстрочка виконання судового рішення. Зміна способу та порядку виконання судового рішення.
137. Зупинення виконання судового рішення.
138. Поворот виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду.
139. Провадження у справах за участю іноземних підприємств і організацій, процесуальний порядок та особливості.
140. Відповідальність за ухилення від виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду.
141. Визначення неплатоспроможності суб'єкта господарювання та її види.
142. Подання заяви про визнання суб'єкта господарювання банкрутом.
143. Відзив боржника у справах про банкрутство.
144. Відкриття провадження у справі про визнання суб'єкта господарювання банкрутом.
145. Судові процедури, які застосовуються щодо боржника.
146. Процедура санації боржника.
147. Розпорядження майном боржника.
148. Процедура ліквідації.
149. Процесуальний статус арбітражного керуючого у справах про банкрутство.
150. Відновлення господарським судом втраченого судового провадження.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова:

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України. Закон України від 06.11.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №6. Ст.56.
3. Цивільний кодекс України. Закон України від 16 січня 2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №40–44. Ст. 356.
4. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18–22. Ст. 144.
5. Кодекс України з процедур банкрутства. Закон України від 29 грудня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст.74.
6. Про судоустрій та статус суддів. Закон України від 02.06.2016 р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 56 від 26.07.2016. Ст. 1935.
7. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.96. *Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України в цивільних справах*. Х.: “Одіссей”, 2000.
8. Про виконавче провадження. Закон України від 02.06.2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.
9. Про доступ до судових рішень. Закон України від 22 грудня 2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 15. Ст. 128.
10. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України від 16 квітня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 29. Ст. 377.
11. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18 вересня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646.
12. Про міжнародний комерційний арбітраж. Закон України від 24 лютого 1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 25. Ст. 198.
13. Про нотаріат. Закон України від 2 вересня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
14. Про ратифікацію Угоди про порядок вирішення спорів, пов’язаних із здійсненням господарської діяльності. Постанова Верховної Ради України від 19 грудня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 9. Ст. 66.
15. Про судовий збір. Закон України від 8 липня 2011 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 59. Ст. 110.
16. Про третейські суди. Закони України від 11 травня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 35. Ст. 412.
17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції щодо офіційного тлумачення положення пункту 1 частини першої статті 131 Конституції України стосовно внесення Вищою радою юстиції подань про призначення суддів на посади (справа про призначення суддів) від 16 жовтня 2001 р. *Офіційний вісник України*. 2001. № 43. Ст. 159.
18. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними

поданнями 54 народних депутатів України та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України (справа щодо принципу інстанційності в системі судів загальної юрисдикції) від 11 липня 2011 р. *Офіційний вісник України*. 2011. № 60. Ст. 2418.

20. Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 11 від 29.05.2013 року. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600-13#Text> (дата звернення 02.09.2022)

21. Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам : Постанова Пленуму Вищого Господарського Суду України № 10 від 24.10.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

22. Про деякі питання практики застосування заходів до забезпечення позову: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 16 від 26.12.2011 URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022)

23. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 18 від 26.12.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

24. Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 7 від 17.05.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

25. Про деякі питання практики застосування розділу XII-1 Господарського процесуального кодексу України: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 11 від 24.10.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

26. Про деякі питання практики перегляду рішень, ухвал, постанов за нововиявленими обставинами: Постанова Пленуму Вищого Господарського суду України № 17 від 26.12.2011 року URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

27. Про деякі питання практики застосування розділу XII-2 Господарського процесуального кодексу України: Постанова пленуму вищого господарського Суду України № 2 від 11.10.2010 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

28. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з кредитних договорів: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 1 від 24.11.2014 року. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).

29. Про судову практику у справах про банкрутство: постанова Пленуму Верховного Суду України № 15 від 18.12.2009 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
30. Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 15 від 26.12.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
31. Про деякі питання практики застосування законодавства про оренду (найм) майна : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 12 від 29.05.2013 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
32. Про судові рішення : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 23.03.2012 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
33. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 17.05.2011 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
34. Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України №14 від 17.12.2013 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
35. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 4 від 25.02.2016 р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600> (дата звернення 02.09.2022).
36. Абрамов Н. А. Обновленный Хозяйственный процесс Украины. Учебное пособие (курс лекций). 3 изд., обнов. и доп. Х : Бурун книга, 2012. 192 с.
37. Абрамов Н. А. Хозяйственно-процессуальное право Украины (курс лекций). Учебное пособие. Х. : Одиссей, 2002. 253 с.
38. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навчально-методичний посібник. К. : КНЕУ, 2002. 224 с.
39. Беляневич В.Е. Господарський процесуальний кодекс України: (зі змінами і допов.). Науково–практичний коментар. Вид. 2-ге. К.: Видавництво „Юстініан”, 2006. 672 с.
40. Беляневич О. А. Процесуальні аспекти укладання мирової угоди в господарському суді. *Вісник господарського судочинства*. 2008. № 4. С. 20-26.
41. Беляневич О. Верховенство права і законність як принципи господарського процесуального права. *Право України*. 2011. № 6. С. 13-20.
42. Васильев С. В. Хозяйственное судопроизводство Украины. Учебное пособие. Х. : Эспада, 2002. 368 с.
43. Васильченко Т., Причко О. Господарський процес в суді першої інстанції за новими правилами. Київ, 2018. 472 с.

44. Васильев С. В. Хозяйственный процесс. Учебное пособие для подготовки к зачету и экзамену. Х.: Эспада, 2003. 200 с.
45. Господарське процесуальне право. Навчальний посібник/ уклад.: І.А.Балюк; М-во освіти і науки України, Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана». К.: КНЕУ, 2008. 221 с.
46. Господарське процесуальне право. Практикум. / уклад.: С.Ф. Демченко, Г.М. Остапович. К.: Преса України, 2008. 120 с.
47. Господарське процесуальне право України. Підручник. уклад.: В.Д.Чернадчук, В.В.Сухонос, В.П.Нагребельний, Д.М.Лук'янець; За заг. ред. В.Д.Чернадчука; Національний банк України. Суми: Унів. кн., 2006. 330 с.
48. Господарське процесуальне право України. Підручник / За заг. ред. О.П. Подцерковного: НУ «Одеська юридична академія». Одеса: Одісей, 2011. 410 с.
49. Господарське процесуальне право. Практикум / І. А. Балюк, О. К. Намясенко, Г. Д. Лисунь; за заг. ред. І. А. Балюк і О. К. Намясенко. К.: КНЕУ, 2015. 244 с.
50. Господарський процес: підручник. За ред. Світличного О. П. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. 342 с.
51. Господарський процес : навч. посіб. / В. А. Кройтор, О. В. Синегубов, О. Г. Бортнік та ін.; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора; МВС України, Харків. нац. університет внутрішніх справ. Харків, 2020. 328 с.
52. Зейкан Я.П. Захист у господарській справі. Науково-практичний коментар / Я.П. Зейкан. К.: КНТ, 2009. 536 с.
53. Іванюта Н. В. Функції господарського процесуального права: теоретико-правові аспекти: монографія. Одеса: Фенікс, 2018. 516 с.
54. Навчально-методичний посібник «Господарське процесуальне право». Одеса, ОДУВС. 2013. 148 с.
55. Ніколенко Л.М. Доказування в господарському судочинстві. Навчальний посібник. Одеса: Фенікс; Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. 415 с.
56. Ніколенко Л. М. Господарське процесуальне право України : підручник. Маріуп. держ. ун-т. Одеса, Фенікс, 2011. 512 с.
57. Подцерковний О.П., Квасніцька О.О., Степанова Т.В. Господарське процесуальне право. Підручник. Одеса, 2012. 400 с.
58. Роїна О.М. Господарський процес. Навчальний посібник. Київ, 2012. 192 с.
59. Руденко М.В., Васильев С.В., Рибалко Г.С. Господарський процес. Підручник. Київ, 2014. 368 с.
60. Степанова Т. В. Хозяйственный процесс Украины в схемах : учеб. пособие / Т. В. Степанова. Изд. 4-е, обновл. и доп. Одесса : Атлант, 2012. 146 с.
61. Харитонов Е.О. Хозяйственное процессуальное право Украины: Учебник / Е.О. Харитонов., Е.И. Харитонова, В.М. Коссак и др. Под ред. д.ю.н., профессора Е.И.Харитоновой. Х.: Одиссей, 2007. 440с.
62. Хозяйственный процессуальный кодекс Украины. Научно-практический комментарий / Под ред. д.ю.н., профессора Е.И.Харитоновой. Х.: Одиссей, 2008. 464 с.
63. Шелухін М. Л. Господарське процесуальне право. Навчальний посібник. К.: Центр навч. л-ри, 2016. 264 с.

Допоміжна:

1. Доценко О. Визнання недійсним правочину, вчиненого виконавчим органом господарського товариства з перевищенням своїх повноважень, як спосіб захисту корпоративних прав. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 69-76. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/13.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
2. Дришлюк В. І. Принципи здійснення господарського судочинства в світлі судової реформи 2017 року. *Приватне право і підприємництво*. 2018. Вип. 18. С. 178-185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppip_2018_18_42 (дата звернення 02.09.2022).
3. Івасин О. Застосування принципу «Jura novit curia» у судовій практиці Верховного Суду під час розгляду господарських спорів *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №1. С. 58-63. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/11.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
4. Коверзнев В. Ефективність судового захисту прав учасників економічних відносин як критерій забезпечення доступу до правосуддя. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 82-86. URL.: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/14.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
5. Кочарян С. Забезпечення відповідності практики судів України практиці ЄСПЛ під часу розгляду справ про порушення права власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №2. С. 49-54. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/2/10.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
5. Петренко Н. Застосування процедури врегулювання спору за участю судді в господарському процесі. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №1. С. 69-72. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/13.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
6. Поляков Р. Підстави відкриття провадження у справах про банкрутство (неспроможність) в Україні та Німеччині *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 87-94. URL.: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/15.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
7. Поляков Р. Мирова угода в господарському процесі: правова природа та співвідношення різновидів. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №6. С. 66-71. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/6/14.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
8. Святогор О. Зарубіжний досвід організації виконання рішень у господарських справах *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 71-76. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/03/13.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
9. Степанова Т.В. Хозяйственное процессуальное право в схемах: Учеб.пособие. Одесса: «Феникс», 2016. 210 с. URL:

- <http://hozpravoodessa.com/index.php/ourbooks/342-schemesprocess-2> (дата звернення 02.09.2022).
10. Степанова Т. Реформування інституту учасників господарського судового процесу. Право України. 2017. №9. С. 122-130.
11. Степанова Т.В. Інвестор в процедурі банкрутства. Правова держава. 2015. № 20. С. 87-92. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8168/1/87-92.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
12. Степанова Т.В. Класифікація учасників господарського процесу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юрипруденція. Випуск 15, том 2. С. 62-64. URL: http://www.vestnikpravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc15/part_2/19.pdf (дата звернення 02.09.2022).
13. Степанова Т.В. Особливості представництва юридичних осіб у господарському процесі адвокатом та іншими особами. Правова держава. 2016. № 22. С. 81-87. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8541/1/8187.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
14. Степанова Т.В. Поняття учасника господарського процесу. Jurnalul juridic național: teorie și practică. 2015. №4/2 (14). С.83-88. URL: http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/4/part_2/19.pdf (дата звернення 02.09.2022).
15. Степанова Т. В. Процесуальний статус учасників позовного провадження у господарському судочинстві: теоретико-правові та праксеологічні аспекти : монографія. Одеса : Фенікс, 2017. 494 с.
16. Степанова Т.В. Статус третьих лиц, не заявляющих самостоятельных исковых требований относительно предмета спора, в хозяйственном судопроизводстве. Legea si Viata. 2015. № 5/4. С. 96-99. URL: <http://legeasiviata.in.ua/archive/2015/5-4/23.pdf> (дата звернення 02.09.2022).
17. Степанова Т.В. Щодо змісту господарської процесуальної правосуб'єктності. Jurnalul juridic național: teorie și practică. 2015. №3(13). С.57-60. URL: http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/3/part_2/12.pdf (дата звернення 02.09.2022).
18. Степанова Т.В. Щодо поняття та характерних рис арбітражного керуючого. Правова держава. 2016. №23. С.94-99. URL: <http://hozpravoodessa.com/index.php/nashi-avtory/18-stepanova-t-v/356-atepanovaarticle15> (дата звернення 02.09.2022).
19. Сулим В. Діяльність господарських судів у системі судоустрою України. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 8. С. 95-99. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/16.pdf> (дата звернення 02.09.2022).

Інформаційні ресурси Інтернету, що стосуються актуальних та дискусійних питань вищої школи, які можна знайти через пошукові системи

1. www.rada.gov.ua - Верховна Рада України
2. <https://supreme.court.gov.ua> - Верховний Суд
3. www.ccu.gov.ua - Конституційний Суд України
5. www.reyestr.court.gov.ua - Єдиний державний реєстр судових рішень
6. www.liga.kiev.ua - останні юридичні та економічні новини (інформація оновлюється щохвилини)
7. www.lawschool.lviv.ua - український юридичний портал
8. www.nbuv.gov.ua - Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського

Навчально-методичне видання

АНТОНЕНКО Олександр Анатолійович
ГРИГОРЕЦЬКА Ірина Ігорівна
ЖУРАВЕЛЬ Алла Василівна
ДРИШЛЮК Володимир Ігорович
КОСТРИЦЬКИЙ Ігор Леонідович
ПАЩЕНКО Олександр Миколайович

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник для студентів

Підписано до друку 24.11.2022. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman»/ Друк різнографія. Ум. друк .арк 10,23.

Надруковано з готового оригінал-макету.

Наклад 50 прим.

Видавництво ОДУВС

м. Одеса, вул. Успенська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.